

# Hollola



## Hollolan kunta

### Tilinpäätös 2019

Kunnanhallitus 30.3.2020  
Valtuusto 15.6.2020



## Sisällys

1. Toimintakertomus .....	4
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa .....	4
1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus .....	4
1.1.2 Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset .....	7
1.1.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntien talous .....	10
1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa .....	12
1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä .....	15
1.1.6 Kunnan henkilöstö .....	17
1.1.7 Ympäristöasiat .....	17
1.1.8 Muut ei taloudelliset asiat .....	19
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä .....	19
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus .....	22
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen .....	23
1.3.2 Toiminnan rahoitus .....	26
1.3.3 Rahoitusasema ja sen muutokset .....	27
1.3.4 Kokonaistulot ja -menot .....	29
1.4 Konsernin toiminta ja talous .....	30
1.4.1 Hollolan kuntakonserni ja konserniyhteisöjen toiminnan ohjaus .....	30
1.4.2 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat ja arvio konsernin tulevasta kehityksestä .....	31
1.4.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä .....	31
1.4.4 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut .....	32
1.5 Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä .....	36
2. Talousarvion toteutuminen .....	37
2.1 Strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät .....	37
2.2 Käyttötalouden toteutuminen .....	41
2.3 Tuloslaskelmaosa .....	70
2.4 Investointiosa .....	72
2.5 Rahoitusosa .....	74
2.6 Yhteenveto valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta .....	75
3. Tilinpäätöslaskelmat .....	77
3.1 Tuloslaskelma .....	77
3.2 Rahoituslaskelma .....	78
3.3 Tase .....	79
3.4 Konsernilaskelmat .....	81
4. Tilinpäätöksen liitetiedot .....	86
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot .....	86
4.2 Tuloslaskelman liitetiedot .....	87
4.3 Taseen liitetiedot .....	90
4.4 Vesihuoltolain edellyttämät liitetiedot .....	101
4.5 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot .....	108
5. Taseyksikön erillistilinpäätöslaskelmat .....	127
5.1 Vesihuoltolaitos .....	127
6. Konserniyhtiöt .....	130
7. Käytetyt kirjanpitokirjat ja tositelajit .....	133
8. Tunnuslukujen laskentakaavat .....	135
8. Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja merkinnät .....	140



## 1. Toimintakertomus

### 1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

#### 1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Hollolan kunnan vuoden 2019 tilinpäätös on -0,7 milj. euroa alijäämäinen.

Alkuperäinen, valtuuston joulukuussa 2018 hyväksymä talousarvio oli -1,2 milj. euroa alijäämäinen. Talousvuoden aikana talousarviota muutettiin kahteen otteeseen erityisesti sote-menojen kasvun ja heikon verotulokertymän vuoksi, joiden osalta ennusteet vaihtelivat vuoden aikana huomattavasti.

Tilinpäätös toteutui marraskuun valtuuston hyväksymää lisätalousarviota 3,7 milj. euroa parempana ja 0,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempana sekä 1,4 milj. euroa vuoden 2018 tilinpäätöstä parempana. Keskeisin parempaa tulosta selittävä tekijä oli kertaluonteiset erät.

#### Tulot

Verotulot olivat yht. 92,6 milj. euroa. Verotulot kasvoivat 2,9 milj. euroa eli 3,2 %. Verotulojen kasvua odotettiin negatiivisen (-2,2 milj. euroa) vuoden 2018 jälkeen tätäkin enemmän. Vuonna 2019 siirryttiin kunnallisverotuksen osalta verohallinnossa tulorekisterijärjestelmään ja toteutettiin samalla verokortt uudistus. Muutoksista aiheutui ongelmia sekä veroilmoitusten jättämisen että verojen toimittamisen osalta, mikä heijastui suoraan kunnille tilittäviin verotuloihin. Tilitysvaje kunnille oli syyskuussa 0,6 mrd euroa. Loppuvuonna vajetta saatiin kurottua.

Valtionosuudet olivat 37,7 milj. euroa, missä kasvua edellisvuoteen oli 1,3 milj. euroa eli 3,7 %. Kasvusta 1,0 milj. euroa selittyy loppuvuodesta 2019 maksetuista kertaluonteisista kompensatioista liittyen kilpailukyky sopimuksen kaksinkertaiseen leikkaukseen. Edellisvuonna valtionosuudet vähenivät -0,4 milj. euroa.

Toimintatuotot olivat 13,8 milj. euroa. Ne vähenivät -1,5 milj. euroa eli -9,7 %; tämä johtui keskeisimmin yhdistymisavustuksen päättymisestä ja myyntivoittojen pienentymisestä.

Tulorahoitus (verotulot, valtionosuudet ja toimintatuotot) lisääntyivät yhteensä edellisvuodesta 2,7 milj. euroa eli 1,9 %.

#### Menot

Toimintakulut olivat 137,2 milj. euroa, missä kasvua edellisvuoteen oli 4,7 milj. euroa (3,5 %).

Hollolan kunta on siirtänyt kaikkien sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuun Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle. HYKY:n menot olivat 653,2 milj. euroa, kasvua 29,5 milj. euroa (4,7 %). Kuntien maksusuudet ylittyivät 5,2 % vrt. talousarvioon. Hollolan kunnan sote-menot olivat vuonna 2019 73,8 milj. euroa, kasvua 4,1 milj. euroa 5,7 %. Kun vertailupohjana käytetään vuoden 2018 oikaistuja menoja (ylilaskutuksen oikaisu) kasvua oli 5,2 milj. euroa (7,6 %). Pelkästään sote-menojen kasvu oli yli kaksinkertainen suhteessa kunnan tulorahoituksen kasvuun.

Hollolan kunnan palvelujen käyttö kasvoi vuonna 2019 erityisesti erikoissairaanhoidossa (+1,4 milj. euroa) sekä hoito- ja hoivapalveluissa (+1,3 milj. euroa). Myös päivystyskeskuksessa (+0,6 milj. euroa) ja vammais palveluissa (+0,6 milj. euroa) kasvu oli merkittävä. Huolestuttavaa on erityisesti lastensuojeluilmoitusten määrän kasvu (+21,7 %) vaikka samaan aikaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä laski.

Yhtymän perussopimus uudistettiin kesäkuussa ja yhtymässä siirryttiin yhtymäkokousmalliin. Yhtymän toimitusjohtaja irtisanoutui alkuvuodesta ja 1.8.2019 toimitusjohtajana aloitti Marina Erhola. Yhtymässä käynnistettiin yt-prosessi, jonka lopputuloksena henkilöstövähennys oli -250 htv. Samalla yhtymä laati pitkälle tulevaisuuteen tähtäävä muutosohjelma. Toimenpiteillä kyettiin painamaan alaspäin kuluennustetta loppuvuonna yli 8 milj. euroa.

Hyvinvoinnin palvelualueen toimintakulut olivat 49,3 milj. euroa, kasvua edellisvuodesta 1,4 milj. euroa eli 2,8 %. Toimintatulot 4 milj. euroa, missä laskua -0,2 milj. euroa. Palvelualueen

toteutuma vastasi muutettua talousarviota. Alkuperäistä talousarviota korotettiin vuoden aikana henkilöstömenojen osalta 0,6 milj. euroa, mikä johtui budjetointivirheestä.

Elinvoiman palvelualueen (ml. vesihuoltolaitos) toimintakulut olivat 23,5 milj. euroa, -0,7 milj. euroa (-2,7 %) edellisvuotta alhaisemmat. Toimintatuotot olivat 22,9 milj. euroa, missä kasvua edellisvuoteen 345 000 euroa (1,5 %). Elinvoiman palvelualueen kulukehitystä alentavana tekijänä oli erityisesti kolmatta vuotta myönteisenä jatkunut työllisyyskehitys; kunnan työmarkkinatuen osuus aleni edellisvuodesta yli 270 000 euroa. Kulut alittuivat myös kuntatekniikassa sekä ruoka- ja siivouspalveluissa. Tilapalvelu Oy:n palvelumaksun säästö kunnalle oli n. 0,6 milj. euroa. Säästö perustui erityisesti henkilöstökulujen, käyttö- ja huoltokulujen sekä kiinteistöjen korjauskulujen vähenemiseen. Linjaliikenteen osalta siirryttiin seudulliseen bruttomalliin 1.7.2019.

Kunnan palveluksessa 31.12.2019 oli 756 henkilöä (+15 hlöä). Henkilöstömenot olivat n. 31,9 milj. euroa, kasvua 0,8 milj. euroa (2,6 %) edellisvuoteen. Kasvuun vaikuttivat mm. virka- ja työehtosopimuksen mukaiset yleiskorotukset (1 %) ja paikallinen järjestelyerä (1,2 %) sekä palkkausjärjestelmän uudistaminen. Työhyvinvointikyselyn keskiarvo oli 4,92, kyselyn vastausprosentti oli 64,1 %. Työpoissaolojen määrä oli 11,4 tp/hlö (-0,3 tp/hlö).

Investointien bruttomenot olivat n. 9,5 milj. euroa (v. 2018 9 milj. euroa). Investointimenoista suurin osa koostui infran rakentamiskustannuksista. Investointimenoista 2,5 milj. euroa aiheutui VT 12 Lahden eteläisenkehätien kustannuksista, 1,9 milj. euroa muista julkisen käyttöomaisuuden hankkeista ja 2,0 milj. euroa vesihuollon investoinneista.

Investointituloja syntyi poikkeuksellisen paljon pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynneistä n. 3,7 milj. euroa, kun kunta myi oman toiminnan käytöstä poistuneita kiinteistöjään.

Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 1,25 milj. euroa Vesihuoltolaitokselle ja lyhytaikaista lainaa nostettiin kunnalle 3,0 milj. euroa. Pitkäaikaista lainaa lyhennettiin n. 8,9 milj. euroa. Asukaskohtainen lainamäärä 31.12.2019 oli 1728 e/as.

Kunnan toimintaympäristöön vaikuttavia tekijöitä (erityisesti vahvaa muuttoliikettä suuriin keskuksiin sekä syntyvyyden alenemista, sotemenojen suuri kasvu ja verotulojen ja valtionosuuksien alenema) arvioitiin kahdessa valtuustoseminaarissa 6.5.2019 ja 5.6.2019. Arvioinnin pohjalta valtuusto hyväksyi 17.6.2019 talouden tasapainottamisohjelman ja siihen liittyvän, yhteensä 43 kohdan, toimenpideohjelman. Sen avulla kunta pyrkii vähentämään menoja ja lisäämään tuloja. Toimenpideohjelmaan sisältyi myös palveluverkon (päiväkodit ja koulu) supistaminen, mutta myös tulevaisuuteen tehtävien investointien linjaaminen.

Konsernin toimintoja arvioitiin aktiivisesti. Kunta myi Hämeenkosken Biolämpö Oy:n ja luopui Työn Paikka Oy:stä.

## Toiminta

Kunnan asukasmäärä vuoden lopussa oli 23 423. Laskua edellisvuoteen oli 165 henkilöä. Vuodesta 2016 alkaen kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa.

Työttömyysaste Päijät-Hämeessä oli vuoden lopussa 12,4 % ja Hollolassa maakunnan alhaisin 8,4 %. Valtakunnallinen työttömyysaste oli 9,8 %.

**Työn Hollolan** osalta vuoden aikana Hollolaan perustettiin yrityksiä 77 kpl netto. Kunnan yritystontteja myytiin vuoden aikana yksi ja varauksia tehtiin 4 kpl. Säännölliset tapaamiset Hollolan yrittäjäyhdistyksen kanssa toimivat ja kaikille yrittäjille suunnattuja elinvoimakahveja järjestettiin 4 kertaa sekä osallistuttiin eri tapahtumiin näkyvyyden lisäämiseksi. Yritysystävällisyyskyselyn (Hollola, Lahti, Orimattila) pohjalta kunnan arvosana 7,47 (101 vastaajaa) oli vertailukuntia parempi.

Vuoden aikana palkattiin määräaikaiseen työsuhteeseen kuntouttavan työtoiminnan koordinaattori. Nuorten työpajatoiminnan kaksi valmentajaa ovat ohjanneet alle 30-vuotiaita asiakkaita elokuusta lähtien, työn koordinointi tapahtuu hyvinvoinnin palvelualueelta. Nuorten kesätyöllistämiseen kehitettiin pilotti yhdistysten kesätyösetelien käytön osalta yhteistyössä Hollolan 4H-yhdistyksen kanssa.

**Tapahtumien Hollolan osalta** kunnassa järjestettiin kansainvälisellä (triathlon, haulikon MM-kisat, Hollola- ja Martta – kansantanssi- ja musiikkifestivaali), SM-tasolla (lumilautailun SM-kisat, nuorten Hopeasompa) ja lisäksi paikallisia tapahtumia (mm. Hyvä fiilis-tapahtuma, Hämeenkosken VPK-juhla, Hollola-ilta, itsenäisyyspäivä, joulun avaus).

**Asumisen Hollolan** osalta Seudullista joukkoliikennettä on kehitetty osallistamalla vahvemmin LSL:n runkolinjaston suunnittelutyöhön. 1.7.2019 käynnistyi uusi sopimusliikenne ja Hollolaan suuntautunutta joukkoliikennettä täydennettiin (mm. uusia linjareittejä ja vanhojen reittien täydennyksiä, uusia aikataulu- ja pysäkkijärjestelyjä, jne.). Myös Hämeenlinna – Lahti -välin vuorotarjontaa kehitettiin. Hollola hyväksyi myös seudullisesti esitetyt lippuhinta-alennukset lapsille, nuorille ja opiskelijoille. Loppuvuodesta hyväksyttiin myös Hollolan kunnan joukkoliikenteen kehittämissuunnitelma vuosille 2019 – 2021, joka määrittää mm. lähivuosien tavoitteita joukko- ja palveluliikenteen kehittämiseksi.

Kuntamarkkinointia tehostettiin. Kunta näkyi erilaisissa tapahtumissa mm. asuntomessuilla ja kuninkuusraveissa.

Joulukuussa kunnanhallitus hyväksyi Hollola-brändin, mikä rakentuu ”monta luontoa” ja ”hirveen ihana” teemojen ympärille.

**Palvelujen Hollolan** osalta erityisnuorisotyötä, etsivää nuorisotyötä ja ohjattua liikuntatoimintaa on lisätty, harrasteryhmät ovat kasvaneet lapsille ja nuorille tarjottavien ilmaisten liikuntatilojen innoittamana.

Digitalisaatio-ohjelma hyväksyttiin. Kunnan sähköinen asiakirjanhallintajärjestelmä otettiin käyttöön.

Rakennusvalvonnan käsittelyajat lyhentyivät keskimäärin kahteen viikkoon.

Ympäristövalvonnan uusi vakituinen ympäristötarkastajan virka täytettiin. Vähä-Tiilijärven tilan selvitystyötä toteutettiin Vesijärvisäätiön hankkeena. Vesistötyölle laadittiin pidemmän aikavälin erillisohjelma, Hollolan Vesistövisio 2025.

Hollolan kunta liittyi HINKU-kuntaverkoston.

Hollolan sote-keskuksen urakat hyväksyttiin elinvoimavaliokunnassa 19.11.2019, Hollolan Tilapalvelut Oy:lle annettiin valtuus tilata urakka hintaan 12,452 M€ (alv 0%) Skanska Talonrakennus Oy:ltä. Hanke valmistuu syksyllä 2021. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä on sitoutunut kiinteistön vuokraukseen, mutta pohtii myös omistuksen siirtoa yhtymälle, koska se vastaa täysin kiinteistön käytöstä ja siellä toteutettavista palveluista.

## **Tulevaisuus**

Tilinpäätöstä laadittaessa valtakunnassa on voimassa poikkeusolot Korona-virukseen liittyen. Tässä vaiheessa kunta keskittyy toteuttamaan maan hallituksen linjaamat supistetut kunnalliset palvelut, turvaamaan ikäihmisten terveyttä sekä ylläpitämään sairaalapalvelujen ja sote-palvelujen toimintakyvyn.

Kunnista 2/3 teki vuonna 2019 negatiivisen tilinpäätöksen. Jo ilman Koronan aiheuttamaa poikkeustilannetta kuntien talous olisi ollut haasteellinen muuttoliikkeen kiihtyessä ja syntyvyyden alentuessa. Koronan vaikutukset tulevat näkymään sote-menojen merkittävänä kasvuna ja verotulojen nopeana heikentymisenä. Kokonaisvaikutuksia on tässä vaiheessa vaikea ennakoita. Selvää on kuitenkin se, että taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset ovat mittavia ja näkyvät laajasti eri toiminnan aloilla vielä pitkään. Maan hallitus on luvannut tukea kuntien taloutta.

Ponnistelut osoitetaan tällä hetkellä kriisistä selviytymiseen ja toipumiseen. Kun tilanne palautuu, on arviointien aika.

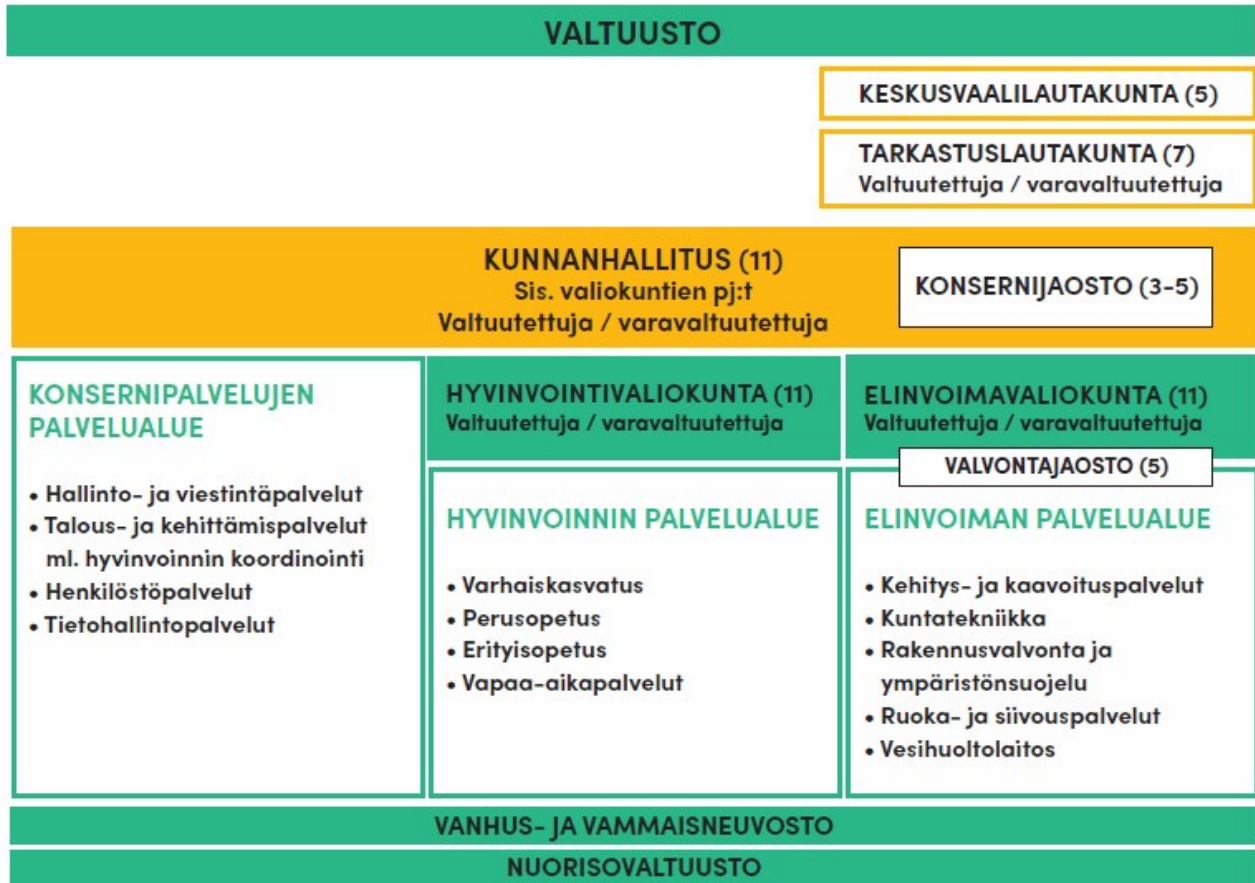
Hollolassa 24. maaliskuuta 2020

Päivi Rahkonen

Kunnanjohtaja

## 1.1.2 Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Hollolan kunnan organisaatio 31.12.2019



Lahden kaupungin organisaatiossa toimivat yhteislautakuntina Lahden seudun joukkoliikennelautakunta ja Päijät-Hämeen jätelautakunta.



## Valtuuston jäsenet (43), tilanne 31.12.2019

<b>Ahlgrén Kirsi</b>	<b>Kesk.</b>
<b>Arvila Erkki</b>	SDP
<b>Brax Tuija</b>	Vihreät
<b>Hakanen Heidi</b>	SDP
<b>Heikkilä Hannu</b>	Kesk.
<b>Hyytiä Kari</b>	SDP
<b>Hämäläinen Kristiina</b>	Kok.
<b>Kilpinen Tuula</b>	SDP
<b>Kinnari Teemu</b>	Kok.
<b>Kotiaho Pekka</b>	Kok.
<b>Kurisjärvi Mari</b>	SDP
<b>Lahti Jaakko</b>	Vihreät
<b>Lampi Pentti</b>	Kok.
<b>Lampola Mika</b>	Kok.
<b>Louekoski-Huttunen Toini</b>	SDP
<b>Louhelainen Anne</b>	Sin.
<b>Lönnqvist Miikka</b>	SDP
<b>Maattola Helena</b>	Kok.
<b>Mantere Heikki</b>	Kok.
<b>Markkola Aki</b>	PS
<b>Markkola Ilpo</b>	PS
<b>Marttila Sakari</b>	PS
<b>Niemi Jarkko</b>	SDP
<b>Nieminen Minna</b>	Kok.
<b>Nurminen Heli</b>	Kesk.
<b>Pulkkanen Markku</b>	Kok.
<b>Pälsi Pasi</b>	KD
<b>Pölönen Kati</b>	Kesk.
<b>Rantanen Seppo</b>	PS
<b>Rehula Juha</b>	Kesk.
<b>Ronkainen Jari</b>	PS
<b>Salo Pia</b>	PS
<b>Siirola Matti</b>	Kesk.
<b>Siljander Hannu</b>	PS
<b>Sulonen Kari</b>	Kok.
<b>Suominen Minna</b>	Kesk.
<b>Suomäki Anne</b>	SDP
<b>Söyriä Tatu</b>	Kok.
<b>Talvitie Jarmo</b>	Vas.
<b>Vanhala-Selin Kristiina</b>	Vihreät
<b>Vinnamo Harri</b>	Kesk.
<b>Virta Eero</b>	Kok.
<b>Virtanen Eila</b>	KD

**Valtuuston poliittiset voimasuhteet:**

<b>Kokoomus</b>	<b>12</b>
<b>Keskusta</b>	<b>8</b>
<b>Perussuomalaiset</b>	<b>7</b>
<b>Sosiaalidemokraatit</b>	<b>9</b>
<b>Kristillisdemokraatit</b>	<b>2</b>
<b>Sininen tulevaisuus</b>	<b>1</b>
<b>Vasemmistoliitto</b>	<b>1</b>
<b>Vihreät</b>	<b>3</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>43</b>

**Kunnanhallituksen jäsenet (11), tilanne 31.12.2019**

<b>Heikkilä Hannu</b>	<b>Kesk.</b>
<b>Kilpinen Tuula</b>	<b>SDP</b>
<b>Kinnari Teemu</b>	<b>Kok.</b>
<b>Lampi, Pentti</b>	<b>Kok.</b>
<b>Louekoski-Huttunen Toini</b>	<b>SDP</b>
<b>Maattola Helena</b>	<b>Kok.</b>
<b>Markkola Ilpo</b>	<b>PS</b>
<b>Pölönen Kati</b>	<b>Kesk.</b>
<b>Siljander Hannu</b>	<b>PS</b>
<b>Vanhala-Selin Kristiina</b>	<b>Vihreät</b>
<b>Virta Eero</b>	<b>Kok.</b>

Kunnanhallituksen esittelijä: kunnanjohtaja Päivi Rahkonen

**Kunnanhallituksen poliittiset voimasuhteet:**

<b>Kokoomus</b>	<b>4</b>
<b>Keskusta</b>	<b>2</b>
<b>Perussuomalaiset</b>	<b>2</b>
<b>Sosiaalidemokraatit</b>	<b>2</b>
<b>Vihreät</b>	<b>1</b>
<b>Yhteensä</b>	<b>11</b>

### 1.1.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntien talous

#### Taloukasvu on hidastunut ja korkea suhdanne on ohi

Korkeasuhdanne on Suomessa ohi ja taloukasvu hidastuu tilapäisesti. Suomen talous kasvoi vahvasti vuoden 2019 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä, mutta lyhyen aikavälin mallien perusteella kasvu näyttää lähes pysähtyneen vuoden viimeisellä neljänneksellä. Vuosi 2020 alkaa maltillisen kasvun merkeissä. Työllisyysasteen kasvu näyttää edelleen hidastuvan, mistä kertovat mm. alentuneet työllisyysodotukset. Työllisyysodotukset ovat laskeneet varsinkin teollisuudessa. Myös teollisuuden luottamusindeksi on heikentynyt selvästi.

Kuva viime vuoden talouskehityksestä muuttui aiempaa positiivisemmaksi Tilastokeskuksen julkistettua kolmannen vuosineljänneksen tilinpidon. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan BKT:n volyyymi kasvoi kolmannella vuosineljänneksellä 0,7 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Ensimmäisen (0,6 prosenttia) ja toisen (0,8 prosenttia) neljänneksen kasvuluvut tarkentuivat ylöspäin. Taloukasvua tukivat sekä kulutus ja investoinnit että nettovienti. Vuoden kolmannella neljänneksellä erityisesti yksityisen kulutuksen kasvu selitti BKT:n kasvua.

Sekä kotitalouksien että yritysten luottamus lähitulevaisuuden talouskehitykseen on heikentynyt jo pitkään. Varsinkin kuluttajien luottamuksen lasku on ollut merkittävää. Viimeisten kuukausien aikana lasku näyttää kuitenkin pysähtyneen tai vähintäänkin hidastuneen.

Työllisyysasteen kasvu on hidastunut. Työmarkkinoilla on havaittavissa viilentymistä erityisesti teollisuudessa. Teollisuuden työllisyys on viime kuukausina supistunut. Lisäksi teollisuuden työllisyysodotukset ovat jatkaneet voimakasta laskuaan. Lomautettujen määrä kasvoi marraskuussa melkein 50 prosentilla vuoden takaisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön tilastoimat päätyneet työttömyysjaksot ovat vähentyneet. Yt-neuvottelujen alaisten henkilöiden määrä on kasvanut.

Teollisuuden uudet tilaukset ja teollisuuden luottamus ovat kuitenkin olleet laskussa, mikä viittaa siihen, että teollisuustuotannon kasvu saattaisi olla taittumassa. Eri toimialojen välillä on kuitenkin jonkin verran eroja. Kasvu on jatkunut hyvänä esimerkiksi kemianteollisuudessa. Sen sijaan metsäteollisuudessa kasvua ei ole ollut.

Asuntorakentaminen hiljeni selvästi viime vuonna. Myönnetty rakennusluvut ovat laskeneet jo pitkään, ja syksyllä tämä alkoi näkyä jo selvästi valmistuneiden asuntojen kuutiomäärässä. Viimeisimmät havainnot myönnettyissä rakennusluvuissa ja uusissa aloituksissa viittaavat laskun hidastumiseen, mutta valmistuneiden asuntojen määrä supistuu todennäköisesti vielä tänä ja ensi vuonna. Rakennusalan viileneminen on näkynyt myös teollisuusrakennusten rakentamisessa, jonka volyyymi supistui selvästi syksyllä.

Yleinen hintataso nousee hitaasti. Inflaatio on hidastunut sekä yhdenmukaistetulla että kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna.

Lähde: Suomen Pankki Tammikuun 2020 talouskatsaus, Euro & Talous

#### Kuntien talous

Kuntaliiton 5.2.2020 tiedotteen mukaan kuntatalous näyttää vuoden 2019 tilinpäätösarvioiden valossa edelleen synkältä. Kolme neljästä Manner-Suomen kunnasta, eli yhteensä 225 kuntaa teki vuonna 2019 negatiivisen tuloksen. Vuosikate heikkeni 13,4 prosenttia.

Vuoden 2019 tilinpäätösarviot näyttävät uudella tavalla kahtia jakautuneen kuntakentän. Helsinki teki lähes 400 miljoonan euroa positiivisen tuloksen, kun taas muut isot kaupungit jäivät vahvasti miinukselle. Kuntatalouden osalta Suomi näyttää jakautuneen kahtia linjassa Helsinki ja muu Suomi.

Kuntatalouden tilanne ei ole kokonaiskuvassa niin paha, kuin vielä viime syksynä ennustettiin. Tilikauden tulos jäi 200 miljoonaa euroa miinukselle, vaikka negatiivisen tuloksen pelättiin painuvan jopa 900 miljoonaan euroon.

Tulos sisältää kuitenkin merkittäviä kertaluonteisia tuottoja, kuten yhtiöiden myynnistä saatuja myyntivoittoja sekä kiky-leikkauksen kompensoinnin aikaistamiseen liittyvät valtionosuudet. Nämä antavat kuntatalouden tilasta tilapäisesti paremman kuvan. Ilman satunnaisia tuottoja tulos olisi ollut miinuksella useita satoja miljoonia ja olisi päädytty lähelle 2000-luvun heikointa tulosta.

Heikon tuloksen taustalla on toimintamenojen kasvu sekä verorahoituksen heikko kehitys. Kuntien ja kuntayhtymien toimintakulut kasvoivat viime vuonna 3,9 prosenttia, verotulot 2,6 prosenttia ja valtionosuudet 2,1 prosenttia. Verotulojen kasvua hidasti verokorttiuudistuksen ja tulorekisterin käyttöönoton aiheuttama tilitysvaje. Verotulojen tilitysvajeen vuoksi kunnilta jäi saamatta arvion mukaan peräti 400 miljoonaa euroa verotuloja.

Verorahoituksen muutos ei riittänyt kattamaan toimintakulujen kasvua, joka näkyi muun muassa vuosikatteen voimakkaana heikkenemisenä. Tilinpäätösarvioiden mukaan peräti 56 kunnassa päädyttiin negatiiviseen vuosikatteeseen.

Investoinnit kasvoivat edellisvuodesta 8,7 prosenttia. Kunnat ja kuntayhtymät investoivat vuonna 2019 yhteensä 5,25 miljardin euron edestä, joka on yli 400 miljoonaa enemmän kuin edellisvuonna.

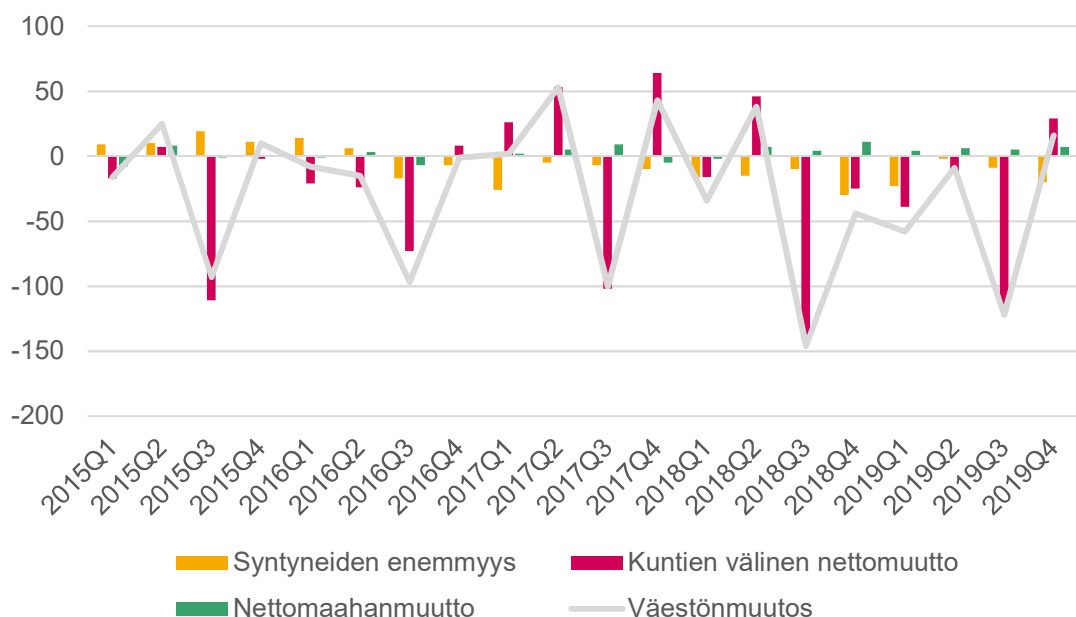
Kuntien ja kuntayhtymien käyttötulot eivät riittäneet kattamaan kasvaneita investointimenoja vaan investointimenot katettiin pääosin lainarahalla. Kunnat ja kuntayhtymät ottivat viime vuonna lisälainaa peräti 2,4 miljardia euroa. Verotulojen tilitysvajeen aiheuttama verotulojen maksun viivästyminen lisäsi myös tuntuvasti lyhytaikaista lainakantaa.

Lähde: www.kunnat.net

## Väestö

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan kunnan asukasmäärä oli 23 426 eli se väheni viime vuoden aikana yhteensä 176 henkilöllä (-180 vuonna 2018). Väestön määrä väheni kaikissa Päijät-Hämeen kunnissa ja Päijät-Hämeen asukasluvu putosi vuoden aikana alle 200 000 henkilöön (199 690). Vuodesta 2016 alkaen kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa. Syntyvyys on laskenut koko maassa ja kokonaishedelmällisyysluku (1,35) on ollut tilastokeskuksen mittaushistorian alhaisin. Kokonaishedelmällisyysluku kertoo, että Suomessa asuvat naiset saavat keskimäärin 1,35 lasta elämänsä aikana. Kokonaan tilanteeseen verrattuna Hollolan tilanne ei ole mitenkään poikkeava. Koko suomen väkilukua kasvatti muuttovoitto ulkomailta. Suomen väkiluku kasvio vuoden 2019 aikana 9 654 hengellä. Joulukuun ennakkotilaston mukaan vuoden 2019 aikana syntyi suomessa 45 597 lasta, mikä on 1 980 lasta vähemmän kuin vuonna 2018. Viimeksi lapsia syntyi vähemmän nälkävuotena 1868 ja 1830-luvun lopulla.

Hollolan väestönmuutokset neljännesvuosittain 2015—2019



## Työllisyys

Hämeen ELY-keskuksen kuntien alueella oli joulukuun lopussa 18 369 työtöntä työnhakijaa. Se on 789 vähemmän (-4,1 %) kuin vuosi sitten. Edellisestä kuukaudesta työttömien työnhakijoiden määrä TE-toimistossa kasvoi 2 050:llä (12,6 %). Työttömyyden kasvu joulukuussa on jokavuotinen ilmiö, joka johtuu eräiden ammatillisten koulujen päättymisestä, lomautusten kasvusta ja määräaikaisten työsuhteidentavanomaista yleisemmästä päättymisestä joulukuun aikana.

Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin Hämeessä TE-toimistoon joulukuussa 2 456 kappaletta, mikä on 394 enemmän (19,1 %) kuin edellisvuonna. Työpaikkoja oli eniten palvelu- ja myyntityöntekijöiden (591), prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden (463) ja rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden (414) ammattiryhmissä.

Päijät-Hämeen maakunnassa työttömien työnhakijoiden määrä väheni edellisvuoden joulukuuhun verrattuna viidessä kunnassa ja kasvoi neljässä. Suhteellisesti eniten työttömien määrä väheni Orimattilassa (-15 %) ja Padasjoella (-15 %). Edellisvuoteen verrattuna työttömien määrä kasvoi Kärkölässä (52 %), Heinolassa (2 %), Hollolassa (1 %) ja Sysmässä (1 %).

Päijät-Hämeen kunnista työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa korkein Heinolassa (14,7 %), Kärkölässä (14,6 %) ja Lahdessa (13,6 %). Vastaavasti osuus oli matalin Hollolassa (8,4 %) ja Orimattilassa (8,8 %). Päijät-Hämeen maakunnassa työttömien osuus työvoimasta oli 12,4 prosenttia eli 0,4 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten.

**Taulukko.** Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat kunnittain joulukuun 2019 lopussa (Päijät-Häme)

Kunta	Työvoima	Työttömät työnhakijat					Avoimet työpaikat
		Osuus-% työvoimasta	Henkilöä	Alle 25-vuotiaat	Yli 50-vuotiaat	Pitkäaik. työttömät	
Asikkala	3 400	9,0	305	26	148	79	21
Hartola	1 152	11,8	136	7	70	33	18
Heinola	8 059	14,7	1 181	163	546	331	91
Hollola	10 921	8,4	920	99	416	201	62
Kärkölä	2 075	14,6	303	34	114	56	11
Lahti	56 183	13,6	7 640	1 140	2 661	2 071	1 174
Orimattila	7 399	8,8	649	60	265	138	32
Padasjoki	1 159	9,9	115	8	79	30	7
Sysmä	1 415	10,3	146	11	80	35	...
<b>Yhteensä</b>	<b>91 763</b>	<b>12,4</b>	<b>11 395</b>	<b>1 548</b>	<b>4 379</b>	<b>2 974</b>	<b>1 416</b>

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö: Hämeen ELY-keskus, joulukuun 2019 työllisyyskatsaus

### 1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

#### Toiminta

##### *Palkkausjärjestelmän uudistaminen*

Kunnanhallitus hyväksyi 29.4.2019 kokouksessaan palkkausjärjestelmän uudistamisen (KVTES, OVTES) sekä KVTES:n ja TTES:n 1.1.2019 järjestelyerän jakamisen periaatteet. Viranhaltijan / työntekijän tehtäväkohtaista palkkaa määrättäessä tai siitä sovittaessa tehtäväkohtaisen palkan määräytymisperusteena on ensisijaisesti viranhaltijan / työntekijän tehtävien vaativuus. Palkkausjärjestelmän uudistamisessa on luotu KVTES:n ja OVTES:n

sopimusaloille tehtävän vaativuuden arviointikriteeristö ja niitä vastaavat tehtäväkohtaiset palkat.

### *Strategian toteuttaminen*

Kuntastrategian toteuttamista jatkettiin aktiivisesti vuoden aikana. Strategian toteuttamiseksi on laadittu tai vielä työn alla useita strategian erillisohjelmia kuten asumisen ohjelma, digitalisaatio-ohjelma, osallisuusohjelma, markkinointiohjelma, hyvinvointiohjelma, elinkeino- ja työllisyysohjelma sekä henkilöstöohjelma.

Keskeisiä, kuntastrategian mukaisia toimenpiteitä voidaan tarkastella strategian painopistealueiden työn Hollola, tekemisen Hollola, asumisen Hollola ja palvelujen Hollola kautta.

Työn Hollolan osalta Vuoden aikana Hollolaan perustettiin yrityksiä yhteensä 111 kpl, joista Ladecin sijoittumisneuvonnan kautta 32 kpl. Kunnan yritystontteja myytiin vuoden aikana yksi ja varauksia tehtiin 4 kpl. Säännölliset tapaamiset Hollolan yrittäjäyhdistyksen kanssa toimivat ja kaikille yrittäjille suunnattuja elinvoimakahveja järjestettiin 4 kertaa eri yrityksissä, lisäksi pidettiin hankintatilaisuus, yritysten kohtaamisfoorumi Lahden kampuksella sekä osallistuttiin messuille ja tapahtumiin edistämällä yrittäjäyhteistyötä, alueen näkyvyyttä, markkinointia ja myyntiä. Kolmen kunnan yritysystävällisyyskyselyn (Hollola, Lahti, Orimattila) pohjalta kunnan arvosana 7,47 (101 vastaajaa) oli vertailukuntia parempi.

Vuoden aikana palkattiin määräaikaiseen työsuhteeseen kuntouttavan työtoiminnan koordinaattori. Nuorten työpajatoiminnan kaksi valmentajaa ovat ohjanneet alle 30-vuotiaita asiakkaita elokuusta lähtien, työn koordinointi tapahtuu hyvinvoinnin palvelualueelta. Nuorten kesätyöllistämiseen kehitettiin pilotti yhdistysten kesätyösetelien käytön osalta yhteistyössä Hollolan 4H-yhdistyksen kanssa.

Tekemisen (tapahtumien) Hollolan osalta kunnassa järjestettiin kansainvälisellä (triathlon, haulikon MM-kisat, Hollola- ja Martta – kansantanssi- ja musiikkifestivaali), SM-tasolla (lumilautailun SM-kisat, nuorten Hopeasompa) ja lisäksi paikallisia tapahtumia (mm. Hyvä fiilis-tapahtuma, Hämeenkosken VPK-juhla, Hollola-ilta, itsenäisyyspäivä, joulun avaus).

Asumisen Hollolan osalta Seudullista joukkoliikennettä on kehitetty osallistumalla vahvemmin LSL:n runkolinjaston suunnittelutyöhön. 1.7.2019 käynnistyi uusi sopimusliikenne ja Hollolaan suuntautunutta joukkoliikennettä täydennettiin (mm. uusia linjareittejä ja vanhojen reittien täydennyksiä, uusia aikataulu- ja pysäkkijärjestelyjä, jne.). Myös Hämeenlinna – Lahti -välin vuorotarjontaa kehitettiin. Hollola hyväksyi myös seudullisesti esitetyt lippuhinta-alennukset lapsille, nuorille ja opiskelijoille. Loppuvuodesta hyväksyttiin myös Hollolan kunnan joukkoliikenteen kehittämisohjelma vuosille 2019 – 2021, joka määrittää mm. lähivuosien tavoitteita joukko- ja palveluliikenteen kehittämiseksi.

Kuntamarkkinointia tehostettiin. Kunta näkyi erilaisissa tapahtumissa mm. asuntomessuilla ja kuninkuusraveissa.

Joulukuussa kunnanhallitus hyväksyi Hollola-brändin, mikä rakentuu ”monta luontoa” ja ”hirveen ihana” teemojen ympärille.

Palvelujen Hollolan osalta erityisnuorisotyötä, etsivää nuorisotyötä ja ohjattua liikuntatoimintaa on lisätty, harrasteryhmät ovat kasvaneet lapsille ja nuorille tarjottavien ilmaisten liikuntatilojen innoittamana.

Palvelujen Hollola on yksi kuntastrategian painopistealueista ja tammikuussa 2019 kysimme asukkailta, luottamushenkilöiltä ja henkilöstöltä, mikä on heidän mielestään tärkeää kunnan palveluiden tuottamisessa. Näkökulmia olivat palvelun saatavuus, saavutettavuus, laatu ja vaikuttavuus. Vastauksista saatiin hyvää pohjaa palvelulupausten laadintaan samoin kuin koko henkilöstölle myöhemmin tuotettuun asiakaspalvelukoulutukseen. Koulutuskokonaisuuteen kuului kaksi osiota: Palveluperiaate ja palvelutuotantoa ohjaava lainsäädäntö sekä Asiakkaan kohtaaminen ja paras palvelu. Palvelulupausten mallintaminen aloitettiin vuona 2019 ja työ jatkuu vuonna 2020.

### *Brändiuudistus*

Hollolan kunta kilpailutti keväällä yhteistyökumppania brändin kirkastamiseen ja visuaalisen ilmeen uudistamiseen. Kilpailutuksen kautta toimittajaksi valikoitui KMG Turku. Brändityön valmisteluun osallistettiin kuntalaisia ja henkilöstöä työpajoissa, julkisella verkkokyselyllä ja pop up mainostoimistossa. Kuntalaiset pääsivät siten vaikuttamaan brändin tyyliisuuntaan ja brändin ytimeen.

Brändiuudistuksessa kunnalle rakennettiin brändikäsikirja ja uusi visuaalinen ilme. Kunnanhallitus hyväksyi uuden brändin joulukuussa 2019 ja brändin julkistamistilaisuus kuntalaisille pidettiin 1.2.2020.

### *Palveluverkko*

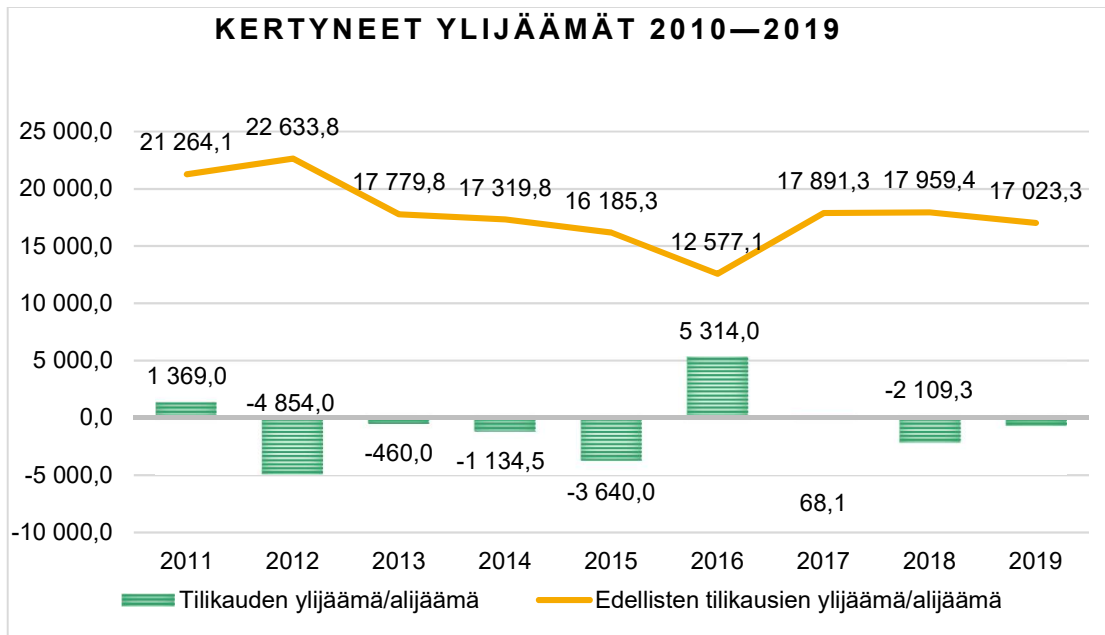
Hollolan kunnan vuoden 2020 talousarviovalmistelun yhteydessä valmisteltiin palveluverkkoesitystä. Palveluverkkoesityksen taustalla on Hollolan kunnan talouden ja sen tasapainottamiseen liittyvä arviointi tarvittavista toimenpiteistä. Syntyvyyden nopea aleneminen, oppilasmäärien merkittävä vähenemä 2020-2025 (n. 500 lasta), ikääntyminen ja veronmaksajien määrän väheneminen, ovat lisäämässä talouden epätasapainoa tulevina vuosina. Tähän liittyen valtuusto antoi kesäkuussa 2019 toimeksiannon palveluverkkotarkastelusta.

Viranhaltijoiden valmistelemaa palveluverkkoratkaisuesitystä käsiteltiin syksyn 2019 aikana hyvinvointivaliokunnassa ja asiaa esiteltiin myös kuntalaisten kuulemistilaisuuksissa. Palveluverkkoratkaisun valmistelua jatkettiin kuulemistilaisuuksien jälkeen ja uudet kuulemistilaisuudet pidettiin alkuvuonna 2020. Palveluverkon osalta arvioitiin koko kunnan palveluverkkoa kokonaisuutena huomioiden oppilasvähenemät ja tiedossa olevat investointitarpeet. Varsinaiset päätökset palveluverkosta tehtiin valtuuston kokouksessa helmikuussa 2020. Palveluverkkopäätöksen mukaan Hiekkalinnan päiväkotia päätetään toimintansa elokuussa 2020. Hälvälän koulun toiminta päättyy elokuun alussa 2022, ja koulu yhdistetään Tiilikankaan ja Salpakankaan kouluhin. Tiilikankaan koulu lakkaa elokuussa 2025, jolloin se yhdistetään Salpakankaan kouluun.

### **Talous**

Tilikauden tulos on 0,6 milj. euroa negatiivinen. Alkuperäinen talousarvio laadittiin 1,2 milj. euroa alijäämäiseksi. Valtuuston hyväksymien talousarviomuutosten jälkeen talousarvio oli n. 4,4 milj. euroa alijäämäinen, mutta toteutui jopa alkuperäistä talousarviota parempana. Suurimmat poikkeamat alkuperäisestä talousarviosta aiheutuivat sotemenojen kasvusta ja kunnallisverotulojen heikkenemisestä verokortti uudistuksen vuoksi. Menojen kasvua paikkasi kertaluonteinen valtionosuuden lisäys, jolla kompensoitiin kaksinkertaista kiky-sopimuksen leikkausta sekä muut kertaluonteiset erät mm. kertaluonteinen poikkeuksellisen suuri maankäyttösopimuskorvaus, satunnaiset myyntivoitot ja PHP:n ylimääräinen osinko.

Toimintakate heikkeni edellisestä vuodesta 5,3 %:ia. Toimintatuotot ylittivät talousarvion n. 0,8 milj. eurolla, mutta jäivät viime vuodesta n. 1,0 milj. euroa. Toimintamenot alittuivat 1,5 milj. euroa ja toimintakate toteutui n. 2,3 milj. euroa arvioitua parempana. Verorahoitus toteutui ennakoitua parempana. Valtionosuudet toteutuivat arvioidusti ja verotulot ylittyivät n. 0,8 milj. euroa muutetusta talousarviosta. Rahoituskulut toteutuivat 0,3 milj. euroa pienempänä. Vuosikate toteutui lähes 3,5 milj. euroa talousarviota parempana. Kouluinvestointien jäädyttämisen ja hankkeiden viivästysten vuoksi poistot alittuivat n. 0,4 milj. euroa. Lisäksi satunnaisiin tuottoihin kirjattiin 0,7 milj. euron myyntivoitto myytyjen kiinteistöjen osalta. Taseeseen kertynyt ylijäämä heikkeni tilikauden alijäämällä eli 0,6 milj. eurolla ollen n. 699 euroa/asukas.



### 1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tilinpäätöstä laadittaessa valtakunnassa on voimassa poikkeuslaki Korona-virukseen liittyen. Tässä vaiheessa kunta pyrkii turvaamaan ne palvelut, jotka maan hallitus on velvoittanut, turvaamaan ikäihmisiä sekä sairaalapalvelujen ja sote-palvelujen toimintakyvyn.

Kunnista 2/3 teki vuonna 2019 negatiivisen tilinpäätöksen. Jo ilman Koronan aiheuttamaa poikkeustilannetta kuntien talous olisi ollut haasteellinen väestön keskittyessä suuriin kaupunkeihin ja syntyvyyden romahdettua. Koronan vaikutuksia on tässä vaiheessa mahdotonta ennakoida. Selvää on kuitenkin se, että taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset ovat mittavia ja vaikuttavat vielä pitkään. Maan hallitus on luvannut tukea kuntien selviytymistä.

Vuoden 2020 talousarvio ja vuosien 2021-2023 taloussuunnitelma on hyväksytty alijäämäisenä. Vuoden 2020 alijäämäksi on arvioitu 1,1 milj. euroa. Vuoden 2019 aikana on taloutta ja toimintaa tarkasteltu kriittisesti. Investointipaineet ovat korkeat ja väestö rakenne haastaa talouden kehityksen, minkä johdosta kunnassa tulee ryhtyä toimenpiteisiin alijäämän pienentämiseksi ja tilanteen ennakoimiseksi.

Valtuusto hyväksyi kesällä 2019 linjaukset, joiden kautta tavoitellaan kunnan taloudellisen tasapainotilan saavuttamista vuosien 2020-2023 aikana. Keskeinen linjaus liittyi siihen, että kaikki kouluinvestoinnit keskeytettiin välittömästi (lukuun ottamatta akuutteja sisäilmakorjauksia) ja hyvinvointivaliokunnalle annettiin tehtäväksi laatia aikataulutettu kokonaisesitys hyvinvoinnin palvelualueen palveluverkosta vuoteen 2024.

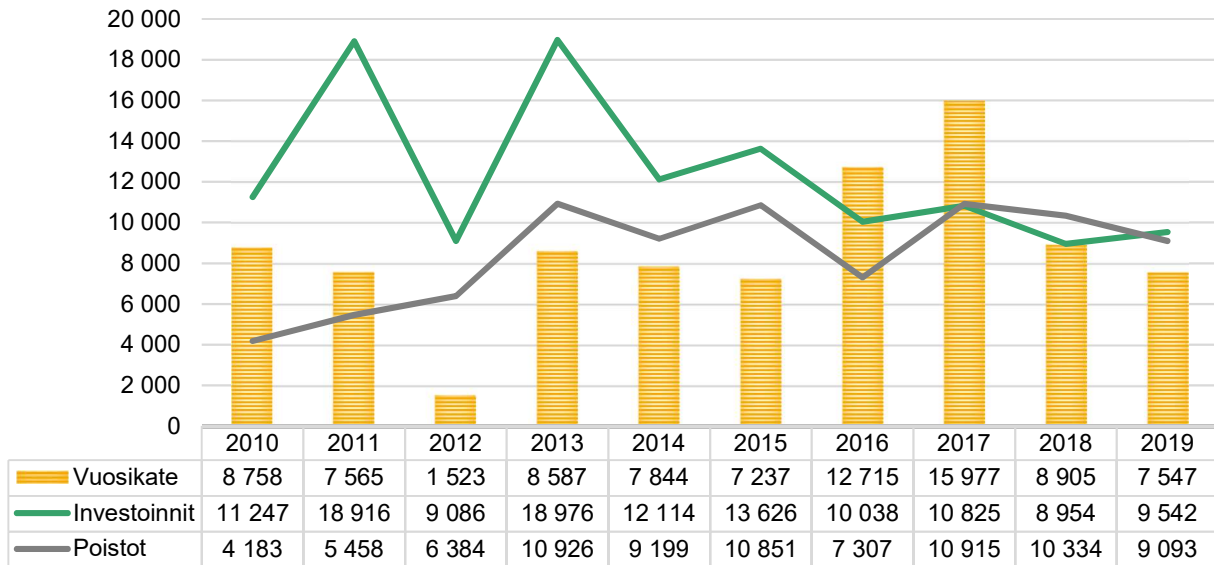
Linjausten pohjalta valmisteltiin talousarvio- ja taloussuunnitelmaesitys vuosille 2020-2023 pois lukien hyvinvoinnin palvelualueen palveluverkkosuunnitelma, jonka osalta valmistelua jatkettiin vuoteen 2020. Valtuusto päätti palveluverkosta 17.2.2020, jonka jälkeen valmistellaan tarvittavat muutokset vuoden 2020 talousarvioon.

Tulevien vuosien talouteen vaikuttaa olennaisesti Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän talouden hallinta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen menot ovat noin puolet koko kunnan toimintamenoista. Sosiaali- ja terveyspalvelujen menot kasvoivat 6,6 prosenttia vuonna 2019. Väestön ikärakenteen muutos, väestön vanheneminen ja syntyvyyden romahdus, lisää palvelun tarvetta sosiaali- ja terveyspalveluissa ja sitä myötä myös kustannuksia. Kunnan tulee pystyä tulevana vuosina muuttamaan palvelurakennettaan vastaamaan paremmin väestönsä tarpeita.

Vuosikatteen riittävyys poistoihin on vaihdellut vuosittain. Osittain vaihtelua selittävät verotulojen rytmihäiriöt ja kertaluonteiset kiinteistöjen alaskirjaukset. Vuonna 2019 vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja. Kun vuosikatteen ja poistojen suhdetta tarkastellaan 2010 luvulla kumulatiivisesti niin vuosikatteella on pystytty poistot kattamaan.



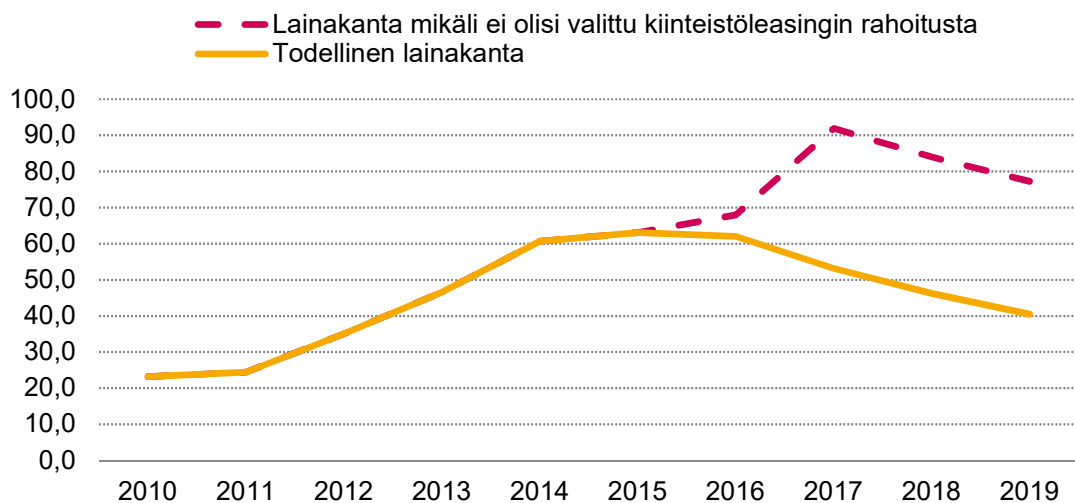
### VUOSIKATTEEN RIITTÄVYYS INVESTOINTEIHIN JA POISTOIHIN, 1 000 EUROA



Vuosikatteen ja poistojen suhteen lisäksi tulee tarkastella vuosikatteen riittävyyttä myös investointeihin, jota voidaan pitää yhtenä keskeisenä talouden tasapainon mittarina. Tunnusluvun tarkastelu yksittäisen vuoden osalta ei kuitenkaan anna riittävää kuvaa vaan tunnusluvun kehitystä tulee tarkastella pitkällä aikavälillä. Vuonna 2019 investointien tulo-rahoitus oli 79,1 % kun vuonna 2018 investointien tulo-rahoitus oli n. 99,5 prosenttia. Taloussuunnitelmakauden mittavien investointien vuoksi investointien tulo-rahoituksen arvioidaan jäävän alle 50%:in, mikä tarkoittaa lainamäärän kasvua.

Kokonaistalouden tasapainoa tarkasteltaessa lainamäärän kehitys ja lainamäärään suhteutettujen tunnuslukujen tarkastelu on merkityksellisessä asemassa. Asukaskohtainen lainamäärä kasvoi voimakkaasti vuodesta 2010 lähtien ja se saatiin taittumaan vuonna 2016. Vuonna 2019 lainakanta pieneni n. 6,0 milj. euroa. Asukaskohtainen lainamäärä 31.12.2019 oli n. 1 728 euroa/asukas. Tulevien vuosien investointeja varten tullaan kuitenkin tarvitsemaan ulkopuolista rahoitusta ja asukaskohtainen lainamäärä tulee siten kasvamaan.

#### Lainakanta 2010—2019, milj. euroa



### 1.1.6 Kunnan henkilöstö

Kunnan palveluksessa oli 31.12.2019 yhteensä 756 henkilöä eli 15 henkilöä enemmän kuin edellisen vuoden vastaavana ajankohtana. Vakinaisen henkilöstön määrä kasvoi 7 henkilöllä vuoteen 2018 verrattuna. Naisten osuus henkilöstöstä oli 83,9 %, kun se edellisenä vuonna oli 83,4 %. Henkilöstön keski-ikä vuoden 2019 lopussa oli 45,7 vuotta.

Henkilöstömäärä 31.12	2015	2016	2017	2018	2019
Vakinaiset	1560	1534	610	612	619
Määräaikaiset	300	225	91	108	112
Työllistetyt	22	19	26	21	25
<b>Yhteensä</b>	<b>1882</b>	<b>1778</b>	<b>727</b>	<b>741</b>	<b>756</b>

Henkilöstökulut (31 886 597 euroa) kasvoivat 2,6 % vuoteen 2018 verrattuna. Kulujen kasvu aiheutui pääosin palkkausjärjestelmän uudistamisesta, jonka kunnanhallitus hyväksyi KVTES:n ja OVTES:n osalta 29.4.2019 ja teknisten sopimuksen osalta 3.12.2018. Uuden palkkausjärjestelmän mukaiset tehtäväkohtaiset palkat maksettiin 1.1.2019 alkaen.

Sairaus- ja työtapaturmapoissaolojen määrä vuonna 2019 laski 0,3 työpäivällä 11,4 työpäivään vuodesta 2018. Tarkempia tietoja henkilöstöstä on vuoden 2019 henkilöstökertomuksessa.

### 1.1.7 Ympäristöasiat

Hollolan kunnassa ympäristövalvonnan työ kohdistuu pääosin viranomaistoimintaan eikä nykyinen resursointi mahdollista laaja-alaista ja syvää erikoistumista ympäristönsuojelun eri osa-alueisiin. Vuoden 2019 toimintaan ja talouteen vaikuttivat myös työpanosten osa-aikaisuudet, mutta ympäristönsuojelun edistämistehtäviinkin tehtiin onnistuneesti mm. vesistötyön ja ilmastotyön saralla.

Hollola on mukana seudullisessa ilmanlaadun seurannassa ja lisäksi palveluna hankitaan vuosittain kuntakohtainen kasvihuonekaasupäästöjen (CO<sub>2</sub>) raportti. Hollolan kunta on ollut mukana myös pohjaveden yhteistarkkailusuunnittelussa, jota Lahden kaupunki vetää, koordinoi ja kilpailuttaa. Yhteistarkkailun eteneminen laajemmin Hollolan kunnan alueelle tulee vaikuttamaan tulevien vuosien toimintaan ja talouteen. Salpakankaan pohjavesialueella teetettiin 2019 aikana suojelusuunnitelman laatimiseen tarvittavat rakenneselvitykset.

Hollolan kunta rahoittaa Vesijärvisäätiötä vuosittain 70 000 eurolla, sekä tukee Jokitalkkarihanketta ja Vanajavesisäätiön toimintaa. Vähä-Tiilijärven tilan selvitystyötä toteutettiin Vesijärvisäätiön hankkeena, joka eteni vuoden aikana hankesuunnitelman mukaisesti. Vesistötyön edistämiseksi laadittiin pidemmän aikavälin erillisohjelma, Hollolan Vesistövisio 2025, jonka mukaisia toimenpiteitä on jo käynnistettynä ja asetettuna myös 2020 vuoden toiminnallisiksi tavoitteiksi.

Vieraslajeja torjuttiin kunnan omistamilta mailta ostopalveluna, keskittyen jättiputkiesiintymiin, joihin panostetaan myös seuraavina vuosina. Hollolan ympäristönsuojelu osti ympäristöneuvontaa Lahden kaupungilta ympäristöviikon koordinoinnin ja tiedotuksen sekä koulujen siivouspäivän osalta. Lisäksi Hollolan kunta on mukana seudullisen ympäristökatsauksen teossa.

Vuoden 2019 syksyllä Hollolan kunta aloitti oman ilmastotyönsä liittymällä valtuuston päätöksellä HINKU (Hiilineutraalit kunnat) -verkostoon ja samalla sopi Energiaviraston kanssa KETS (kunnan energiatehokkuussopimus) -sopimuksen. HINKU kuntana Hollola asettaa tavoitteeksi vähentää hiilidioksidipäästöjä 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Kunnan ilmastotyö ei näy vuoden 2019 tilinpäätöksessä erikseen, sillä verkostoon liittyminen ja sopimuksen tekeminen on vapaaehtoista ja maksutonta. Jatkossa ilmastotyö sisällytetään kunnan budjettiin osana kaikkea toimintaa.

## Kiinteistöt lämpenevät pääosin uusiutuvalla energialla

Kunnan lämmöntuotannossa on 15 rakennusta kytkettynä 6 biolämpölaitokseen ja 3 rakennusta maalämpöön, 1 rakennus maakaasuun, 7 pientä rakennusta sähköön ja 3 rakennusta toimii öljyllä. 25 rakennusta on kytkettynä Lahti-Energian kaukolämpöverkkoon. Uusiutuvien energialähteiden käytön osalta kunnassa on hyvä tilanne huomioiden kunnan laajuus ja kasvukeskuksien hajanaisuus. Lahti-Energian vuonna 2019 tekemien energiaratkaisujen jälkeen uusiutuvan energia piirissä on 95% kunnan kiinteistöistä.

## Vesihuoltolaitos laajentaa verkostoaan ja tarkkailee vaikutuksiaan vesistöihin

Hollolan vesihuoltolaitoksen tavoitteena on viemäroidä yhdyskuntakehityksen tarpeen sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta tärkeiden alueiden jätevedet. Viemäriverkostoa laajennettiin vuoden 2019 aikana 4,6 km. Jätevesiä käsiteltiin yhteensä 1 263 000 m<sup>3</sup>, josta pääosa Lahden Ali-Juhakkalan ja Kariniemen jätevedenpuhdistamoissa ja noin 5 % Hämeenkosken puhdistamolla. Jäteveden käsittely on täyttänyt kaikki puhdistamoille ympäristöluvuissa asetetut puhdistusvaatimukset. Käsiteltyjen jätevesien vaikutuksia vesistöissä tarkkaillaan. Vesihuoltolaitos toteuttaa lisäksi viemäriverkostojen, pumppaamoiden ja jätevedenpuhdistamon saneeraus- ja riskienhallinnan toimenpiteitä, joiden tavoitteena on osaltaan ympäristönsuojelu.

## Uusi Lahden eteläinen kehätie pienentää pohjaveden pilaantumiseriskiä

Nykyinen valtatie 12 kulkee Hollolan kunnan tiiviisti rakennetun kaupunkimaisen alueen läpi. Rakenteilla olevan eteläisen kehätien valmistuttua, liikennemelu ja päästöt vähenevät sekä pohjaveden pilaantumiseriski pienenee läpikulkevan liikenteen siirtyessä uudelle kehätien linjaukselle. Hollolan kunnan rahoitusosuus kehätiehankeen toteuttamisessa on 7,7 milj. Euroa. Hankkeen on tarkoitus valmistua vuonna 2021.

## Ympäristötilinpäätös

Hollolan kunnassa laadittuun ympäristötilinpäätökseen on koottu ympäristöön liittyvät tuotot, kulut ja investoinnit. Tuottoja syntyi viime vuonna n. 2,2 milj. euroa pääosin jätevesimaksuista. Kokonaiskustannukset olivat 2,4 milj. euroa kun huomioidaan ympäristöperusteiset verot ja veronluonteiset maksut sekä korkokustannukset. Pääosa kustannuksista aiheutui Jäteveden puhdistuksesta ja viemäriverkon kunnossapidosta.

### YMPÄRISTÖTILINPÄÄTÖS 2019

1 000 €	Tuotot	Kulut	Investoinnit
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	0,0	61,5	0,0
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	2 087,3	1 638,5	1 213,0
3. Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy	0,0	172,8	0,0
4. Maaperän ja pohjaveden suojelu	0,0	23,5	0,0
5. Melun ja tärinän torjunta	0,0	0,0	0,0
6. Luonnonsuojelu ja maisemansuojelu	0,0	8,0	0,0
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	63,3	192,7	0,0
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	0,0	2,5	77,8
<b>Yhteensä</b>	<b>2 150,6</b>	<b>2 099,5</b>	<b>1 290,8</b>
9. Ympäristöperusteiset verot ja veronluonteiset maksut		13,9	
Korkokulut		323,5	
Ympäristövaraukset		0,0	
<b>YMPÄRISTÖKULUT YHTEENSÄ</b>		<b>2 436,9</b>	

### 1.1.8 Muut ei taloudelliset asiat

Kunnanhallitus on 15.5.2017 hyväksynyt ohjeen kestävien toimintaperiaatteiden edistämiseksi. Ohjeessa kunta sitoutuu kestävien toimintaperiaatteiden ylläpitämiseen ja kieltää sekä suoran että epäsuoran lahjonnan kaikissa muodoissaan. Kunta edellyttää toimintaperiaatteisiin sitoumusta kaikilta työntekijöiltään ja luottamushenkilöiltä, myös tytäryhtiöidensä osalta. Ohjeessa on käyty läpi korruption ja lahjonnan tunnusmerkistöä, ohjeita yleisimpien tilanteiden tulkintoihin sekä toimintamalli mahdollisten rikkomusten osalta.

Kestävän toimintaperiaatteen edistäminen perustuu rehellisyyden, läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden perusarvoihin. Kunta pyrkii luomaan ja ylläpitämään keskinäiseen luottamukseen perustuvaa toimintakulttuuria, jossa edistetään hyvää hallintoa, ei suvaita lahjontaa eikä väärinkäytöksiä. Kestävien toimintaperiaatteiden edistämistä koskeva ohje luo pohjaa periaatteiden ymmärtämiseen ja eri tilanteiden arviointiin, mutta samalla kunta sitoutuu edistämään hyvää hallintoa ja ehkäisemään väärinkäyttöä arvojen, menettelytapojen, toimintojen, koulutuksen ja neuvonnan kautta.

## 1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kunnanhallitus vastaa kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä kunnanvaltuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden pohjalta. (KuntaL 14 §, 39 §) Lisäksi kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kunnan varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta.

### Sisäisen valvonnan järjestäminen

#### *Kuvaus säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisesta*

Toimivalta on säädely hallintosäännössä ja tehtäväkuvauksissa ja niitä on noudatettu. Päivitetty hallintosääntö on ollut voimassa 1.5.2019 lähtien.

Lakisääteisten tehtävien tai niihin liittyen tehtävien toteuttamisessa ei ole havaittu merkittäviä puutteita eikä kunnan toimintaan ole kohdistunut merkittäviä valituksia. Säännöksiä ja päätöksiä on pääosin noudatettu.

Kunnan palvelualueille ei ole kohdistunut oikeudenkäyntiprosesseja vuonna 2019 eikä tietoon ole tullut viranomaistoiminnastamme johtuvia sanktioita tai huomautuksia. Sen sijaan muutamissa tapauksissa valvova viranomainen on kumonnut joitain rehtoreiden opetuksen järjestämiseen liittyviä päätöksiä muutoksenhaun seurauksena.

Pitkään jatkunut asfalttikartellia koskenut oikeudenkäynti saatiin päätökseen vuonna 2019 kun kunnanhallitus hyväksyi 14.10.2019 (213§) kokouksessaan sovintosopimuksen YIT:n kanssa. Sopimuksen pohjalta YIT Oy korvaus kunnalle oli 345 616,73 euroa. Sovintoratkaisu vastaa KKO:n ennakkoratkaisun periaatteita.

Hyvinvoinnin palvelualueen osalta yksittäisten koulukuljetuspäätösten ja yksilöä koskeviin ratkaisuihin on haettu joitain muutoksia.

Erilaisten hankkeiden määrä on lisääntynyt ja on havaittu tarve selkeyttää mm. hankepäätösten ja avustushakemusten osalta toimivaltaa sekä toimintatapoja. Toimivallan selkeyttäminen on huomioitu osana hallintosäännön muutostarpeita ja hankeohjeistuksen laatiminen on käynnistetty konsernipalveluissa. Hallintosääntöä päivitetään vuonna 2020.

Elinvoiman palvelualueella käsitellään joitakin asiatyyppejä, joihin liittyy vakuusmenettelyjä. Erityisesti ympäristövalvonnan lupa-asioihin liittyvien vakuuksien osalta on tunnistettu tarve kehittää toimintatapoja, jotta voidaan turvata yhdenmukaisuus ja riittävä asiantuntemus mm. vakuussummien määrittelyyn, hyväksyttävien vakuuslajien ja vakuuksien käsittelyvaiheiden osalta. Vakuuksiin liittyvien toimintatapojen ja ohjeistuksen kehittäminen on asetettu kehittämiskohteeksi konsernipalveluiden ja elinvoimapalveluiden välillä.

Vuoden 2019 aikana laadittiin ensimmäisen kerran strategiaan liittyviä erillisohjelmia. Ohjelmia on useita ja niiden avulla strategian linjauksia viedään käytännön toimintaan. Jatkossa on kuitenkin varmistuttava, että ohjelmia myös päivitetään ja niiden toteutumista seurataan.

Kukkilan vedenottamon vesioikeuden päätöksen (14.9.1984, nro 79/VA II/84) mukaisesti vedenottamon vaikutusalueen kiinteistölle tulee kunnan turvata vedenhankinta, ellei muuta sovita. Vesioikeuden päätöksen mukaisesti ko. kiinteistöltä perittävä vesimaksu saa olla enintään vedenottamon käyttökustannukset suhteessa käytettävään virtaamaan. Hollolan tekninen lautakunta on päättänyt 5.11.1991, että yhdeltä vesioikeuden päätöksessä nimetyltä kiinteistöltä peritään normaalin hinnaston mukaiset vesimaksut. Elinvoimavaliokunta päätti 1.10.2019 kokouksessaan, että kiinteistön vesimaksu muutetaan vesioikeuden päätöksen mukaiseksi ja virheellisesti perityt vesimaksut palautetaan vuodesta 2010 alkaen, jolloin kiinteistönomista on valittanut maksusta. Elinvoimavaliokunnan päätöksestä tehtiin oikaisuvaatimus, joka hylättiin 19.11.2019. Päätöksestä tehtiin valitus Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Vesihuollon riita-asiasta pitäisi kuitenkin tehdä valitus käräjäoikeuteen, josta olisi hyvän hallintotavan mukaisesti pitänyt laittaa tieto elinvoimavaliokunnan päätösotteeseen.

### ***Kuvaus tavoitteiden toteutumisesta, varojen käytön valvonnasta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevydestä ja luotettavuudesta***

Tavoitteiden asettamisessa tai määrärahojen budjetoinnissa ei ole tapahtunut olennaisia virheitä. Talousarvion tavoitteet toteutuivat pääosin. Palvelualueittaisissa tilinpäätösraportoinneissa on tarkemmat perustelut tavoitteiden ja määrärahakäyttöjen toteutumisista.

Talouden raportointia on edelleen kehitetty vuoden 2019 aikana ja toteutumaraportointi on saatu kohtuullisen toimivaksi. Talousarvion toteutumaraportointi on ohjeistettu ja sitä toteutetaan säännöllisesti sekä kuukausitasolla että neljännesvuosittain. Toteutumaseurannan perusteella valtuusto on päättänyt talousarviomuutoksista kokouksissaan

Talousarvion toteutuma tilikauden tuloksen osalta poikkesi muutetusta talousarviosta n. 3,7 milj. euroa. Erityisesti elinvoiman palvelualueen toteutuma on merkittävästi talousarviota parempi. Suurin poikkeama suunniteltuun on kiinteistöpalveluiden kustannusten alitus eli Hollolan Tilapalvelu Oy:n palvelumaksut olivat pienemmät kuin budjetoidut. Näyttäisi siltä, että näiden kustannusten seurantaan tarvitaan lisäresursointia sekä kunnan että yhtiön puolella. Yhtiöön liittyvä arviointi valmistuu maaliskuussa 2020, siitä voitaneen saada eväitä jatkotyöhön seurannan osalta.

### ***Arvio merkittävimmistä riskeistä***

Merkittävimmät riskit ovat edelleen myös vuonna 2019 kiinteistöjen myynnistä huolimatta osin kunnan kiinteistöissä, sopimusten hallinnassa, henkilöstössä, henkilöstön osaamisessa ja tietojärjestelmissä sekä tietoturvasa.

Kiinteistöihin liittyviä riskejä ovat sisäilmaongelmat, ilkivalta- ja vesivahingonriskit sekä taloudelliset riskit, jotka on arvioitu liittyvän investointihankkeiden toteutusvaiheen ongelmiin ja investointi- ja käyttötalousmäärärahojen riittävyteen (kustannustenhallinta).

Sopimustenhallinnan osalta on edelleen olemassa riskejä. Riskeiksi on tunnistettu mm. sopimusosaamisen, tilaaja- ja hankintaosaamisen ja sopimusten laadinnan ja seurannan puutteet. Myös sopimusten puuttuminen on tunnistettu riskiksi, mutta tilanne on parantunut merkittävästi sähköisen sopimushallinnon ja mm. hyvinvoinnin hallinnon resurssointia lisäämällä. Lisäksi osaamista on edelleen kehitetty mm. koulutuksella sekä kehittämällä sopimustenhallintaa mm. uusien ohjelmien käyttöönotolla (esim. maanvuokrasopimukset).

Myös koko kunnassa avainhenkilöriskit on tunnistettu. Henkilöstöriskeihin kuuluvaksi on tunnistettu myös henkilöstön jaksaminen sekä työturvallisuuteen liittyvät riskit. Työturvallisuuteen liittyviin riskeihin ja niiden hallintaan on panostettu mm. työturvallisuuskoulutuksella, riskikartoituksella sekä sähköisen ilmoitusjärjestelmän käyttöönottamisella.

Myös rahoitukseen ja tietojärjestelmiin kohdistuvat riskit on tunnistettu. Tietojärjestelmäriskit kohdentuvat yksittäisten laitteistojen hajoamiseen, tietoliikenneyhteyksien katkeamiseen ja tietoturvariskeihin tai ohjelmien toimimattomuuteen tai soveltumattomuuteen, mutta myös uusien ohjelmien käytön osaamiseen. Tietohallintopalvelut on järjestänyt osaamisen kehittämiseksi poikkeuksellisen paljon koulutusta vuoden 2019 aikana. Tietosuoja-asetus ja tiedonhallintalaki on huomioitu ja tietosuojaan ja -turvaan on panostettu ja panostetaan edelleen vuoden 2020 aikana mm. koulutuksia järjestämällä.

Vahinkoriskeihin on varauduttu kattavalla vakuutusturvalla.

Rahoitukseen liittyvistä riskeistä korkoriski on korkotason muutoksesta aiheutuva epävarmuutta. Korkotaso on pysynyt useita vuosia varsin alhaisella tasolla, mutta pitkällä tähtäimellä korkoriskiinkin on syytä varautua. Kunnan lainasalkkua on pyritty tämän riskin minimoimiseksi suojaamaan. Vuonna 2019 ei ole tehty uusia korkosuojausjaksia.

### **Kuvaus riskienhallinnan järjestämisestä**

Hollolan kunnassa on olemassa riskienhallinnan toimintamalli ja sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on ohjeistettu mm. valtuuston hyväksymällä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteasiakirjalla. Kunnalla on käytössään WPro -ohjelma työturvallisuuden parantamiseksi ja vaaratilanteiden ilmoittamista varten.

Palvelualueilla on osana talousarvion laadintaa arvioitu riskejä, jonka pohjalta on laadittu riskienhallintasuunnitelmat. Suurimpina riskeinä kunnassa on todettu mm. kiinteistöt ja rakennukset sekä toisaalta henkilöriskit (asiakkaat ja henkilöstö). Molempien em. riskikohteiden osalta riskienhallintatyö on jatkuvaa. Henkilöstö on vakuutettu lakisääteisen tapaturmavakuutusjärjestelmän kautta ja asiakkaat (lähinnä lapset ja nuoret) vapaaehtoisella ryhmätapaturmavakuutuksella. Riskienhallintasuunnitelmaa tarkistetaan vuosittain talousarvion laadinnan yhteydessä.

Riskien hallintakeinojen toteutumisesta raportoidaan osana toteutumaseurantaa, puolen vuoden osavuosisikatsauksessa sekä tilinpäätöksen yhteydessä. Samalla arvioidaan suunniteltujen riskienhallintatoimenpiteiden ajanmukaisuus. Riskienhallintatoimet on myös vastuutettu.

Rakennuksiin liittyvien riskien hallintatoimenpiteinä ovat vakuuttaminen ja säännölliset tarkastukset. Kunnasta puuttuvaa juristin tietotaitoa on hankittu tarvittaessa ostopalveluna.

Vesihuoltolaitokselle on laadittu vesihuoltolain mukainen suunnitelma häiriötilanteiden varalle.

Hankintatoimen riskienhallinnan työvälineenä käytetty Cloudia-järjestelmän avulla voidaan vähentää tarjouspyynnön laadinnan virheitä.

Tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvien riskien hallintaa on huomioitu mm. keskitetysti koko henkilökunnalle suunnattujen tietosuojaan liittyvien koulutusten toteuttamisella.

Valmiusjohtoryhmä kokoontuu säännöllisesti ja kunnassa järjestettiin myös valmiusharjoitus v. 2019.

### **Tapaturmien kehitys**

Osana riskienhallintaa arvioidaan myös tapaturmien kehitystä. Työtapaturmia sattui 43 kpl, joista työmatkatapaturmia oli 11 kpl. Korvattavia vahinkoja oli 24 kpl, joista maksetut korvaukset olivat 19 355 euroa. Sairauspoissaolopäiviä kertyi 161 työpäivää ja laskennalliset kustannukset niistä olivat n. 56 400 euroa.

	2017	2018	2019
Työtapaturmat	39	45	32
Työmatkatapaturmat	10	17	11
<b>Yhteensä</b>	<b>49</b>	<b>62</b>	<b>43</b>

### ***Kuvaus omaisuuden hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonnasta***

Omaisuuden hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonnasta ei ole tullut erityisiä ongelmia vuoden 2019 aikana. Hankintaprosesseihin tulee kuitenkin jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota, varsinkin kun niiden käytännön toteutuksesta vastaavat joissain yksiköissä sellaiset toimijat, joilla ei ole asiaan syvällistä osaamista ja ajalliset resurssit ovat niukat. Riskienhallinnan näkökulmasta tilannetta helpottaa keskitetty hankinta sekä erilaiset puitesopimukset.

Kiinteistöt on vakuutettu täysarvovakuutuksella. Kiinteistöjen käyttöarvoon ja palvelutoimintaan kohdistuneita vaikutuksia on tullut esiin kiinteistöjen sisäilmaongelmien ja niiden ratkomiseksi tehtyjen tutkimusten pohjalta. Osin kiinteistöriskeihin varautumista on toteutettu kiinteistöjen myynnillä. Hollolan Tilapalvelu Oy:lle on siirretty vuoden 2018 alusta kiinteistöjen hoitoon liittyvät tehtävät.

Kiinteistökaupat, joihin sisältyy rakennuksia, on hankittu ostopalveluna ja kaupanteko (sopimus ja kauppa) ovat usein nopeita. Hankinnan tekee Hollolan Tilapalvelu Oy. Elinvoiman palvelualueella on haasteita vastata aikatauluihin, eikä palvelualueella ole osaamista rakennusten myyntiin (oikeat kirjaukset jne). Jatkossa tähän on hankittava lisäosaamista ja aikataulut on sovittava yhdessä.

Hankintamenettelyissä ei ole todettu olennaisia puutteita. Kunnalla on käytössään sähköinen hankintajärjestelmä hankintoja koskevien riskien pienentämiseksi. Hankintaohjeet on uusittu vuonna 2019 ja ovat näin ollen ajan tasalla.

### ***Kuvaus sopimustoiminnasta***

Sopimusten hallinnoinnin ja valvonnan osalta riskejä on edelleen olemassa. Sopimustoiminnassa haasteena on sopimusten sisällön aukottomuuden varmistaminen. Tähän käytetään tarvittaessa ulkopuolisia alan asiantuntijoita. Sopimukset pyritään laatimaan aina kunnan toimesta, jotta varmistettaisiin kunnan asema sopimusosapuolena. Clouidia-järjestelmän hyödyntäminen helpottaa myös sopimushallintaa.

Clouidia-järjestelmän lisäksi hankintojen kilpailuttamista ja hankintoihin liittyviä riskejä vähentää kunnan mukana olo mm. KL Kuntahankintojen sekä Kuntapron puitesopimuksissa. Näiden puitesopimusten hankintoja ei tarvitse kilpailuttaa. Tarvittaessa hankintaprosesseihin liittyviä riskejä pienennetään käyttämällä ulkopuolista hankinta-asiantuntijaa.

Lahti Aqua Oy:n kanssa on vuoden 2019 aikana käyty neuvotteluja konsessiosopimuksen vastuuasioista ja palvelumaksujen laskentaperiaatteista. Näiden pohjalta tehtiin sopimusmuutos, jossa tarkennettiin talousveden rajamyntiä, jäteveden kuormitusmaksua sekä palvelumaksuun sisältyvien pieninvestointien kustannusrajaa. Neuvotteluiden pohjalta päästiin myös sopuun, että mahdollisen konsessiosopimuksen jatkokauden periaatteista neuvotellaan puolueetonta konsulttia hyödyntäen vuoden 2020 aikana.

Kunnassa on käytössä sähköinen sopimustenhallintaohjelma, josta vuosittain seurataan mm. sopimusten vanhentumisaikoja.

### ***Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä***

Hollolan kunnassa ei ole omaa sisäisen tarkastuksen yksikköä eikä sisäistä tarkastusta ole myöskään tähän mennessä hankittu ostopalveluna. Ostopalveluina hankitaan vain lakisääteinen ulkoinen tarkastus.

### ***Keskeiset johtopäätökset***

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen ja toteutuminen on Hollolan kunnassa hyvällä tasolla. Ohjeet ja säännökset ovat ajan tasalla, riskejä arvioidaan säännöllisesti ja niiden hallintaan on sovittu keinot, joiden toteutumista seurataan. Toimivaltaa koskeva säädökset ovat ajan tasalla ja hallintosääntöä tullaan päivittämään vuoden 2020 aikana.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiseksi tulee jatkossa tarkastella esim. osana projektienhallintamallin käyttöönoton osana mm. riskienhallinnan sovelluksen käyttöönottoa.

Tiedonhallintalain velvoitteisiin vastaaminen parantaa osaltaan myös sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tasoa.

Sisäinen valvonta asiana on osalle tilivelvollisia esimiehiä vieras käsite. Koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen on tältä osin panostettava.

## 1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

### 1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

<b>TULOSLASKELMA</b>	<b>2019</b>	<b>2018</b>
	Milj.€	Milj.€
Toimintatuotot	13,77	15,25
Valmistus omaan käyttöön	0,07	0,07
Toimintakulut	-137,19	-132,51
<b>Toimintakate</b>	<b>-123,35</b>	<b>-117,19</b>
Verotulot	92,60	89,74
Valtionosuudet	37,75	36,42
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0,01	0,02
Muut rahoitustuotot	1,20	0,87
Korkokulut	-0,66	-0,65
Muut rahoituskulut	0,00	-0,31
<b>Vuosikate</b>	<b>7,55</b>	<b>8,91</b>
Poistot ja arvonalentumiset	-8,99	-10,44
Satunnaiset erät	0,79	-0,58
<b>Tilikauden tulos</b>	<b>-0,66</b>	<b>-2,12</b>
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	0,01	0,01
<b>Tilikauden ylijäämä (alijäämä)</b>	<b>-0,65</b>	<b>-2,11</b>

### TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut %	10,0	11,5
Vuosikate/Poistot, %	83,9	85,3
Vuosikate €/asukas	322	377
Asukasmäärä	23 426	23 591

Tuloslaskelman toimintakate (=nettomenot) ilmoittaa, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Toimintakate heikkeni edellisestä vuodesta 5,3 %:ia. Toimintatuotot alenivat 1,5 milj. euroa. Toimintatuottojen alenemisesta 0,9 milj. euroa aiheutui yhdistymisavustuksen pois jäämisestä ja 1,0 milj. euroa myyntivoittojen alenemisesta. Tuotot vähenivät hieman myös päivähoiton maksujen osalta. Vuoden 2019 toimintatuottoihin sisältyy kertaluonteinen, poikkeuksellisen suuri maankäyttösopimuskorvaus (0,8 milj. euroa). Toimintakulut kasvoivat 4,7 milj. euroa, josta sosiaali- ja terveyspalvelujen osuus oli 4,1 milj. euroa.

Tilikauden tulos on 0,7 milj. euroa negatiivinen. Alkuperäinen talousarvio laadittiin 1,2 milj. euroa alijäämäiseksi. Valtuuston hyväksymien talousarviomuutosten jälkeen talousarvio oli n. 4,4 milj. euroa alijäämäinen. Suurimmat poikkeamat alkuperäisestä talousarviosta aiheutuivat sotemenojen kasvusta sekä kunnallisverotulojen heikkenemisestä.



## Verotus

Verotulot kasvoivat yhteensä 2,8 milj. euroa eli 3,2 %. Kunnallisveroja kertyi n. 2,3 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Kiinteistövero kertyi yhteensä n. 0,4 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2018 ja yhteisövero n. 0,1 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2018. Verotuloennustetta alennettiin vuoden aikana yhteensä 2,6 milj. eurolla, joka ei kuitenkaan kokonaan toteutunut. Verotuloja kertyi n. 0,8 milj. euroa arvioitua enemmän. Verotulojen arviointia hankaloitti tulorekisteriongelmien sekä verokortti uudistus. Vuoden 2018 verotulokertymää heikensi poikkeuksellisen suuret ennakonpalautukset.

Verotulot	2018	2019	Muutos	%
<b>Kunnan tulovero</b>	81 565 367	83 879 157	2 313 790	2,8
<b>Kiinteistövero</b>	5 376 272	5 775 662	399 390	7,4
<b>Osuus yhteisöveron tuotosta</b>	2 799 020	2 948 885	149 865	5,4
<b>Yhteensä</b>	<b>89 740 659</b>	<b>92 603 704</b>	<b>2 863 045</b>	<b>3,2</b>

Tuloveroprosentti vuonna 2019 oli 21.

Alla olevassa taulukoissa on esitetty kunnallisveron tilitykset vuosina 2018—2019.

Kuukausi	V. 2018	Muut vuodet	Yht.	Kum.yht.	V. 2019	Muut vuodet	Yht.	Kum.yht.	-%
Tammi	35,3	7 776,9	7 812,2	7 812,2	53,3	7 878,3	7 931,6	7 931,6	1,5
Helmi	6 528,7	2 393,4	8 922,1	16 734,3	5 944,7	2 627,5	8 572,2	16 503,8	-1,4
Maalis	6 981,6	320,5	7 302,1	24 036,4	6 647,4	346,5	6 994,0	23 497,7	-2,2
Huhti	7 410,3	258,5	7 668,7	31 705,1	7 085,8	323,1	7 408,8	30 906,6	-2,5
Touko	7 939,0	175,2	8 114,2	39 819,3	8 040,4	182,2	8 222,7	39 129,2	-1,7
Kesä	7 199,6	116,1	7 315,7	47 135,0	6 892,6	64,8	6 957,5	46 086,7	-2,2
Heinä	8 269,4	82,5	8 352,0	55 487,0	7 797,7	-326,5	7 471,2	53 557,8	-3,5
Elo	7 273,9	75,4	7 349,2	62 836,2	7 125,1	-1 903,3	5 221,8	58 779,6	-6,5
Syys	6 864,3	107,7	6 972,0	69 808,2	6 948,6	-3 039,8	3 908,7	62 688,3	-
Loka	6 863,8	133,4	6 997,2	76 805,4	6 680,6	84,6	6 765,2	69 453,5	-9,6
Marras	7 087,0	-1 078,7	6 008,4	82 813,8	7 178,0	550,8	7 728,9	77 182,4	-6,8
Joulu	5 240,1	-6 490,7	-1 250,6	81 563,2	7 255,0	-558,3	6 696,8	83 879,2	2,8
<b>Yhteensä</b>	<b>77 693,0</b>	<b>3 870,1</b>	<b>81 563,2</b>		<b>77 649,2</b>	<b>6 230,0</b>	<b>83 879,2</b>		

Kiinteistöverot pysyivät edellisvuoden tasolla. Kiinteistöverot olivat alla olevan mukaiset.

<b>Kiinteistöveroprosentit</b>	<b>2018</b>	<b>2019</b>
Vakinaiset asuinrakennukset	0,55	0,55
Muut kiinteistöt ja maapohja	1,15	1,15
Loma-asunnot	1,10	1,10

## Valtionosuudet

Kunnan peruspalvelujen valtionosuutta myönnetään kunnille mm. erikoissairaanhoidon, terveydenhuollon, sosiaali-, opetus- ja kulttuuritoimen palvelujen järjestämiseen. Valtionosuuden laskennallinen peruste muodostuu ikärakenteen, sairastavuuden ja muiden laskennallisten kustannusten määräytymiskelijöiden perusteella. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät myös lisäosat, valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus. Peruspalvelujen valtionosuusprosentti vuodelle 2019 oli 25,37 % ja kunnan omavaraisuusosuus oli 3 524,51 euroa/asukas.

Valtionosuudet kasvoivat vuonna 2019 n. 1,3 milj. euroa eli n. 3,7 %. Kasvusta n. 1,0 milj. euroa selittyi loppuvuodesta 2019 maksetusta kertaluonteisesta kompensatiosta liittyen kilpailukykysovimuksen kaksinkertaiseen leikkaukseen.

Valtionosuudet	2017	2018	Muutos	%
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	34 712 612	35 686 020	973 408	2,8
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-4 552 911	-4 516 883	36 028	-0,8
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseaus	6 257 280	6 577 878	320 598	5,1
<b>Yhteensä</b>	<b>36 416 981</b>	<b>37 747 015</b>	<b>1 330 034</b>	<b>3,7</b>

Verorahoitus eli verotulot ja valtionosuudet yhteensä kasvoivat yhteensä n. 4,2 milj. euroa eli 3,3 %.

**Vuosikate** osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyttä. Vuosikate heikkeni edelliseen vuoteen nähden 15,3 % (1,4 milj. euroa) ollen 7,6 milj. euroa. Vuosikate/poistot –tunnusluvun arvo on 83,9 % (v. 2018 85,3 %). Asukaskohtainen vuosikate oli 322 euroa/asukas.

#### Rahoituserät

Rahoituskulujen osalta merkittävin erä on lainojen korot n. 0,6 milj. euroa. Lainojen korot kasvoivat alhaisen korotason vuoksi n. 32 t euroa vuodesta 2018. Rahoitustuottojen osalta merkittävimmät tuotot ovat osinkotuotot, joita saatiin poikkeuksellisen paljon PHP:n ylimääräisen osingonjaon johdosta. Osinkotuottoja kertyi yhteensä 1,1 milj. euroa eli n. 0,5 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna.

#### Poistot ja arvonalennukset

Poistoja ja arvonalennuksia kirjattiin n. 9 milj. euroa. Vuonna 2018 poistot ja arvonalennukset olivat yhteensä n. 10,4 milj. euroa. Vuonna 2018 poistoihin ja arvonalentumisiin sisältyi kertaluonteisia arvonalennuksia yhteensä 1,0 milj. euroa. Vuosikate riitti kattamaan poistoista 83,9 %.

#### Tilikauden ylijäämä

Vuosi 2019 oli alijäämäinen vuosi kuten myös vuosi 2018. Tilikauden alijäämä on 652 000 euroa, mikä heikentää taseen edellisten tilikauden ylijäämää. Ilman kertaluonteista PHP osinkoa, valtionosuuden kompensatiota, satunnaisia tuottoja ja maankäytösopimuskorvausta tilikauden alijäämä olisi ollut n. 3,1 milj. euroa heikompi.

### 1.3.2 Toiminnan rahoitus

<b>RAHOITUSLASKELMA</b>	<b>TP 2019</b> Milj. €	<b>TP 2018</b> Milj. €
<b>Toiminnan rahavirta</b>		
Vuosikate	7,55	8,91
Satunnaiset erät	0,79	-0,58
Tulorahoituksen korjauserät	-0,62	-0,95
<b>Investointien rahavirta</b>		
Investointimenot	-9,54	-8,95
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3,74	5,09
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>1,91</b>	<b>3,50</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>		
<b>Antolainauksen muutokset</b>	<b>0,19</b>	<b>-0,08</b>
Antolainasaamisten lisäykset	-0,04	-0,18
Antolainasaamisten vähennykset	0,22	0,10
<b>Lainakannan muutokset</b>	<b>-4,66</b>	<b>-8,05</b>
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1,25	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8,91	-8,05
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3,00	0,00
<b>Muut maksuvalmiuden muutokset</b>	<b>2,76</b>	<b>-0,34</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>-1,71</b>	<b>-8,47</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>0,19</b>	<b>-4,96</b>
Rahavarat 31.12.	9,81	9,62
Rahavarat 01.01.	9,62	-14,58

#### RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirta kertymä

5 vuodelta, milj. eur	7,58	1,62
Investointien tulorahoitus, %	79,09	99,46
Laskennallinen lainanhoitokate	6,86	8,79
Lainanhoitokate	0,86	1,10
Kassan riittävyys pv	22,90	23,30
Asukasmäärä	23 426	23 591

Kunnan toiminnan rahoitusta tarkastellaan rahoituslaskelmalla ja siitä laskettavilla tunnusluvuilla. Tuloslaskelmaan verrattuna rahoituslaskelmassa käsitellään kunnan varsinaisen toiminnan lisäksi myös investoinnit ja rahoitustoiminta. Keskeinen talouden tasapainon mittari on vuosikatteen riittävyys investointien rahoittamiseen, jota seurataan investointien tulorahoitusprosentin avulla. Investointien tulorahoitusprosentti –tunnusluvun arvo heikkeni edellisestä vuodesta ollen 79,09% (v. 2018 99,46%).

#### Investoinnit

Investointien bruttomenoit olivat n. 9,5 milj. euroa (v. 2018 bruttoinvestoinnit 9,0 milj. eur). Investointimenoista suurin osa koostui infran rakentamiskustannuksista. Investointimenoista 2,5 milj. euroa aiheutui VT 12 Lahden eteläisen kehätien kustannuksista, 1,9 milj. euroa muista julkisen käyttöomaisuuden hankkeista, 2,0 milj. euroa vesihuollon investoinneista. Investointituloja syntyi poikkeuksellisen paljon pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynneistä n. 3,7 milj. euroa, kun kunta myi oman toiminnan käytöstä poistuneita kiinteistöjään.

#### Lainat

Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 1,25 milj. euroa Vesihuoltolaitokselle ja lyhytaikaista lainaa nostettiin kunnalle 3,0 milj. euroa. Pitkäaikaista lainaa lyhennettiin n. 8,9 milj. euroa. Lainanhoitokykyä kuvaavan tunnusluvun arvo oli 0,86 (vuonna 2018 1,1). Lainanhoitokate heikkeni edelliseen vuoteen nähden vuosikatteen heikkenemisen myötä. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

## 1.3.3 Rahoitusasema ja sen muutokset

	2019	2018		2019	2018
VASTAAVAA	Milj. €	Milj. €	VASTATTAVAA	Milj. €	Milj. €
<b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>	<b>136,71</b>	<b>139,46</b>	<b>OMA PÄÄOMA</b>	<b>82,25</b>	<b>82,90</b>
<b>Aineettomat hyödykkeet</b>	<b>6,42</b>	<b>3,98</b>	Peruspääoma	65,88	65,88
Aineettomat oikeudet	0,03	0,04	Edellisten tilikausien ylijäämä	17,02	19,13
Muut pitkävaikutteiset menot	0,63	0,69	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-0,65	-2,11
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	5,77	3,25			
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>	<b>114,63</b>	<b>119,58</b>	<b>POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET</b>	<b>5,02</b>	<b>5,02</b>
Maa- ja vesialueet	24,16	23,96	Poistoero	0,02	0,02
Rakennukset	45,37	49,78	Vapaaehtoiset varaukset	5,0	5,0
Kiinteät rakenteet ja laitteet	40,88	41,96	<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
Koneet ja kalusto	2,20	2,76	Muut pakolliset varaukset	0,00	0,00
Muut aineelliset hyödykkeet	0,03	0,03			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1,99	1,09	<b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>	<b>0,19</b>	<b>0,14</b>
<b>Sijoitukset</b>	<b>15,67</b>	<b>15,90</b>	Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Osakkeet ja osuudet	13,47	13,95	Lahjoitusrahastojen pääomat	0,19	0,14
Muut lainasaamiset	1,76	1,95			
Muut saamiset	0,43	0,43			
<b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>	<b>0,03</b>	<b>0,03</b>	<b>VIERAS PÄÄOMA</b>	<b>61,50</b>	<b>65,89</b>
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	0,03	0,03	<b>Pitkäaikainen</b>	<b>38,76</b>	<b>49,53</b>
			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	26,73	37,60
			Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
			Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	11,15	10,66
			Siirtovelat	0,88	1,27
<b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>	<b>12,22</b>	<b>14,46</b>	<b>Lyhytaikainen</b>	<b>22,74</b>	<b>16,36</b>
<b>Vaihto-omaisuus</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	13,75	7,54
Aineet ja tarvikkeet	0,00	0,00	Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
			Saadut ennakot	0,02	0,02
<b>Saamiset</b>	<b>2,41</b>	<b>4,84</b>	Ostovelat	2,77	3,98
Pitkäaikaiset saamiset	0,00	0,00	Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	0,52	0,92
Muut saamiset	0,00	0,00	Siirtovelat	5,68	3,90
Lyhytaikaiset saamiset	2,41	4,84			
Myyntisaamiset	1,12	1,05			
Muut saamiset	0,63	1,50			
Siirtosaamiset	0,66	2,29			
<b>Rahat ja pankkisaamiset</b>	<b>9,81</b>	<b>9,62</b>			
<b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>148,96</b>	<b>153,95</b>	<b>VASTATTAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>148,96</b>	<b>153,95</b>

TASEEN TUNNUSLUVUT	2019	2018
Omavaraisuusaste, %	58,6	56,4
Suhteellinen velkaantuneisuus-%	42,7	47,4
Kertynyt yli/alijäämä, 1000 eur	16 371	17 021
Kertynyt yli/alijäämä, eur/asukas	699	721
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 728	1 963
Lainakanta 31.12. 1000 €	40 484	46 319
Lainat ja vuokravastuut 31.12. 1000€	63 704	70 154
Lainat ja vuokravastuut/asukas	2 719	2 974
Lainasaamiset 31.12. 1000 €	1 761	1 948
Asukasmäärä	23 426	23 591

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

Omavaraisuusastetta (58,6 %) kuvaava tunnusluku parantui hieman edelliseen vuoteen nähden (56,4% v. 2018). Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. Alle 50 %:n omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa suurta velkarasitetta.

Suhteellista velkaantuneisuus -tunnusluku (42,7 %) on hieman parantunut. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Lainakanta oli vuoden lopussa yhteensä 40,5 milj. euroa ja se pienentyi n. 6,0 milj. euroa. Lainakannan määrään on merkittävästi vaikuttanut leasingrahoituksella toteutetut kiinteistöinvestoinnit.

Asukaskohtainen lainamäärä on pienentynyt 1 728 euroon (vuonna 2018 lainamäärä/asukas 1 963 euroa).

### 1.3.4 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot- ja menot kattavat varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

#### KUNNAN KOKONAISTULOT JA MENOT 2019

<b>TULOT</b>	<b>Milj. €</b>	
Toiminta		
Toimintatuotot	13,77	9,0 %
Verotulot	92,60	60,4 %
Valtionosuudet	37,75	24,6 %
Korkotuotot	0,01	0,0 %
Muut rahoitustuotot	1,20	0,8 %
Satunnaiset tuotot	0,79	0,5 %
Tulorahoituksen korjauserät		
- Pysyvien vastaavien hyöd. luovutusvoitot	-1,07	-0,7 %
Investoinnit		
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	3,74	2,4 %
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennys	0,22	0,1 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1,25	0,8 %
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	3,00	2,0 %
<b>Kokonaistulot yhteensä</b>	<b>153,26</b>	<b>100,0 %</b>

<b>MENOT</b>	<b>Milj. €</b>	
Toiminta		
Toimintakulut	137,19	88,0 %
- Valmistus omaan käyttöön	-0,07	0,0 %
Korkokulut	0,66	0,4 %
Muut rahoituskulut	0,00	0,0 %
Tulorahoituksen korjauserät		
- Pysyvien vastaavien hyöd. tappiot	-0,44	-0,3 %
Investoinnit		
Investointimenot	9,54	6,1 %
Rahoitustoiminta		
Antolainauksen lisäykset	0,04	0,0 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	8,91	5,7 %
<b>Kokonaismenot yhteensä</b>	<b>155,83</b>	<b>100,0 %</b>

## 1.4 Konsernin toiminta ja talous

### 1.4.1 Hollolan kuntakonserni ja konserniyhteisöjen toiminnan ohjaus

Hollolan kunnan kuntakonserniin kuuluivat vuonna 2019 seuraavat kunnan määräysvallassa olevat tytäryhteisöt:

- Hollolan Asuntotalot Oy (100 %)
- Hämeenkosken Biolämpö Oy (100 %), toiminta päättynyt 27.12.2019
- Hollolan Tilapalvelu Oy (100 %)
- Kiinteistö Oy Liikejalava (100%), asetettu selvitystilaan 17.9.2019
- Asunto Oy Tervasmiiu (88,08 %)
- Kiinteistö Oy Harmaaleppä (61,40 %)

Kunta on jäsenenä seuraavissa kuntayhtymissä:

- Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
- Koulutuskeskus Salpaus –kuntayhtymä
- Päijät-Hämeen liitto
- Hollolan-Lahden vesilaitoskuntayhtymä
- Eteva kuntayhtymä

Hollolan kunnan konserniyhteisöjä ohjeistetaan konserniohjeilla, talousarviolla sekä johtosäännöillä. Konserniohje koskee kuntaa ja sen tytäryhteisöjä sekä näiden tytäryhteisöjä. Yhtiökokousedustajille ja kuntaa eri yhteisöjen hallituksissa edustaville henkilöille on annettu kunnanhallituksessa tai konsernijaostossa ohjeistus vuosittain.

Konserniohjeilla varmistetaan Hollolan kunnan hyväksymän omistajapolitiikan ja asetettujen tavoitteiden toteutus sekä yhtenäistetään konsernin toimintakulttuuria ja käytäntöjä. Konserniohjeistus sisältää ohjeet mm. tytäryhteisöjen tiedonantovelvollisuutta koskien. Kunnan konserniohjeella luodaan puitteet omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Konserniohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa menettelytapoja ja tehostaa kuntakonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että kuntakonsernia ja kunnan muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja kunnan ja kuntakonsernin kokonaisuuteen huomioon ottaen.

Konserniohjeen ja hallintosäännön mukaan kunnassa on konsernijaosto. Konsernijaoston tehtäviin kuuluu mm.

- päättää konserniohjauksen ja -valvonnan järjestämisestä, konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan organisoinnista sekä yhteisöille, joissa kunnalla on määräysvaltaa, asetettavista erillisistä tavoitteista ja taloudellisen aseman ja tavoitteiden seurannasta sekä raportoi näiden tavoitteiden toteutumisesta valtuustolle
- päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja riskien ennakoinnista konserniyhteisöjen osalta
- päättää omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle
- päättää konsernijohtoon kuuluvien viranhaltijoiden tytäryhteisö- ja osakkuusyhteisökohtaisesta työnjaosta
- päättää toimenpiteistä, joihin tulee ryhtyä vuosittaisen omistajaohjauksen tuloksellisuuden arvioinnin ja kuntakonsernin kokonaisedun toteutumisen, riskienhallinnan ja menettelytapojen kannalta
- antaa kunnan ennakokannan konserniohjeen edellyttämässä asioissa
- nimeää kunnan ehdokkaat tytäryhteisöjen hallitukseen sekä
- nimeää yhtiökokousedustajat (pl. PHHYKY) sekä edustajat muiden yhteisöjen kokouksiin ja antaa heille omistajaohjauksen edellyttämät toimintaohjeet.
- nimeää kuntayhtymäkokousedustajat
- nimeää edustajat säätiöihin
- päättää Hollolan Tilapalvelu Oy:n yhteistyöjohtoryhmästä, johon kuuluu kunnan johtoryhmä ja yhtiön toimitusjohtaja ja joka valvoo mm. investointiohjelman toteuttamista

#### **1.4.2 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat ja arvio konsernin tulevasta kehityksestä**

Hämeenkosken Biolämpö Oy:n liiketoiminta myytiin vuoden 2019 aikana ja yhtiö päätti toimintansa joulukuussa 2019.

Kunta lunasti vuoden 2019 aikana Kiinteistö Oy Liikejalavan osakkeet yhtiön muilta osakkailta tavoitteena purkaa yhtiö, jolla ei ole enää omistuksessaan kuin tontti kun kiinteistö on purettu. Yhtiö asetettiin selvitystilaan 17.9.2019.

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään myös Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä, joka perustettiin vuoden 2017 alusta. Konsernijaosto valitsee edustajat kuntayhtymäkokoukseen. Hyvinvointikuntayhtymän perussopimus uusittiin vuoden 2019 aikana.

#### **1.4.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä**

Konserniyhteisöjen toimintaa ohjataan konserniohjeistuksella, joiden mukaan tytäryhtiöiden on raportoitava toiminnastaan ja taloudestaan säännöllisesti. Kunnan tytäryhteisön ja kuntayhtymän on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

Kunta asettaa tavoitteita talousarviossaan myös tytäryhteisöille. Tavoitteita on asetettu vuotta 2019 koskien Hollolan Tilapalvelu Oy:lle, Hollolan Asuntotalot Oy:lle ja Hämeenkosken Biolämpö Oy:lle. Myös Koy Harmaalepälle sekä As Oy Tervasmilulle on asetettu tavoitteita.

Tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan konserniohjeiden mukaisesti säännöllisesti kunnalle ja näin on toimittu myös vuonna 2019 Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutumisesta on raportoitu kirjallisena laaditussa puolen vuoden osavuosikatsauksessa sekä tilinpäätöksessä. Konsernijaosto on myös kuullut kokouksissaan tytäryhtiöiden toimitusjohtajia sekä myös muiden yhtiöiden edustajia. Lisäksi konsernijaosto on toteuttanut v. 2019 arviointia yhteistoimintaa ja omistuksia koskien.

Konsernivalvonnassa ei ole todettu olennaisia puutteita. Kuntakonsernin tytäryhteisöraportoinnissa mukana olevien yhteisöjen tulee toimittaa emolle/kunnalle tarvittavat tiedot annettujen ohjeiden ja aikataulujen mukaisesti. Konserniohjeen liitteenä on ohjeistettu raportoinnin sisältöä.

Konserniohjetta on päivitetty vuonna 2019 ja kunnanvaltuusto hyväksyi päivitetyn ohjeistuksen kokouksessaan 17.6.2019 (33 §) Ohjetta täsmennettiin mm. ennakkokäsitystä vaativien asioiden osalta, konsernirakenteen sekä konsernijaoston tehtävien osalta hallintosäännön mukaiseksi.

Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Tytäryhteisön tulee antaa seurantaa varten kunnalle neljännesvuosittain raportti sille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, toiminnan ja talouden kehityksestä sekä arvio niihin liittyvistä riskeistä. Tytäryhteisöllä tulee olla tätä varten riittävät talouden ja toiminnan seuranta- ja mittausjärjestelmät sekä yhteisön hallituksen hyväksymät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeet. Todennäköisesti realisoituvasta riskistä on raportoitava viipymättä konsernijohtolle. Tytäryhteisöjen on lisäksi raportoitava erikseen, mikäli sen toiminta ei vastaa oletettua kehitystä.

Tytäryhteisöjen tulee toimittaa kunnalle tai sille kirjanpitolpalveluita tuottavalle palvelukeskukselle tiedot konsernitilinpäätöksen laatimista varten. Konsernijohto antaa tarkemmat ohjeet konsernitilinpäätöksen laatimiseksi tarvittavista tiedoista, laadinta-aikataulusta, tiedonannon määräajoista ja mahdollisista tiedonantopohjista tilinpäätös- ja toimintakertomustietojen ilmoittamisesta.

Tytäryhteisöjen tulee esittää konsernijohtolle hallitusten kokousten esityslistat ja pöytäkirjat ja kunnanjohtajalla ja talousjohtajalla on mahdollisuus omistajan edustajana osallistua tytäryhtiöiden hallitusten kokouksiin. Yhtiön toimitusjohtaja raportoi konsernijohtolle tilikauden aikana pidettyjen kokousten lukumäärän sekä jäsenten henkilökohtaisen osallistumisen kokouksiin.



Konsernivalvontaa ja -ohjausta on terävöitetty sillä, että konserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoa hankittava konsernijohtoon ennakkokäsitys strategisesta tai merkittävästi yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen liittyvästä asiasta. Tällaisia asioita ovat esim. toimintaan nähden merkittävät investoinnit.

Tarkastuslautakunta arvioi osana arviointityötään myös konserniyhteisöjen toimintaa. Tarkastuslautakunnalla on oikeus pyytää tytäryhteisöiltä tietoja valtuuston asettaminen tavoitteiden toteutumisen ja kuntakonsernin tuloksellisuuden arviointia varten.

#### 1.4.4 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

##### Konsernin tuloslaskelma

1 000 €	TP 2019	TP 2018
Toimintatuotot	98 475	96 553
Toimintakulut	-222 863	-215 818
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	40	6
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-124 347</b>	<b>-119 259</b>
Verotulot	92 604	89 741
Valtionosuudet	43 056	41 487
<u>Rahoitustuotot ja -kulut</u>		
Korkotuotot	11	27
Muut rahoitustuotot	1 353	653
Korkokulut	-829	-833
Muut rahoituskulut	-29	-41
<b>Rahoitustuotot ja -kulut</b>	<b>506</b>	<b>-193</b>
<b>VUOSIKATE</b>	<b>11 818</b>	<b>11 776</b>
<u>Poistot ja arvonalentumiset</u>		
Suunnitelman mukaiset poistot	-12 029	-13 614
Omistuksen eliminointierot	0	57
Arvonalentumiset	-37	-2
<b>Poistot ja arvonalentumiset</b>	<b>-12 065</b>	<b>-13 559</b>
<b>Satunnaiset erät</b>	<b>585</b>	<b>69</b>
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>339</b>	<b>-1 714</b>
Tilinpäätössiirrot	0	-1
Tilikauden verot	-12	-4
Laskennalliset verot	-43	-46
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-28	-2
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>255</b>	<b>-1 766</b>
<b>TUNNUSLUVUT</b>		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	44,2 %	44,7 %
Vuosikate/Poistot, %	98,0 %	86,5 %
Vuosikate, €/asukas	505	499
Asukasmäärä	23 426	23 591

##### Konsernitase

1000 €	31.12.2019	31.12.2018
--------	------------	------------

**VASTAAVAA****PYSYVÄT VASTAAVAT****Aineettomat hyödykkeet**

Aineettomat oikeudet	116	195
Muut pitkävaikutteiset menot	636	707
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	5 765	3 247
<b>Aineettomat hyödykkeet</b>	<b>6 517</b>	<b>4 150</b>

**Aineelliset hyödykkeet**

Maa- ja vesialueet	25 754	25 131
Rakennukset	71 314	75 066
Kiinteät rakenteet ja laitteet	41 828	43 633
Koneet ja kalusto	4 791	5 609
Muut aineelliset hyödykkeet	61	184
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	3 536	2 058
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>	<b>147 285</b>	<b>151 681</b>

**Sijoitukset**

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	186	49
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset	2 439	2 511
Muut lainasaamiset	1 557	1 713
Muut saamiset	476	60
<b>Sijoitukset</b>	<b>4 659</b>	<b>4 333</b>

**PYSYVÄT VASTAAVAT****158 461****160 164****TOIMEKSIANTOJEN VARAT****68****163****VAIHTUVAT VASTAAVAT****Vaihto-omaisuus****678****734****Saamiset**

<b>Pitkäaikaiset saamiset</b>	<b>766</b>	<b>1 109</b>
<b>Lyhytaikaiset saamiset</b>	<b>10 750</b>	<b>10 827</b>
<b>Saamiset</b>	<b>11 516</b>	<b>11 936</b>

**Rahoitusarvopaperit****811****1 335****Rahat ja pankkisaamiset****14 860****17 886****VAIHTUVAT VASTAAVAT****27 866****31 891****VASTAAVAA****186 395****192 218**

<b>Konsernitase</b>		
1000 €	<b>31.12.2019</b>	<b>31.12.2018</b>
<b>VASTATTAVAA</b>		
<b>OMA PÄÄOMA</b>		
Peruspääoma	65 883	65 883
Arvonkorotusrahasto	772	1 275
Muut omat rahastot	73	73
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	22 758	24 524
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	255	-1 766
<b>OMA PÄÄOMA</b>	<b>89 740</b>	<b>89 989</b>
<b>VÄHEMMISTÖOSUUDET</b>	<b>552</b>	<b>524</b>
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>	<b>1 051</b>	<b>1 398</b>
<b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>	<b>449</b>	<b>550</b>
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>		
Pitkäaikainen vieras pääoma	56 491	68 864
Lyhytaikainen vieras pääoma	38 111	30 893
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>	<b>94 603</b>	<b>99 757</b>
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>186 395</b>	<b>192 218</b>

**TUNNUSLUVUT**

Omavaraisuusaste, %	48,5 %	46,5%
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	40,4 %	44,3%
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	40,5 %	70,4%
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	23 013	22 758
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	982	965
Lainat ja vuokravastuut 31.12. 1000€	121 724	126 361
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	5 196	5 356
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	59 118	65 624
Konsernin lainat, €/asukas	2 524	2 782
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	1 557	1 713

Konsernin omavaraisuusaste parantui edellisestä vuodesta ollen 48,5 prosenttia (46,5% v. 2018). Suhteellinen velkaantuneisuus myös laski 40,4 prosenttiin lainakannan pienennyttyä 59,1 milj. euroon.

**Konsernin rahoituslaskelma**  
1000 €

	<b>01.01.- 31.12.2019</b>	<b>01.01.- 31.12.2018</b>
<b>Toiminnan rahavirta</b>		
Vuosikate	11 818	11 776
Satunnaiset erät	585	69
Tilikauden verot	-12	-4
Tulorahoituksen korjauserät	-235	-1 535
	12 156	10 305
<b>Investointien rahavirta</b>		
Investointimenot	-13 802	-12 018
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 510	6 845
	-11 292	-5 173
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>865</b>	<b>5 132</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	-482	-155
Antolainasaamisten vähennykset	222	0
	-260	-155
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 580	208
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-13 924	-1 085
Lyhytaikaisten lainojen muutos	5 838	-8 749
	-6 506	-9 626
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	0	192
Muutokset vähemmistön osuudessa	0	68
	0	260
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-6	6
Vaihto-omaisuuden muutos	56	-15
Saamisten muutos	415	1 665
Korottomien velkojen muutos	1 887	-2 072
	2 352	-416
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>-4 414</b>	<b>-9 937</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>-3 549</b>	<b>-4 805</b>
Rahavarat 31.12.	15 672	19 221
Rahavarat 1.1	19 221	24 026
Rahavarojen muutos	-3 549	-4 805

## 1.5 Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen on kuntalain 115 §:n mukaan toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja.

Tilikauden tulos jakautuu tilinpäätöksessä 2019 seuraavasti:

- Kunta (peruskunta) tilikauden tulos -643 493,56 euroa
- Vesihuoltolaitos, taseyksikkö, tilikauden tulos -14 404,73 euroa

Hyväksyttäväksi esitetyssä tilinpäätöksessä **tilikauden tulos on 657 898,29 euroa alijäämäinen**

**Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelyksi seuraavaa:**

- Kirjataan investointeihin liittyvää poistoeron vähennystä 5897,59 euroa.
- Hollolan kunnan tilikauden alijäämäksi vuodelta 2019 jää **-652 000,70 euroa**, joka siirretään edellisten tilikausien yli-/alijäämätilille.

## 2. Talousarvion toteutuminen

### 2.1 Strategiset päämäärät ja tavoitteet sekä toimintamme mahdollistajat

#### Maakunnan parhaat yritysalueet ja yritysystävällisin kunta

- Strategista päämäärää on edistetty Työn Hollolan tavoitteiden kautta sekä erillisohjelmien avulla mm. elinkeino- ja työllisyysohjelman ja kaavoitusohjelmien avulla, jotka hyväksyttiin marraskuussa 2019.
- Vuoden aikana Hollolaan perustettiin yrityksiä yhteensä 111 kpl, joista Ladecin sijoittumisneuvonnan kautta 32 kpl.
- Kunnan yritystontteja myytiin vuoden aikana yksi ja varauksia tehtiin 4 kpl.
- Säännölliset tapaamiset Hollolan yrittäjyehdistyksen kanssa toimivat ja kaikille yrittäjille suunnattuja elinvoimakahveja järjestettiin 4 kertaa eri yrityksissä, lisäksi pidettiin hankintatilaisuus, yritysten kohtaamisfoorumi Lahden kampuksella sekä osallistuttiin messuille ja tapahtumiin edistäen yrittäjyhteistyötä, alueen näkyvyyttä, markkinointia ja myyntiä.
- Kolmen kunnan yritysystävällisyyskyselyn (Hollola, Lahti, Orimattila) pohjalta kunnan arvosana 7,47 (101 vastaajaa) oli vertailukuntia parempi.

#### Paras kumppani

- Strategista päämäärää on edistetty Tekemisen Hollola tavoitteiden kautta sekä erillisohjelmien avulla ....
- Kunnassa järjestettiin kansainvälisellä (triathlon, haulikon MM-kisat, Hollola- ja Marja – kansantanssi- ja musiikkifestivaali), SM-tasolla (lumilautailun SM-kisat, nuorten Hopeasompa) ja lisäksi paikallisia tapahtumia (mm. Hyvä fiilis-tapahtuma, Hämeenkosken VPK-juhla, Hollola-ilta, itsenäisyyspäivä, joulun avaus).

#### Paras kunta asua

- Strategista päämäärää on edistetty Asumisen Hollola tavoitteiden kautta sekä erillisohjelmien avulla mm. asumisen ohjelman ja joukkoliikenneohjelman avulla.
- Seudullista joukkoliikennettä on kehitetty osallistumalla vahvemmin LSL:n runkolinjaston suunnittelutyöhön.
- 1.7.2019 käynnistyi uusi sopimusliikenne ja Hollolaan suuntautunutta joukkoliikennettä täydennettiin (mm. uusia linjareittejä ja vanhojen reittien täydennyksiä, uusia aikataulu- ja pysäkkijärjestelyjä, jne.). Myös Hämeenlinna – Lahti -välin vuorotarjontaa kehitettiin.
- Hollola hyväksyi myös seudullisesti esitetyt lippuhinta-alennukset lapsille, nuorille ja opiskelijoille.
- Loppuvuodesta hyväksyttiin myös Hollolan kunnan joukkoliikenteen kehittämisohjelma vuosille 2019 – 2021, joka määrittää mm. lähivuosien tavoitteita joukko- ja palveluliikenteen kehittämiseksi.

#### Parhaat lapsiperhepalvelut ja paras asiakaspalvelu

- Strategista päämäärää on edistetty Palvelujen Hollola tavoitteiden kautta sekä erillisohjelmien avulla mm. joustavat oppimisympäristöt ja etsivä nuorisotyö. Asiakaspalvelu
- Palvelujen Hollolan osalta erityisnuorisotyötä, etsivää nuorisotyötä ja ohjattua liikuntatoimintaa on lisätty, harrasteryhmät ovat kasvaneet lapsille ja nuorille tarjottavien ilmaisten liikuntatilojen innoittamana.
- Palvelujen Hollola on yksi kuntastrategian painopistealueista ja tammikuussa 2019 kysimme asukkailta, luottamushenkilöiltä ja henkilöstöltä, mikä on heidän mielestään tärkeää kunnan palveluiden tuottamisessa. Näkökulmia olivat palvelun saatavuus, saavutettavuus, laatu ja vaikuttavuus. Vastauksista saatiin hyvää pohjaa palvelulupausten laadintaan samoin kuin koko henkilöstölle myöhemmin tuotettuun asiakaspalvelukoulutukseen. Koulutuskokonaisuuteen kuului kaksi osiota: Palveluperiaate ja palvelutuotantoa ohjaava lainsäädäntö sekä Asiakkaan kohtaaminen ja paras palvelu. Palvelulupausten mallintaminen aloitettiin vuona 2019 ja työ jatkuu vuonna 2020.

Strategian tavoitteista on johdettu toimenpiteet vuoden 2019 talousarvioon. Tavoitteiden toimenpiteistä on raportoitu ao. palvelualueen kohdalla toiminnallisten tavoitteiden kohdalla.

Strategian tavoite		Tavoitteeseen liittyvät toimenpiteet
<b>Työn Hollola</b>	Luomme yhteistyöverkostoja paikallisten yritysten ja toimijoiden kanssa sekä hyödynnämme alueen osaamista ja tarjontaa.	Konsernipalvelut: Verkostoidumme alueen eri toimijoiden ja oppilaitosten kanssa strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja hankerahoituksen hyödyntämiseksi
<b>Työn Hollola</b>	Hyödynnämme kehätien uusien yritysten sijoittumispaikkana.	Elinvoiman palvelualue: Kehitämme monipuolisia yritysalueita kehätien varteen.
<b>Työn Hollola</b>	Uudistamme toimintatavat, joilla edistämme monipuolista yritystoimintaa ja työpaikkojen kasvua	Elinvoiman palvelualue: Etsimme ja kokeilemme uusia malleja työllisyyden parantamiseksi yhteistyössä yrittäjien ja järjestöjen kanssa.
<b>Tekemisen Hollola</b>	Vahvistamme osallisuutta ja yhteisöllisyyttä järjestöjen sekä yhteisöjen kumppanina	Konsernipalvelut: Otamme avoimuuden ja vuoropuhelun osaksi kaikkea kunnan toimintaa. Mahdollistamme ja tuemme tapahtumia ja omaehtoisen toiminnan muotoja. Edistämme osallisuutta ja hallinnon avoimuutta. Elinvoiman palvelualue: Toimimme yhteistyössä ja haemme kumppanuuksia keskeisten hyvinvoinnin, terveydenedistämisen ja elinvoiman tavoitteiden saavuttamiseksi.
<b>Tekemisen Hollola</b>	Mahdollistamme tapahtumia ja kuntalaistoimintaa.	Hyvinvoinnin palvelualue: Tapahtumien ja kuntalaistoiminnan mahdollistaminen: - Tarjoamme maksutta tiloja paikallisille toimijoille hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti. - Mahdollistamme ja tuemme tapahtumia ja omaehtoisen toiminnan muotoja.
<b>Asumisen Hollola</b>	Tarjoamme luonnonläheisen viihtyisän ja turvallisen asuin ympäristön, joka edistää arjen sujuvuutta.	Elinvoiman palvelualue: Kannustamme ympäristöystävällisyyteen
<b>Asumisen Hollola</b>	Hyödynnämme Hollolan vetovoimatekijöitä aktiivisesti markkinoinnissa ja viestinnässä asukasluvun kasvattamiseksi	Konsernipalvelut: Nostamme luonnon ja liikunnan markkinointiviestinnän kärkeen. Tuomme Hollola positiivisesti esille aktiivisessa viestinnässä ja markkinoinnissa
<b>Asumisen Hollola</b>	Kehitämme kuntakeskusta palvelujen turvaamiseksi ja lisäämiseksi	Elinvoiman palvelualue: Laadimme keskustan kehittämisohjelman, missä painopiste on uudisrakentamisen käynnistymisessä, palvelujen monipuolistamisessa sekä viihtyvyyden ja toiminnallisuuden lisäämisessä.

<b>Asumisen Hollola</b>	Kehitämme paikallisen ja seudullisen joukkoliikenteen sujuvuutta.	Elinvoiman palvelualue: Kehitämme kunnan sisäistä palveluliikennettä palvelemaan paremmin kuntakeskuksen ulkopuolella asuvia. Kehitämme seudullista joukkoliikennettä.
<b>Palvelujen Hollola</b>	Panostamme parhaaseen asiakaspalveluun	<p>Konsernipalvelut: Varmistamme laadukkaan peruspalvelun toteuttamisen esimiestyöllä ja panostamme henkilöstölähtöiseen kehittämiseen. Kehitämme toimintaamme ja palvelujamme asiakkaan/kuntalaisen osallisuutta tukien. Arvioimme palveluitamme säännöllisesti ja kehitämme palveluja saadun palautteen pohjalta. Edistämme ja hyödynnämme digitalisaation mahdollisuuksia.</p> <p>Hyvinvoinnin palvelualue: Luomme yhtenäistä palvelukulttuuria ja -mallia.</p> <p>Laadimme palvelulupauksen kaikista keskeisistä kunnan peruspalveluista.</p> <p>Kehitämme uusia palvelumalleja ja teemme palveluprosesseista läpinäkyviä ja sujuvia.</p> <p>Varmistamme laadukkaan peruspalvelun toteuttamisen esimiestyöllä ja panostamme henkilöstölähtöiseen kehittämiseen.</p> <p>Kehitämme toimintaamme ja palvelujamme asiakkaan/kuntalaisen osallisuutta tukien.</p> <p>Arvioimme palveluitamme säännöllisesti ja kehitämme palvelu ja saadun palautteen pohjalta.</p> <p>Edistämme ja hyödynnämme digitalisaation mahdollisuuksia.</p> <p>Panostamme toimiviin yhdyspintoihin maakunnankunnan palvelujen sujuvuuden ja vaikuttavuuden näkökulmaa korostaen.</p>
<b>Palvelujen Hollola</b>	Tarjoamme parhaat lapsiperhepalvelut.	Hyvinvoinnin palvelualue: Tarjoamme lapsen kehitystä tukevat, oikea-aikaiset palvelut. Panostamme varhaiseen puuttumiseen ja tuen oikea-aikaiseen antamiseen.
<b>Palvelujen Hollola</b>	Edistämme kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta.	<p>Hyvinvoinnin palvelualue: Tarjoamme neuvonta-, ohjaus-, terveysliikunta- ja ryhmäpalveluja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.</p> <p>Ylläpidämme ja kehitämme monipuolisia ulkoilu-, pyörätie- ja jalankulkureitistöjä ja lähivirkistysalueita.</p>



Toimintamme kohti strategisia päämääriä mahdollistavat hyvinvoiva, osaava ja työstään innostunut henkilöstö sekä tasapainoinen talous.

### Hyvinvoiva, osaava ja työstään innostunut henkilöstö

#### Henkilöstöinvestoinnit

- Mittari: Koulutus pv/hlö.
- Toteuma 31.12.2019: 1,2 pv/hlö.

#### Jatkuva arviointi ja kehittäminen

- Mittari: Kehityskeskustelut 100%, CAF arviointi osa-alueittain vuosittain.
- Toteuma 31.12.2019: Kehityskeskustelut käyty. CAF arviointi suoritettu.

#### Työhyvinvointikysely

- Mittari: työhyvinvointikyselyn keskiarvo >4
- Toteuma 31.12.2019: Keskiarvo 4,92

#### Sairauspoissaolot

- Mittari: Sairauspoissaolot <11 tpv
- Toteuma 31.12.2019: 11,4 tpv/hlö

#### Lähtövaihtuvuus

- Mittari: Lähtövaihtuvuus <3,4%
- Toteuma 31.12.2019: 4,9 %

### Tasapainoinen talous

#### Kohtuullinen verorasitus

- Mittari: Kunnallisvero-%
- Toteuma 31.12.2019: Kunnallisveroaste säilynyt ed. vuoden tasossa eli 21%:ssa.

#### Lainamäärä ja sen kehitys

- Mittari: Asukaskohtainen lainamäärä.
- Toteuma 31.12.2019: Asukaskohtainen lainamäärä laski ed. vuodesta ollen 1728 euroa per asukas.
- Mittari: Velat ja vastuut käyttötuloista.
- Toteuma 31.12.2019: Tunnusluvun tietoa ei saatavilla.

#### Kohtuullinen ja kesätävä investointitaso

- Mittari: Investointien tulorahoitus.
- Toteuma 31.12.2019: Investointien tulorahoitus vuonna 2019 oli 84,3%
- Mittari: Korjausvelan kehitys
- Toteuma 31.12.2019: Korjausvelan määrää on vähennetty käytöstä poistuneiden kiinteistöjen myynneillä.

#### Kestävä ja tehokas omistaja-politiikka

- Mittari: Konserniyhteisöjen tavoitteet.
- Toteuma 31.12.2019: Konserniyhteisöille on asetettu tavoitteet vuoden 2019 talousarviossa ja niiden toteutumista seurattu vuoden aikana.
- Mittari: Omistusten luokittelu.
- Toteuma 31.12.2019: Konsernirakennetta on selkeytetty ja myyty mm. biolämmön liiketoiminta.

## 2.2 Käyttötalouden toteutuminen

<b>KÄYTTÖTALOUSOSA</b>	<b>SITOVATASO</b>
Konsernipalvelut	toimintakate
Sosiaali- ja terveystaloudet	toimintakate
Hyvinvoinnin palvelualue	toimintakate
Elinvoiman palvelualue	toimintakate
Vesihuoltolaitos	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
<b>TULOSLASKELMAOSA</b>	<b>SITOVATASO</b>
Korkotulot ja menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja menot	nettoarvio
Verotulot	arvio
Valtionosuudet	arvio
<b>RAHOITUSOSA</b>	<b>SITOVATASO</b>
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset	nettoarvio
<b>INVESTOINTIOSA</b>	<b>SITOVATASO</b>
<b>Valtuustoon nähden sitovat tasot</b>	
Maa-alueet, hankinnat	Investointisuunnitelman loppusumma
Kadunrakennus	Investointisuunnitelman loppusumma
Muut yleiset alueet	Investointisuunnitelman loppusumma
Eteläinen kehätie	Investointisuunnitelman loppusumma
Vesilaitos	Investointisuunnitelman loppusumma
Talonrakennus, perusparannukset	Investointisuunnitelman loppusumma
Talonrakennus, korvaus- ja uusinvestoinnit	Investointisuunnitelman loppusumma
Arvopaperit ja osuudet	Investointisuunnitelman loppusumma
Irtain omaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma
<b>Hallitukseen nähden sitovat tasot</b>	
Kadunrakennus	Hankekohtaiset yli 2,0 milj. euron investoinnit
Irtain omaisuus	Palvelualueen investoinnit
Talonrakennusinvestoinnit	Hankekohtaiset yli 2,0 milj. euron investoinnit

**Sitovuustaso on kaikilla palvelualueilla tulojen ja menojen netto. Tilivelvollisia ovat johtavien viranhaltijoiden lisäksi kunnan toimielinten jäsenet ja tulosalueiden johtavat viranhaltijat**

## KUNNANHALLITUS

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan vuonna 2019 ovat kuuluneet sekä konsernipalveluiden palvelualue, että myös Hollolan kunnan sosiaali- ja terveystalouden kustannukset, jotka on esitetty omalla vastuualueellaan.

## KUNNANHALLITUS, KONSERNIPALVELUT

Vastuuhenkilö: Hanna Hurmola-Remmi, Talousjohtaja, palvelualuejohtaja

### Toiminnan kuvaus

Konsernipalveluiden palvelualueella on ollut v. 2019 viisi vastuualuetta: hallinto- ja viestintäpalvelut, talous- ja kehittämisspalvelut, henkilöstöpalvelut, tietohallintopalvelut ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinointi. Menoihin sisältyy myös valtuuston, tarkastuslautakunnan ja keskusvaalilautakunnan alainen toiminta, maaseutupalvelut ja EU-hankkeisiin varatut määrärahat. Myös Ladecin ja Lahti Regionin sekä Kuntaliiton ja Päijät-Hämeen liiton maksusuudet näkyvät konsernipalveluiden palvelualueen kuluissa.

Konsernipalveluiden tehtävänä on huolehtia kuntakonsernin hallinto-, viestintä- talous- henkilöstö- ja tietohallintopalveluista keskitetysti siten, että muut palvelualueet saavat palvelusopimusneuvotteluissa sovitut palvelut. Ns. tukipalvelutehtävien lisäksi palvelualueen tehtävänä on myös keskitetysti huolehtia koko kuntaa koskevista asiantuntijatehtävistä kuten kunnan luottamushenkilöhallinnosta, talouden suunnittelusta, seurannasta, ohjauksesta, rahoituksesta, konserniohjauksesta, sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta, eräistä kehittämistehtävistä sekä työnantajatehtävistä.

### Palvelualuejohtajan katsaus vuoteen 2019

Vuosi 2019 on edelleen sisältänyt paljon toiminnan ja välineiden kehittämistä. Vuosi on myös ollut strategian toimeenpanon kannalta keskeinen. Strategian täytäntöönpanoon liittyen järjestettiin keväällä konsernipalveluiden yhteinen strategiapäivä ja lisäksi on laadittu uusia strategian erillisohjelmia kuten digitalisaatio- ja markkinointiohjelmat. Myös osallisuusohjelman laadinta on aloitettu v. 2019.

Hollolan brändin uudistaminen konsernipalveluiden koordinoimana toteutettiin vuoden 2019 aikana. Uusi brändi hyväksyttiin kunnanhallituksessa joulukuussa. Uusi brändi on saanut poikkeuksellisen paljon positiivista palautetta.

Vuonna 2019 järjestettiin sekä eduskuntavaalit että europarlamenttivaalit, mikä tarkoitti isoa rutistusta muun työn ohella. Merkittävä ponnistus vuonna 2019 on ollut myös uuden tiedonhallintaohjelma CaseM:n käyttöönotto, mikä on vaatinut paljon koulutusta ja aikaa. Käyttöönotossa onnistuttiin erittäin hyvin.

Toukokuussa 2018 on astunut voimaan EU:n tietosuojasetus, jonka voimaantuloon on varauduttu koulutuksilla ja tehdyllä tietosuojakartoituksella. Tietosuojavastaavana toimii hallintopäällikkö. Lisäksi vuonna 2019 tuli voimaan uusi laki julkisesta tiedonhallinnasta (tiedonhallintalaki), joka tarkoittaa kunnille lisävelvoitteita tiedonhallinnan kehittämiseksi. Velvoitteisiin vastaaminen on aloitettu vuonna 2019 ja se jatkuu vuosina 2020-2021 mm. tiedonhallintamallin laadinnalla.

Osana konsernipalveluiden toimintaa on kehitetty viestintää edelleen ja painopistettä on siirretty vuoden lopussa markkinointiin, kun tiedottajan sijaan rekrytoitiin markkinoinnin ja viestinnän asiantuntija.

Uusi johdon työpöytä raportointisovellus on otettu käyttöön vuonna 2019. Raportointia ja talouden seurantaa on edelleen kehitetty. Myös mobiilimaksamisen sovellus otettiin käyttöön.

Tietohallinnossa on digitalisaatioon valmistautumiseksi ja strategian toteuttamiseksi laadittu digitalisaatio-ohjelma. Myös robotiikkaa on lähdetty kokeilemaan. Tietohallintopalvelut on myös järjestänyt poikkeuksellisen paljon ohjelmistoihin ja järjestelmiin liittyvää koulutusta vuoden 2019 aikana.

Uusi henkilöstöpäällikkö aloitti maaliskuussa 2019 ja uusi palkkausjärjestelmä ja työn vaatavuuden arviointijärjestelmä hyväksyttiin kunnanhallituksessa 30.4.2019. Henkilöstöpalveluissa on panostettu edelleen työturvallisuuden kehittämiseen sekä aloitettu työhyvinvointiohjelman ja osaamisen kehittämisen uudistaminen.

Myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinointi ja edistämistehtävät ja näiden koordinointi (hyvinvointikoordinaattori) yhteistyössä palvelualueiden kanssa ovat kuuluneet konsernipalveluiden palvelualueen tehtäviin. Hyvinvointikoordinaattori on omalla toiminnallaan ja viestinnällään nostanut Hollolan kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä valtakunnallisestikin näkyväksi.

Konsernipalveluiden tavoitteet toteutuivat pääosin asetetun mukaisesti. Kehittämistyö jatkuu aktiivisena vuonna 2020 mm. valtiovarainministeriön myöntämän digikannustinrahan mahdollistamana.

#### Tuloarviot ja määrärahat

##### Kunnanhallitus, Konsernipalvelut

	TP 2018	ALKUP. TA 2019	TA MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT-%	POIKKEAMA
Tulot	3 589 354	2 125 500	172 000	2 297 500	2 454 668	106,8	157 168
Menot	4 814 352	5 319 600	-108 800	5 210 800	5 340 962	102,5	130 162
Netto	-1 224 998	-3 194 100	280 800	-2 913 300	-2 886 294	99,1	27 006

## Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

### Työn Hollola

Palvelualue	Konsernipalvelut	
Strategian tavoite	Luomme yhteistyöverkostoja paikallisten yritysten ja toimijoiden kanssa sekä hyödynnämme alueen osaamista ja tarjontaa.	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Verkostoidumme alueen eri toimijoiden ja oppilaitosten kanssa strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja hankerahoituksen hyödyntämiseksi	LAMK-yhteistyön toteutus esim. viestintä, laadunhallinta yhteistyö LahtiRegion yhteistyö mm. matkailumarkkinoinnin osalta, toteutuneet Mittarit: yhteistyöhankkeet toteutuneet/vähintään yksi/vuosi  Järjestöyhteistyön hyödyntäminen mm. tapahtumien järjestämisessä, hankerahoituksen lisäämisessä ja digitaalisten palveluiden kehittämisessä, toteutuneet yhteistyömallit mittarina	Kaikki vastuualuepäälliköt
<b>Toteuma 31.12.2019</b>		
<p>Markkinointiohjelman laadinnan ja brändikilpailutuksen osalta tehty yhteistyötä sekä LADEC Oy:n että LahtiRegion Oy:n kanssa.</p> <p>LahtiRegionin kanssa on tehty yhteistyötä kuntamarkkinoinnissa sekä viestinnässä mm. Kuninkuusraveissa Jokimaalla sekä Haulikkoammunnan MM- kisoissa Hälvälässä.</p> <p>Asikkalan ja Heinolan kanssa on toteutettu yhteistyössä osasto Kouvolan Asuntomessuille. Yrittäjien kanssa yhteistyössä on laadittu Hollola -opas.</p> <p>Järjestöyhteistyötä on edistetty vuoden 2019 aikana seuraavin keinoin:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• aktiivinen viestintä (pajathamalaiset.fi-alustan käyttöönotto ja markkinointi)</li> <li>• yhdistysilta marraskuussa 2019</li> <li>• yhteiset tapahtumat (Hyvä-Fiilis, Hollola-ilta, Hollolaliikkuu-viikko)</li> <li>• hyvinvointikoordinaattori nimettynä yhdistysyhteistyöhenkilönä vuodesta 2019 lähtien</li> </ul>		

### Tekemisen Hollola

Palvelualue	Konsernipalvelut	
Strategian tavoite	Vahvistamme osallisuutta ja yhteisöllisyyttä järjestöjen sekä yhteisöjen kumppanina	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Otamme avoimuuden ja vuoropuhelun osaksi kaikkea kunnan toimintaa.	Osallistuvan budjetoinnin edistäminen ja hyödyntäminen osana talousarvion laadintaprosessia	Talusojohtaja
<b>Toteuma 31.12.2019</b>		
<p>Osallistuvaa budjetointia on valmisteltu ja valmistelu jatkuu vuonna 2020. Vuoden 2020 tavoitteena on luoda toimintamalli.</p>		

Mahdollistamme ja tuemme tapahtumia ja omaehtoisen toiminnan muotoja.	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tapahtumiin/tilaisuuksiin avustus käytössä  Järjestöyhteistyön hyödyntäminen mm. tapahtumien järjestämisessä, hankerahoituksen lisäämisessä ja digitaalisten palveluiden kehittämisessä, toteutuneet yhteistyömallit mittarina  Hyvinvointiohjelman noudattaminen	Hyvinvointikoordinaattori
-----------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------

**Toteuma 31.12.2019**

Vapaaehtoistoiminnan verkostossa on hyvinvointikoordinaattori toiminut kunnan edustajana. Verkoston toiminnassa panostetaan vapaaehtoistoiminnan kehitystyöhön, näkyvyyteen ja yhteistoiminnan erilaisiin muotoihin. Kunta toimii verkostossa lähinnä mahdollistajan, kumppanin ja viestijän roolissa.

Edistämme osallisuutta ja hallinnon avoimuutta	Demokratia-/osallisuusohjelman laadinta ja noudattaminen; vähintään kaksi toimenpidettä toteutukseen v. 2019	Talousjohtaja
------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------

**Toteuma 31.12.2019**

Valtuuston kokousten videointien arviointi toteutettu.  
Kuntalaisia osallistettu mm. brändi-uudistukseen.  
Sitran demokratiakokeiluhakemus ei menestynyt.  
Osallisuusohjelmaluonnos on laadittu, hyväksyntä keväällä 2020.

**Asumisen Hollola**

Palvelualue	Konsernipalvelut	
Strategian tavoite	Hyödynnämme Hollolan vetovoimatekijöitä aktiivisesti markkinoinnissa ja viestinnässä asukasluvun kasvattamiseksi	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Nostamme luonnon ja liikunnan markkinointiviestinnän kärkeen.	Luonto- ja liikuntakohteet viestinnän painopisteenä: kohteet valittu ja huomioitu viestinnässä	Hallintopäällikkö

**Toteuma 31.12.2019**

Tavoite toteutettiin brändityön yhteydessä syksyllä 2019. Luonto nostettiin yhtenä teemana markkinointiviestintään #montaluontoa. Erityisiä luonto- ja liikuntakohteita ei ole valittu, vaan markkinointiviestintää tehdään kattavasti ja tasapuolisesti.

Tuomme Hollola positiivisesti esille aktiivisessa viestinnässä ja markkinoinnissa.	Viestinnän vaikuttavuusanalyysin toteutus Viestintä- ja markkinointiohjelman laadinta (erit. asumisen markkinointi)	Hallintopäällikkö
------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------

**Toteuma 31.12.2019**

Viestinnän vaikuttavuuden arviointi laadittiin alkuvuodesta 2020, kun uusi markkinoinnin ja viestinnän asiantuntija oli ehtinyt perehtyä viestinnän kokonaisuuteen.  
Kunnanhallitus hyväksyi markkinointiohjelman 16.12.2019.

## Palvelujen Hollola

Palvelualue	Konsernipalvelut	
Strategian tavoite	Panostamme parhaaseen asiakaspalveluun	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Varmistamme laadukkaan peruspalvelun toteuttamisen esimiestyöllä ja panostamme henkilöstölähtöiseen kehittämiseen	CAF-arviointi osana vuosittaista toiminnan suunnittelua ja seurantaa (henkilöstö osallistuu)	Talusojohtaja/henkilöstöjohtaja
<b>Toteuma 31.12.2019</b>		
Arvioinnit toteutettu.		
Kehitämme toimintaamme ja palvelujamme asiakkaan/kuntalaisen osallisuutta tukien.	Osallistuva budjetointi osana talousarvioprosessia, kuntalaiset otetaan mukaan mm. digitaalisten palveluiden kehittäminen -digitalisaatio-ohjelman laadinta ja noudattaminen	Talusojohtaja
<b>Toteuma 31.12.2019</b>		
Digitalisaatio-ohjelma laadittu ja hyväksytty 24.6. Osallistuvan budjetoinnin käyttöönotto kesken.		
Arvioimme palveluitamme säännöllisesti ja kehitämme palveluja saadun palautteen pohjalta.	Asiakaspalautekysely vuosittain, tavoitetaso >3,7, palautejärjestelmän palautteiden hyödyntäminen, hyvinvointiraportin laatiminen vuosittain	Talusojohtaja, hyvinvointikoordinaattori
<b>Toteuma 31.12.2019</b>		
Konsernipalveluiden asiakaspalautekysely toteutettu v. 2020 puolella. Vastausten ka. 4,4.		
Edistämme ja hyödynnämme digitalisaation mahdollisuuksia	Digitalisaatio-ohjelman laadinta ja noudattaminen: Uusien välineiden hyödyntäminen (esim. ohjelmistorobotiikka) digitalisaation lisäämiseksi, prosessien osien digitalisointi/toteutuneet hankkeet 2 /vuosi, säännöllisten digi-kinkereiden järjestäminen	Tietohallintopäällikkö
<b>Toteuma 31.12.2019</b>		
Digiohjelma laadittu ja hyväksytty kh:ssa 24.6.2019. Ohjelmistorobotiikkaa on otettu käyttöön tietohallinnossa. Digitukitoiminta eli digiklinikat on aloitettu kirjastolla Wellamo-opiston hallinnoiman Digivoimaa -hankkeen avulla. Tilaisuudet alkoivat maaliskuussa ja niitä on ollut 2 kpl/kk. Digitalisaatio-ohjelman toteutuksen tueksi on tehty hankevalmisteluja ja rahoitushakemuksia. Mobiilimaksaminen on otettu käyttöön.		

**SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT, HOLLOLAN KUNNAN OSUUS**

**Vastuuhenkilöt:** Päivi Rahkonen/Hanna Hurmola-Remmi

**Toiminnan kuvaus**

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan kuuluu myös Hollolan kunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset, jotka on esitetty omana vastuualueenaan. Palvelut on ostettu Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymältä.

Kustannuksiin sisältyy maksuosuuksia myös aikaisempina vuosina syntyneistä eläkevastuista sekä aikaisempien vuosien luottotappiot.

**Tuloarviot ja määrärahat****Kunnanhallitus, Sosiaali- ja terveyspalvelut**

	TP 2018	ALKUP. TA 2019	TA MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT-%	POIKKEAMA
Tulot	151 786	0	0	0	66 807	—	-66 807
Menot	70 660 747	72 308 600	3 042 500	75 351 100	-74 719 182	99,2	631 918
<b>Netto</b>	<b>-70 508 961</b>	<b>-72 308 600</b>	<b>-3 042 500</b>	<b>-75 351 100</b>	<b>-74 652 375</b>	<b>99,1</b>	<b>698 725</b>

**Hollolan kunnan maksuosuudet Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymältä**

	Tilinpäätös 2018	Talousarvio 2019	Tilinpäätös 2019	Poikkeama	Muutos 2019/2018
<b>Hyvinvointikuntayhtymän menot</b>					
Peruspalvelut	41 927,8	44 480,0	43 855,2	624,8	4,6 %
Akuutti 24	3 452,9	3 340,0	3 607,6	-267,6	4,5 %
Ensihoito	823,4	824,0	771,6	52,4	-6,3 %
Erikoissairaanhoito	23 441,4	25 595,0	25 333,3	261,7	8,1 %
Ympäristöterveydenhuolto	256,1	261,0	268,3	-7,3	4,8 %
Satunnainen myyntituotto	-630,0				
<b>Yhteensä</b>	<b>69 271,6</b>	<b>74 500,0</b>	<b>73 836,0</b>	<b>664,0</b>	<b>6,6 %</b>
 Kunnan maksamat muut menot	 1 389,2	 851,1	 883,2	 -32,1	 -36,4 %
<b>Menot yhteensä</b>	<b>70 660,7</b>	<b>75 351,1</b>	<b>74 719,2</b>	<b>631,9</b>	<b>5,7 %</b>

\* mm. eläkemenoperusteinen Kuel-maksu, Varhe-maksut, aikaisempien vuosien luottotappiot



## HYVINVOINNIN PALVELUALUE

Vastuuhenkilö: hyvinvointijohtaja Matti Ruotsalainen

### Toiminnan kuvaus

Hyvinvoinninpalvelualueen palveluilla tuetaan ja annetaan laaja-alaista ja monipuolista kasvatusta ja opetusta lapsille ja nuorille. Lisäksi tarjotaan vapaa-aikapalveluja kuntalaisille sekä luodaan edellytyksiä sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle.

Hyvinvointipalvelut huolehtivat laadukkaasti varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen, muiden kasvatus- ja opetuspalveluiden sekä vapaa-aikapalvelujen järjestämisestä lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Sivistyspalveluiden toimialan tavoitteet pohjautuvat kuntastrategian mukaisiin tavoitteisiin: tasapainoinen talous, hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut, vetovoimainen ja aktivoiva kunta sekä hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö.

### Hyvinvointijohtajan katsaus vuoteen 2019

Vuoden 2019 osalta hyvinvointipalveluissa oli varsin rauhallinen toiminnallisesti. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toiminta keskittyi omaan perustehtäväänsä ja niihin liittyviin kehittämistoimenpiteisiin. Vapaa-aikapalveluissa merkittävimpana kehitysprosessina oli yhteisöllisen kirjaston valmistelu, joka etenee suunnitellusti. Toiminnan osalta keskeistä oli myös se, että talousarviovuoden aikana saatiin lisäresurssia hallinnon palveluihin hallintopäällikön muodossa, jolla on ollut odotettua suurempi positiivinen vaikutus hallinnon tehtävien hoidon jäsentymiseen ja kokonaisuuden hallintaan.

Keskeisenä huomiona on niin ikään se, että ennaltaehkäisevien palvelujen ja hyvinvoinnin käsitteen alle kuuluvien palvelujen yhdyspintaa SOTE-uudistuksen ja kunnan perustehtävän välillä on pohdittu ja läpikäyty monella eri saralla. Olennaisin ydin kyseisessä prosessissa on se, että eri toimijat toimivat uudistuksen tasosta riippumatta jatkossa tiiviimmässä vuorovaikutuksessa. Tätä voidaan pitää kuntalaisen kannalta hyvänä ja suotavana kehityksenä. Odotetulle Lape-työlle saatiin jatkoa, joka tulee jatkossa muokkaamaan ja kehittämään osaltaan edelleen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä hyvinvointipalveluissa. Tähän kokonaisuuteen suunnitellut lisäpanostukset liikuntapalveluissa saatiin toteutettua.

Kiinnostus uusiin käyttöön otettuihin opetusympäristöihin ja siten myös Hollolan hyvinvointipalveluja kohtaan on ollut poikkeuksellisen laajaa myös vuonna 2019. Vierailijoita on ollut edelleen. Hollola on tältä osin näyttänyt kehityksen kärkenä, jolle on ollut myös perusteet olemassa. Kuten aiemminkin on mainittu, niin nykytilannetta ei ole kuitenkaan saavutettu hetkessä vaan tämänhetkinen tilanne on pitkäjänteisen ja ennakkoluulottoman kehitystyön tulos, johon kunta on panostanut merkittävästi ja toiminut ennakkoluulottomasti paineista huolimatta. Tällä hetkellä perusopetuksen oppilaista 75% on uusissa tai korjatuissa tiloissa opetuksen laadusta tinkimättä, mitä voidaan pitää erittäin hyvänä tuloksena. Palvelutoiminnan laatua ja sen ylläpitämistä voitaneen kiistatta pitää Hollolan osalta vahvana vetovoimatekijänä, jolle pohja on luotu teoilla puheiden sijasta. Hyvä tilanne näkyy myös asiakaspalautteissa sekä henkilöstön työtyytyväisyydessä, jotka ovat pysyneet hyvällä tasolla.

### Talouden toteutuma

Hyvinvoinninpalvelualueen talouden toteutuman osalta vuosi 2019 oli hiukan vaikeampi mitä arvioitiin. Talousarvio ylittyi hiukan, johtuen lähinnä arvonlisäveromuutoksista. Muutoin talousarviovuonna täsmennetty toteutuma oli ennakoitu, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että talousarviojärjestelmä muutoksesta aiheutuneet haasteet on pääosin onnistuttu hoitamaan mallikkaalle tasolle.

### Varhaiskasvatus

Hollolan varhaiskasvatus on mukana seudullisessa hankkeessa MUN PÄIVÄKOTI -päijäthämäläiset lapset oppimisympäristöjen innovoijina. Hanke on yhdeksän Päijät-Hämeen kunnan yhteinen kehittämishanke. Sen toteuttamiseen on saatu Opetushallituksen innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittämiseen kohdennettua valtionavustusta. Hankkeen tavoitteena on luoda palvelumuotoilun keinoin uudenlaisia ratkaisuja, jotta saadaan kehitettyä joustavasti muunneltavia, monipuolista pedagogista toimintaa tukevia

oppimisympäristöratkaisuja, joihin teknologia kuuluu luontevana osana, ja jotka kannustavat leikkiin ja liikuntaan. Lapset toimivat kokemusasiantuntijoina oppimisympäristöjen kehittämisessä. Hanke päättyi kuluneena vuonna.

Varhaiskasvatuksessa lisättiin sähköistä asiointia ottamalla huoltajien käyttöön mahdollisuus toimittaa tulotiedot sähköisesti.

Palvelusetelin käyttöönotto ei edistynyt odotetussa laajuudessa. Palvelusetelin käyttäjiä on alle esiopetusikäisten lasten huoltajista hiukan yli 10%, joten siltä osin prosessi jatkuu. Yhtenä tekijänä kysynnän kehitykseen voi olla julkisuudessa esillä olleet yksittäistapaukset yksittäisistä palvelintuottajista. Tämä voi vaikuttaa myös huoltajien halukkuuteen käyttää palveluseteliä omalla kohdallaan.

Maakunnallinen arviointi varhaiskasvatuksen osalta toteutettiin ensimmäisen kerran tammikuussa. Huoltajat antoivat arvosanan 8,5 ja alkuluokkakyselystä huoltajien arvosana oli 8,75. Arviointiin osallistuivat huoltajat, henkilöstö sekä yli 3-vuotiaat lapset. Varhaiskasvatuksen keskeisiä vahvuuksia ovat hoitopaikassa saatu hyvä hoito, lapsiryhmissä ilmenevä turvallinen ja välittävä ilmapiiri sekä lapsia koskevan keskustelun luottamuksellisuus henkilöstön kanssa. Parannettavaa löytyy eniten osallisuuden tunteen vahvistamisesta ja lasten osallistamisesta myös toiminnan suunnitteluun. Huoltajat kaipaavat lisäksi enemmän tietoa lapsensa hoitopäivästä. Henkilöstön osalta kehittämisen painopisteeksi nousi digiosaamisen lisääminen, mikä näkyi myös lasten toiveissa saada sähköisiä välineitä käyttöön.

## **Perusopetus**

Perusopetuksen osalta vuosi 2019 on ollut muutosvuosien jälkeen vakiintumisen vuosi. Toiminnan keskeisimmistä tavoitteista jatko-opintopaikan järjestäytyminen yhtä lukuunottamatta kaikille oppilaille.

Uuden toimintakulttuurin vakiinnuttaminen on edennyt hyvin, mutta didaktinen kehittämistarve luonnollisesti jatkuu. Yhteisopettajuuden ja samanaikaisopettajuuden käyttö on kehittynyt merkittävästi. Myös sähköisen oppimisympäristön käyttöönotto on lisääntynyt merkittävästi mm. digiope-projektin ja Otavan sähköiset oppimateriaalit yhteistyön kautta.

Perusopetuksen oppilashuollon seudullisena kehittämistoimenpiteenä toteutui Chat-palvelu nuorille, jossa Hollola oli pilottikuntana. Nuoret ottivat palvelun hyvin käyttöön ja toimintaa jatketaan edelleen kuntien oppilashuollon ja nuorisotyön yhteistyönä.

Perusopetuksessa Keski-Hollolan alueen osalta keskustelu koulujen jatkumisesta oli keskiössä vuoden 2019 loppupuolella.

Perusopetuksen osalta on kokonaisuutena löydetty toimiva ja onnistunut ratkaisu koulukuljetusten järjestämiseen. Vuoden 2019 aikana koulukuljetuksista on tullut negatiivista palautetta poikkeuksellisen vähän. Lisäksi vuoden 2019 aikana toteutetut kokeilut koululaiskuljetusten tilausajojen avaaminen myös muille ovat onnistuneet hyvin ja toiminnan kehittämistä on tarkoitus jatkaa edelleen.

## **Vapaa-aikapalvelut**

Vapaa-aikapalveluiden toiminta on jatkunut edellisten vuosien tapaan laadukkaana ja palveluita on tarjottu kuntalaisille laajalla tarjottimella. Vuonna 2018 alkanut pilottihanke kunnan tilojen tarjoamisesta ilmaiseksi kuntalaisten käyttöön on vakiintunut ja pilotin tuoma muutos tavoittaa nykyään kattavasti paikallisia seuroja ja ryhmiä. Lisäksi tilojen käyttöön on ilmaantunut enenevässä määrin kasvavat omatoimiliikuntaryhmät, jollaisten toteutumisen esteenä aikaisemmin on ollut tilavuokrista kerättävät maksut. Keskeinen palveluiden kehittämiseen ja toisaalta vuoden 2019 osalta hetkellisesti saatavuuteen vaikuttava tekijä on ollut yhteisöllisen kirjaston muutosremontti, joka luonnollisesti vaikuttaa kirjaston kävijätilastoihin vuoden 2019 osalta. Omatoimikirjasto on ollut poissa käytössä pitkiä aikoja: ensin kesällä ja sitten loppuvuodesta 2019.

Nuorisotyön prosessien arviointi ja kehittäminen jatkui myös vuonna 2019 ja loppuvuodesta käynnistettiin mm. kunnassa tarjottavan koulunuorisotyön sisällön kehittämiseen tähtäävä työ.

Vapaa-aikapalveluiden nuorisotyön kehittämisen keskiössä on ollut toiminnan tavoitettavuuden ja eritoten vaikuttavuuden lisääminen. Vapaa-aikapalveluiden toiminnan ytimessä on kuntalaisten osallisuuden kasvattaminen ja yhteistyö kolmannen sektorin kanssa. Näissä osaluissa voidaan todeta onnistuneen loistavasti, sillä olemme onnistuneet kasvattamaan niin tapahtumien määrää, kuin myös kasvattamaan tapahtumien kokonaiskävijämääriä laajalla rintamalla. Vuoden 2019 aikana aloitettu työ vapaa-aikapalveluiden erilaisten palveluprosessien tunnistamiseksi ja sitä myöden kehittämiseksi jatkuu vuoden 2020 puolella, kun yhteisöllinen kirjasto viimein avaa ovensa.

## Tuloarviot ja määrärahat

### Hyvinvointivaliokunta, Hyvinvoinnin palvelualue

	TP 2018	ALKUP. TA 2019	TA MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT-%	POIKKEAMA
TULOT	4 207 337	3 968 800	0	3 968 800	4 044 137	101,9	75 337
MENOT	-48 090 609	-48 520 000	-633 100	-49 153 100	-49 283 007	100,3	-129 907
<b>NETTO</b>	<b>-43 883 272</b>	<b>-44 551 200</b>	<b>-633 100</b>	<b>-45 184 300</b>	<b>-45 238 870</b>	<b>100,1</b>	<b>-54 570</b>

## Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

### Työn Hollola

Palvelualue		Hyvinvoinnin palvelualue	
Strategian tavoite		Mahdollistamme tapahtumia ja kuntalaistoimintaa.	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Toteuma 31.12.2019
Tapahtumien ja kuntalaistoiminnan mahdollistaminen: - Tarjoamme maksutta tiloja paikallisille toimijoille hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti. - Mahdollistamme ja tuemme tapahtumia ja omaehtoisen toiminnan muotoja.	Tapahtumien määrä >50/vuosi  Eri käyttäjien käyttämien vuorojen määrä >200/vuosi	Hyvinvointijohtaja  Vapaa-aikapäällikkö	Tapahtumien määrä 120  Tilavuorojen käyttö toteutunut, eri varaajien määrä 401 ja tunteja varattu 32480

## Palvelujen Hollola

Palvelualue	Hyvinvoinnin palvelualue		
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho	Toteuma 31.12.2019
Strategian tavoite	Panostamme parhaaseen asiakaspalveluun		
Luomme yhtenäistä palvelukulttuuria ja -mallia.	Säännöllinen palautteen kerääminen (maakunnallinen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kysely), arviointi ja toiminnan kehittäminen (CAF), asiakaspalaute>3,7 (1-5)	Hyvinvointijohtaja, Rehtorit ja Palvelupäälliköt	Varhaiskasvatuksen maakunnallinen arviointi: huoltajat antoivat arvosanan 8,5. Alkuluokkakyselystä huoltajien antama arvosana 8,75
Laadimme palvelulupauksen kaikista keskeisistä kunnan peruspalveluista.			
Kehitämme uusia palvelumalleja ja teemme palveluprosesseista läpinäkyviä ja sujuvia.	Digitaalisten palvelujen ja välineiden määrän kasvu. (seudullinen tavoite digitaalisten välineiden 1 laite/ 3 oppilasta, Hollolan lähtötaso 1 laite/3 opp.)	Rehtorit	Toteutunut Seudullinen Chat-palvelu nuorille avattu 6/2019
Varmistamme laadukkaan peruspalvelun toteuttamisen esimiestyöllä ja panostamme henkilöstölähtöiseen kehittämiseen.	Palvelusetelin käyttäjiä varhaiskasvatuksessa 15% palveluiden käyttäjistä	Palvelupäälliköt	Palvelusetelin käyttäjiä alle esiopetusikäisistä varhaiskasvatuksen asiakkaista 10,09%
Kehitämme toimintaamme ja palvelujamme asiakkaan/kuntalaisen osallisuutta tukien.	Asiakasfoorumien järjestäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa (tavoitetaso 2/vuosi)	Hyvinvointijohtaja, Rehtorit ja Palvelupäälliköt, Vapaa-aikapäällikkö	Toteutunut. Yhteisöllinen kirjasto -kuulemistilaisuus keväällä 1 kpl. Yhdistysilta syksyllä 1 kpl.
Arvioimme palveluitamme säännöllisesti ja kehitämme palvelu ja saadun palautteen pohjalta.	Nuorisovaltuustotoiminta, Lapsiparlamentti 2 kertaa/vuosi, 9.-luokkalaisten vaikuttamispäivä	Vapaa-aikapäällikkö	Toiminta toteutunut suunnitelman mukaan
Edistämme ja hyödynnämme digitalisaation mahdollisuuksia.			
Panostamme toimiviin yhdyspintoihin maakunnankunnan palvelujen sujuvuuden ja vaikuttavuuden näkökulmaa korostaen.			

<b>Palvelualue</b>	<b>Hyvinvoinnin palvelualue</b>		
Strategian tavoite <b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	Tarjoamme parhaat lapsiperhepalvelut. <b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>	<b>Toteuma 31.12.2019</b>
Tarjoamme lapsen kehitystä tukevat, oikea-aikaiset palvelut.	Terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt ja tilat varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. (lähtötaso: ei toteudu, tavoite: toteutuu)	Hyvinvointijohtaja, Rehtorit, Palvelupäälliköt	Korjauksia tehty Kukkilan, Kalliolan ja Pyhäniemenpäiväkodeissa sekä Hälvälän, Tiilikankaan ja Salpakankaan kouluilla
Panostamme varhaiseen puuttumiseen ja tuen oikea-aikaiseen antamiseen.	Tuntikehys yli valtakunnalliset keskitason (Kouluikkuna). Tuntikehysten lähtötaso on 1,9 vvh/oppilas. Ko. määrä sisältää kaiken (digiopet, hankkeet, kerhot jne ja myös erityisopetuksen)	Hyvinvointijohtaja, Rehtorit	Toteutunut, kuntakohtainen kehys 1,91 vvh (2624 opp. 1.1. – 31.7.) ja 1,92 vvh (2613 opp. 1.8. – 31.12.)
	Varhaiskasvatuspaikka järjestyy <15 pv. asiakkaan tarpeen mukaan	Palvelupäälliköt	Toteutunut
	Jatko-opintopaikan saaneiden määrä 100% (lähtötaso 98 %)	Rehtorit	99,63% (266/267)
	Lapsen tarvitsema tuki on järjestetty omassa varhaiskasvatuspaikassa ja tuen asiakirjat ovat ajantasalla	Palvelupäälliköt	Toteutunut
	Oppilaan tuen asiakirjat ovat ajan tasalla ja tukitoimet toteutuvat suunnitellusti (tavoitetaso 100 %, tarkastus tilastointipäivä 20.9.)	Rehtorit	Toteutunut

<b>Palvelualue</b>	<b>Hyvinvoinnin palvelualue</b>		
Strategian tavoite	Edistämme kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta.		
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>	<b>Toteuma 31.12.2019</b>
Tarjoamme neuvonta-, ohjaus-, terveysliikunta- ja ryhmäpalveluja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.	TEA-viisari, THL/kouluterveyskysely, hyvinvointikysely.	Hyvinvointijohtaja, Rehtorit ja Palvelupäälliköt Vapaa-aikapäällikkö	Kouluterveyskysely toteutettu kevät 2019 luokilla 4-5 ja 8-9
Ylläpidämme ja kehitämme monipuolisia ulkoilu-, pyörätie- ja jalankulkureitistöjä ja lähivirkistysalueita.	Ryhmäneuvonta- ja liikuntapalveluja > 1000 henkilöä/vuosi.	Vapaa-aikapäällikkö	Käyntikerrat liikuntaryhmissä 16799

## HYVINVOINNIN PALVELUALUEEN TUNNUSLUVUT TEHTÄVÄALUEITTAIN

<b>VARHAISKASVATUSPALVELUT</b>	<b>TP 2017</b>	<b>TP 2018</b>	<b>TA 2019</b>	<b>TP 2019</b>
<b><i>Päivähoito</i></b>				
0-6 v:n ikäluokka yht. 31.12	1 780	1 689	1 720	1 576
Joista kunnan tuottamassa päiväkotihoidossa	658	682	631	651
Joista kunnan tuottamassa perhepäivähoidossa	64	66	56	62
Joista kunnan tukemassa yksityisessä päivähoidossa	147	160	205	95
- palvelusetelinkäyttäjät			90	72
<b><i>Kotihoidon tuki</i></b>				
Tuen saajia, keskimäärin / vuosi	273	268	273	246
Lapsia tuen piirissä, keskimäärin / vuosi	412	404	412	344
Kotihoidon tuki €/ tuensaaja / vuosi	4 377	4 211	5 311	3 936
<b><i>Hoitopaikan hinta (netto) / vuosi</i></b>				
Päiväkodit	11 574	11 314	13 165	12 971
Perhepäivähoito	13 026	12 771	14 698	11 551
Yksityinen päivähoito	8 005	8 005	8 005	8 040
<b><i>Hoitopäivän hinta (netto)</i></b>				
Päiväkodit	55	52	57	58
Perhepäivähoito	108	83	64	55
<b><i>Esiopetus</i></b>				
Lapsia esiopetuksessa,	286	298	299	289
joista päivähoitoa tarvitsee	195	210	203	201
Käyttömenot (netto) / 1 000 € (sisältää esiopp. päivähoidon)	2 517	2 855	2 649	2 709
Käyttömenot (netto)/esiopp. (sisältää esiopp.päivähoidon)	8 799	9 579	8 861	9 376
<b>YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS</b>				
	<b>TP 2017</b>	<b>TP 2018</b>	<b>TA 2019</b>	<b>TP 2019</b>
<b><i>Perusopetus</i></b>				
Lapsia perusopetuksessa	2 578	2 610	2 655	2 596
Lapsia koululaisten iltapäivätoiminnassa	180	199	180	208
Käyttömenot (brutto) / 1000 € (sis. ip-toim.)	23 709	23 543	24 020	24 025
Käyttömenot (brutto) € / oppilas (sis. ip-toim.)	8 596	8 381	8 473	8 568
Kotikuntakorvauksen perusosa € / oppilas	6 574	6 512	6 600	6 600
<b>MUUT KASVATUS- JA OPETUSPALVELUT</b>				
	<b>TP 2017</b>	<b>TP 2018</b>	<b>TA 2019</b>	<b>TP 2019</b>
Wellamo-opisto, opetustunteja	10 363	10 498	10 498	10 114

VAPAA-AIKAPALVELUT	TP 2017	TP 2018	TA 2019	TP 2019
<b><i>Kirjastopalvelut</i></b>				
Lainausten määrä	289 178	273 164	260 000	285 150
Kävijöiden määrä	190 111	192 005	200 000	189 217
Lainan hinta, euroa	3,72	3,75	3,70	3,84
Kirjaston normaali aukioloaika (tuntia / vko)	75	75	90	76
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä	11	11	11	11
<b><i>Nuorisopalvelut</i></b>				
Nuorisotyön piiriin kuuluvien ikäluokka (0-28 vuotiaat)/lkm	7 378	7 285	7 207	7 213
Menot (brutto) € / 0-28 vuotias	59	59	57	65
Valtionosuus nuorisotyöhön	32 869	32 455	32 000	32 134
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä	5	5	9	8
<b><i>Liikuntapalvelut</i></b>				
Uimahallin käyttökulut €/kävijämäärä (sis. kuntosalin käytön)	4,82	4,67	4,66	4,13
Uimahallin kävijämäärä (käyntikertojen lukumäärä)	129 276	138 272	140 000	146 314
Uimakoulutoimintaan osallistuvien lukumäärä	174	142	300	110
Valtionosuus liikuntatoimintaan	85 233	84 791	84 500	84 759
Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä	4	4	5	5



## ELINVOIMAN PALVELUALUE

**Vastuuhenkilö:** Heli Randell

### Toiminnan kuvaus

Elinvoiman palvelualue edesauttaa monipuolisten asumismahdollisuuksien syntymistä ja huolehtii yritysten toimintaedellytysten kehittämistä. Palvelualue tuottaa elinkeinoelämän tarvitsemat maankäytön ja kuntatekniikan palvelut, huolehtii joukkoliikenteen suunnittelusta sekä palveluliikenteen järjestämisestä ja asuntotoimen viranomaistehtäväjärjestelyistä ja vastaa rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen palveluiden järjestämisestä. Lisäksi palvelualue huolehtii työllisyysasioista.

Palvelualue toimii elinvoimavaliokunnan ohjauksessa tuottaen tehokkaita, taloudellisia ja asiakaslähtöisiä palveluita pääasiassa kuntalaisille. Palvelualue koostuu viidestä vastuualueesta: kehitys- ja kaavoituspalvelut (kaavoitus, maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto), kuntatekniikka, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, vesihuoltolaitos sekä ruoka- ja siivouspalvelut. Suoraa elinvoimajohtajan alaisuudessa sijaitsee asiantuntijaorganisaatio, joka koostuu hallinnosta, elinkeino-, työllisyys- ja joukkoliikennepalveluista. Lisäksi vastuualueen käyttötaloudessa on varattu budjetti kunnan kiinteistöasioiden hoitoon (pl investoinnit, jotka tilataan erikseen). Työt tilataan Hollolan Tilapalvelu Oy:ltä.

### Elinvoimajohtajan katsaus vuoteen 2019

#### *Kehitys- ja kaavoituspalvelut*

Strategisen yleiskaavan päivitys, nimellä Strateginen yleiskaava 2020, on aloitettu vuonna 2019 ja tavoitteena on saada kunnan luottamuselinten hyväksyttäväksi vuoden 2020 loppuun mennessä. Yleiskaavan tavoitteet hyväksyttiin 23.9.2019 kunnanvaltuustossa. Kalliola – Paimelan osayleiskaava on tullut vireille kesäkuussa 2019. Tavoitteena on saada osayleiskaava valmiiksi 2020-2021 vuodenvaihteessa. Kaavalla mm. tutkitaan suoraan rakennusluvalla osoitettavien asuinrakennuspaikkojen sijoittamista (MRL 44§).

Nostava-Tikkakallion alueen maankäytönselvityksellä tutkitaan alueen soveltuvuutta tehokkaaseen maankäyttöön ja suureen tonttituotantoon. Alueelle muodostetaan strategisen yleiskaavan mukaisesti uusi taajama-alue valtatie ja raideliikenteen solmukohtaan. Asemakaavoja hyväksyttiin vuoden 2019 aikana neljä (Kukonkankaan asemakaava ja asemakaavan muutos, Kiventöyryntien asemakaava, Rantatien asemakaavanmuutos Pyhäniemen kartanon kohdalla ja Nostavan tieyhteys logistiikka-alueelle).

Raakamaanhankintaa tehtiin pääosin Nostavan, Miekkion ja Aikkalan suunnilla noin 48 ha:n verran. Omakotitontteja luovutettiin 21 kpl ja AP-tontteja 2 kpl. Terveystien kerrostalotonttien luovutus ei toteutunut.

#### *Elinkeinopalvelut*

Kunnan yritystontteja myytiin vuoden aikana yksi Vesalan rengas Oy:lle Kukonkoivun teollisuusalueella. Hämeenmaan kiinteistöt Oy:n kanssa sovittiin yritystonttikaupan toteutuksesta Hopeakalliossa. Useista yrityksistä huolimatta asia ei edennyt suunnitellusti, eikä tontin rakentuminen alkanut. Varauksia tehtiin neljä, palvelurakentamisen tontti Perhoslehtoon, tontti vesipullottamotoimintaan Kukonkoivussa, teolliseen toimintaan tontti Paassillan yritysalueelta sekä tontti logistiikka-/varastointitoimintaan Kukonkoivusta. Ns. ”Nesteen tontista” Keskikankaantiellä on käynnissä neuvottelut ja kaupallisen toiminnan mahdollistava kaavaprosessi on käynnissä. Soramäen Harjurinteen tonttien varaus-/myyntineuvotteluita ei saatu päätetyksi vuoden 2019 aikana.

#### *Työllisyyspalvelut*

Vuonna 2019 jatkui jo kolmatta vuotta myönteinen kehitys kunnan työmarkkinatuessa, jota maksettiin yhteensä 1 096 253€. Kuluneen vuoden kustannus oli yli 500 000 € vähemmän kuin vuonna 2016 maksettu osuus. Työmarkkinatuen osuus on merkittävä työllisyyspalvelujen kokonaiskulusta, joten siihen panostaminen on ollut olennaista.

Kuluneen vuoden aikana on työstetty nuorten ja aikuisten työllistämishohjelmia, jotka esitellään valtuustolle keväällä 2020. Työllisyyspalvelujen toimintaa on kehitetty ja selkeytetty. Lahden Työn Paikan sopimuksen päättyessä aloitettiin vuoden lopulla kahden vastuuvallmentajan rekrytointiprosessi paikkaamaan vähenevää valmennusresursseja.

#### *Liikennepalvelut*

Kunnan järjestämästä palveluliikenteestä tehtiin talven ja kevään aikana asiakastytyväisyyskyselyt (Hämeenkoski, Maakansa, Vesikansa). Palautteet olivat myönteisiä kaikilta suunnilta.

Seudullista joukkoliikennettä on kehitetty osallistamalla vahvemmin LSL:n runkolinjaston (kohde 8) suunnittelutyöhön. 1.7.2019 käynnistyi uusi sopimusliikenne, jolloin Hollolaan suuntautunutta joukkoliikennettä täydennettiin.

Myös Hämeenlinna – Lahti -välin vuorotarjontaa (Miodex Oy) kehitettiin. Hollola hyväksyi myös seudullisesti esitetyt lippuhinta-alennukset lapsille, nuorille ja opiskelijoille. Loppuvuodesta hyväksyttiin myös Hollolan kunnan joukkoliikenteen kehittämisohjelma vuosille 2019 – 2021, joka määrittää mm. lähivuosien tavoitteita joukko- ja palveluliikenteen kehittämiseksi.

#### *Kuntatekniikka*

Paassillan ja Hopeakallion alueiden rakentaminen jatkui edelleen vuonna 2019. Kukonkoivun teollisuusalueella rakennettiin Rengassupantietä n. 100 metrin matkalla. Rakentamistyöt Lehtorannan alueella alkoivat loppuvuodesta. Kevyen liikenteen väylää rakennettiin Riihimäentien (Kt 54) varteen eteläisen kehätien kevyen liikenteen väylältä pelastusaseman eteläpuolelle saakka.

Paakkunaisen alueelle Pyhäniemessä rakennettiin uusi leikkipaikka ja Krouvin leikkipaikka perusparannettiin. Luontoreiteistä valmistui Tiilijärvien ympäristöön sijoittuva Järvien kierros. Paasikiven syntymäpaikalle rakennettiin pysäköintipaikat ja asennettiin lähialueen maanteille paikasta kertovat opasteet. Lanonjärvelle tehtiin uusi veneenlaskupaikka. Pysäkkikatos pyörätelineineen tehtiin Hämeenkoskelle Keskustien ns. Salen pysäkillä. Heinsuolle rakennettiin juoksuportaat jäähallilta uimahallin suuntaan. Katuvalaistuksen elohopeavalaisimista luopumiseen liittyvä uusimistyö jatkui edelleen. Kuntatekniikan ylläpidon alueurakoitsijana jatkoi Viherpalvelut Hyvönen Oy.

#### *Rakennus- ja ympäristövalvonta*

Rakennusvalvonnassa otettiin käyttöön aluejako ja ympäristövalvonnassa uusi työnjako, jotka tehostivat ja selkeyttivät toimintaa sekä asiakaspalvelua. Rakennusvalvonnan sähköisen asiointin käyttöaste nousi tavoitteen mukaisesti n. 75 % tasolle. Rakennustietojen kiinteistöveroselvityksen jatkamiseksi tehtiin selvitystyötä ja valmisteltiin työn teettämistä ostopalveluna talouden tasapaino-ohjelman mukaisesti.

Ympäristövalvonnan uusi vakituinen ympäristötarkastajan virka täytettiin helmikuun alussa. Lainsäädännön muutokset, asianhallintasovelluksen vaihtuminen ja uudenlaiset tiedonkäytön tarpeet aiheuttivat laajaa selvitys- ja kehitystyön tarvetta ympäristövalvonnan tiedonhallinnalle. Vähä-Tiilijärven tilan selvitystyötä toteutettiin Vesijärvisäätiön hankkeena, joka eteni vuoden aikana hankesuunnitelman mukaisesti. Vesistötyölle laadittiin pidemmän aikavälin erillisohjelma, Hollolan Vesistövisio 2025, jonka mukaisia toimenpiteitä saatiin heti käynnistettyä ja asetettua myös 2020 vuoden talousarvioon toiminnallisiksi tavoitteiksi. Myös kunnan ilmastotyön käynnistämiseen liittyvää valmistelu- ja koordinoituvuustyötä tehtiin ympäristövalvonnan työpanoksella kuluneen vuoden aikana.

#### *Ruoka- ja siivouspalvelut*

Hollolan ruoka- ja siivouspalvelut tuottavat ateria- ja siivouspalveluita hyvinvoinnin palvelualueen asiakkaille ja kuntalaisille. Siivouspalvelun asiakastyytyväisyyskysely toteutettiin helmikuussa 2019 ja toimintaa ja saatujen vastausten perusteella laadun valvontaa tehostettiin.

#### *Kiinteistöpalvelut*

Hollolan Tilapalvelu Oy vastasi Hollolan Sote-keskuksen toteutussuunnittelusta yhteistyössä Arkkitehtuuritoimisto Ovaskaisen ja Lahden Tilakeskuksen kanssa kevään ja kesän aikana. Kunnan elinvoimavaliokunta käsitteli asian 19.11.2019 kokouksessa ja valtuutti yhtiön tilaamaan urakan hintaan 12,452 M€ (alv 0%) Skanska Talonrakennus Oy:ltä.

Hollolan Tilapalvelu Oy toteutti kunnan rakentamisohjelman 2019 investoinnit ja PTS-hankkeet suunnitelman mukaisesti, samoin kiinteistöjen ylläpito- ja korjaustoimenpiteet. Merkittävimmät investointihankkeet Sote-keskuksen lisäksi olivat kirjaston toiminnalliset muutokset, uimahallin muutostyöt ja Hälvälän koulun saneeraushanke. Investointiohjelma mukainen Hälvälän koulun uudishanke keskeytettiin valtuuston päätöksellä 17.6.2019. Merkittävimmät PTS-korjaukset olivat Tiilikankaankoulun tiivistyskorjaukset, Pyhäniemen koulun kattosaneeraus ja Kalliolan päiväkodin lattiakorjaukset.

Vuoden aikana investointeja toteutettiin noin 1,9 M€ ja PTS-korjauksiin noin 500 t€. Hälvälän uudemman osan purkukustannuksiin kului noin 90 t€.

Kiinteistöjen korjausvelka oli vuoden 2019 alussa noin 8,8 M€ ja vuoden lopussa noin 8,4 M€ peruskorjaamattomaksi ja kehitettäväksi siirtyvien kiinteistöjen jälkeen. Kiinteistöjen bruttoneliömäärä on vuoden lopussa 98 517 brm<sup>2</sup>.

#### *Käyttötalouden toteutuminen*

Käyttötaloudessa elinvoiman palvelualueen (pois lukien vesihuoltolaitos) talousarvioon varatut määrärahat kulujen osalta olivat noin 21,3 M€ ja toteuma-aste oli 95,7 % ts. menot alittuivat palvelualueella noin 1 M€. Tulot toteutuivat noin 0,4 M€ budjetoitua paremmin (budj. 18,3/tot. 18,7 M€). Nettotulos oli noin 1,4 M€ parempi kuin talousarvio.

Kuntatekniikan tulot toteutuivat budjetoitua paremmin n. 95 t€, valmistus omaan käyttöön toteutui 20 t€ suurempana ja konekeskuksen toimintatuotot 75 t€ suurempana. Kuntatekniikan menot alittuivat n. 105 t€: katujen ja yleisten alueiden säästö n. 22 t€, liikuntapaikkojen säästö n. 65 t€, varikon säästö n. 18 t€. Nettosäästö oli n. 200 t€.

Liikennepalvelujen tuotot ylittivät talousarvion noin 68 t€, joka johtui ennen kaikkea LSL-liikenteen arvioitua paremmista matkustajalipputuloista sekä liikenteen valtionavustuksista. Kulut ylittivät talousarvion 89 t€, joka johtui arvioitua suuremmista liikennöinnin kustannuksista sekä Lahden kaupungille maksettavista hallinnollisista yhteistoimintaosuuksista. Nettoylitys oli noin 20 t€. Tulosta voidaan pitää melko hyvänä talousarvion laadinnan epävarmuustekijöihin nähden (bruttomalliin siirtymisen vaikutukset kesken vuotta ja liikenteen järjestämisen kustannukset/kilpailutuksen vaikutus, matkustajalipputuloarviot (linjamuutoksia ja lippualennukset).

1.7.2019 Hollolassa käynnistyneen linjaliikenteen osalta siirryttiin seudullisesti bruttomalliin. Kesken vuotta tapahtuva muutos toi omat haasteensa budjettiseurantaan ja talousarvion valmisteluun ja pitävyyteen mm. lipputuloarvioinnin osalta. Lahden johdolla päätettiin loppuvuodesta ottaa käyttöön seudullisesti järjestetyn liikenteen nettokustannusten laskutuksen uusi kuntajakomalli jo vuodesta 2020 alkaen, joka Hollolan osalta vaikuttaa liikennepalvelujen kustannuksia lisäävänä noin 150 000 euroa/vuosi.

Työllisyyspalveluissa työmarkkinatuen maksusäästö alkuperäiseen talousarvioon verrattuna oli n. 350 t€. Työllisyyspalveluissa tehtiin talousarviomuutokset työmarkkinatuen kuntaosuuteen -340 t€, palvelujen ostoihin -100 t€ Lahden työn paikan päättymisen johdosta sekä henkilöstömenojen määrärahaan +30 t€ henkilöstöresurssien lisäyksen johdosta. Menot alittuivat talousarviomuutosten jälkeen n. 90 t€, maksetut avustukset yhteisöille jäivät budjetoitua pienemmiksi. Tulot ylittyivät työllistämistuen lisäyksestä n. 62 t€.

Taloudellisesti rakennus- ja ympäristövalvonnassa saavutettiin n. 10 % talousarviota parempi toimintakate ja toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Rakennuslupamaksujen tuotot jäivät arvioidusta ja vastaavasti ympäristönsuojelun tulot ylittivät arvion. Säästöjä saavutettiin sekä henkilöstökuluissa että palveluiden ostoissa.

Ruokapalveluissa tulot ylittyivät n. 217 t€; henkilöstöruokailun viitemaksajat, ylijäämäruoan myynti kunnan ikäihmisille, ulkoinen erillislaskutus (n. 40 t€) sisäinen erillislaskutus (51 t€). Suoritteita oli n. 37 t€ arvioitua enemmän (109 t€). Kulut alittuivat noin 17 t€.

Siivouspalveluissa tulot alittuivat n. 46 t€. Tulojen alittumisen syynä vähentyneet siivottavat tilat. Kulut ylittyivät 71 t€. Henkilöstömenojen kohdalla kiky:llä on ollut osaltaan vaikutuksensa henkilöstömenojen ylittymiseen, sekä TVA:n myötä tehdyt +3 % palkkojen korotukset. Yläpölyjen poistot ja ikkunoiden pesu kiinteistöissä toteutettiin maalisi- elokuun välisenä aikana ostopalveluna. Kuntaan hankittiin pölynimuriin kiinnitettävä hiilikuituinen imuletkusarja (8,8 m), jonka avulla yläpölyjen poisto onnistuu pääosin omana työnä.

Kiinteistöpalveluissa PTS-korjausbudjetti oli 830 t€. Budjetti alittui 236 t€, koska Tiilikankaan koulun korjaukset toteutuivat budjetoitua pienempänä ja paloaseman purku ei toteutunut. Hollolan Tilapalvelu Oy:n palvelumaksun säästö kunnalle oli n. 600 t€, syinä Hollolan Tilapalvelu Oy:n kulujen alenemiseen ovat olleet henkilöstökulujen, käyttö- ja huoltokulujen, sekä kiinteistöjen korjauskulujen väheneminen.

#### *Investointien toteutuminen*

Toteutuneiden investointikustannusten loppusumma elinvoiman palvelualueen osalta oli noin 6,9 M€ ja siitä vesihuoltolaitoksen osuus noin 2 M€. Investointikustannuksista talonrakennuksen osuus oli noin 1,9 M€, kuntatekniikan osuus noin 1,9 M€. Maa-alueiden hankintaa käytettiin n. 1 M€. Irtaimen osuuden kustannus oli noin 40 t€. Toteutuma-aste yhteensä oli noin 84,3 %.

Kuntatekniikan investoinneissa kustannukset alittuivat noin 470 t€. Alitus johtui pääosin Lehtorannan (Raikkonen) alueen rakentamisen viivästyisestä.

Vesihuoltolaitoksen investoinneista jäi toteutumatta n. 353 t€. Pääsyyinä budjetin alittumiseen johtui siitä, että Raikkosen/Lehtorannan alueen rakentaminen lykkääntyi.

Toimintavuosi 2019 on edellisten vuosien jatkumona ollut kiireinen ja työntäyteinen. Rekrytoinnit on saatu kolmen vuoden vajauksen jälkeen hoidettua. Vuoden alkupuolella aloittivat kehitys- ja kaavoituspäällikkö ja maankäyttöinsinööri. Vaikka resurssit ovat nimellisesti täynnä, näkyy toiminnassa selkeästi osittaista resurssien puutetta. Tämä näkyy mm. siten, että strategiassa asetettuja tavoitteita on vaikea toteuttaa (markkinointi, tapahtumat jne). Resurssihaasteet pysyvät organisaatiossa edelleen, ja tämä on eräs toiminnan riskeistä. Loppuvuodesta paikkatietoasiantuntija irtisanoutui, mikä näkyy kaavoituksen ja muun organisaation tekemisessä.

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääsääntöisesti suunnitellusti ja talouden poikkeamat ja niiden syyt on esitelty yllä tekstissä.

### Tuloarviot ja määrärahat

#### Elinvoimavaliokunta, Elinvoiman palvelualue (sis. vesihuoltolaitos)

	TP 2018	ALKUP. TA 2019	TA MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT-%	POIKKEAMA
TULOT	22 538 630	22 377 400	11 700	22 389 100	22 883 422	102,2	494 322
Valm. om. käyttöön	72 617	60 000	0	60 000	70 450	117,4	10 450
MENOT	-24 185 828	-25 147 200	454 600	-24 692 600	-23 525 669	95,3	1 166 931
<b>NETTO</b>	<b>-1 574 581</b>	<b>-2 709 800</b>	<b>466 300</b>	<b>-2 243 500</b>	<b>-571 798</b>	<b>25,5</b>	<b>1 671 702</b>

#### Elinvoimavaliokunta, Elinvoiman palvelualue ilman vesihuoltolaitosta

	TP 2018	ALKUP. TA 2019	TA MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT-%	POIKKEAMA
TULOT	18 474 827	18 205 000	11 700	18 216 700	18 648 187	102,4	431 487
Valm. om. käyttöön	72 617	60 000	0	60 000	70 450	117,4	10 450
MENOT	-21 788 260	-22 681 800	456 900	-22 224 900	-21 263 150	95,7	961 750
<b>NETTO</b>	<b>-3 240 816</b>	<b>-4 416 800</b>	<b>468 600</b>	<b>-3 948 200</b>	<b>-2 544 514</b>	<b>64,4</b>	<b>1 403 686</b>

## Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

### Työn Hollola

Palvelualue	Elinvoimanpalvelualue	
Strategian tavoite	Hyödynämme kehätien uusien yritysten sijoittumispaikkana.	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Kehitämme monipuolisia yritysalueita kehätien varteen.	Maanhankinnan ja tonttireservin hankinnan toimenpidesuunnitelma on valmis 6/2019.  Hyödynämme VT12 ja yleisesti hyviä logistisia yhteyksiä alueen markkinoinnissa. 20 uutta yritysten sijoittumiskontaktointia ja +10 % uusia yrityksiä (vertailu Ladec lukuihin)	Kehitys- ja kaavoituspäällikkö  Elinkeinopäällikkö

#### Toteuma 31.12.2019

Maanhankinnan toimenpidesuunnitelma on laadittu maanhankintatavoitteiden mukaisesti ja tältä pohjalta käyty neuvotteluita raakamaan ostoista. Valmistuneen kaavoitusohjelman kaavoitushankkeet linjaa tonttituotantoa ja tonttireservin tuleville vuosille.

Maanhankintaostotarjouksia tehty mm. Vesikansan ja Kehätien varren (Paassilta) osa-alueilta. Nostavan kaavakadun alueelta maanhankinnat tehty. Kehätien varren maanhankinta on valmisteltu tavoitteiden mukaisesti.

Logy-conference, VT12-materiaalit, tiedotteet ym. , Roadshow 9/2019 yhteistyössä Ladecin sekä Lahden ja Orimattilan kanssa

Kierrätyspuiston liiketoimintamallin kartoituksen aloitus Ladecin kautta

Nostavan logistiikka-alueen kehittämisuunnitelmien/markkinavuoropuhelun suunnittelun aloitus loppuvuodesta

Uusia yrityksiä Hollolaan perustettu 111 kpl, joista 32 kpl Ladecin neuvonnan kautta. Lopettaneita 34.

Sijoittumiskontaktointeja elinkeinopäälliköllä reilusti yli 20 ja lisäksi Ladec kontaktointit

Palvelualue	Elinvoimanpalvelualue	
Strategian tavoite	Uudistamme toimintatavat, joilla edistämme monipuolista yritystoimintaa ja työpaikkojen kasvua	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Etsimme ja kokeilemme uusia malleja työllisyyden parantamiseksi yhteistyössä yrittäjien ja järjestöjen kanssa.	Luomme vuorovaikutteisen ja luottamukselliset suhteet alueen yrittäjäjärjestöön sekä yrityksiin piilotyöpaikkojen ja työvoiman kohtaamiseksi. Järjestetään teematilaisuus.	Työllisyysvastaava Elinkeinopäällikkö

#### Toteuma 31.12.2019

Kauppakamarin osaamisvaliokunnassa mukana suunnittelemassa yritysten ja oppilaitosyhteistyön kehittämistä.

Työllisyys ja oppilaitosyhteistyöasiat esillä elinvoimakahveilla. Lamk/LUT -yhteistyöilta järjestetty.

Elinvoimakahvit -teematapaaminen 10.10.2019, yyllisyyspalvelut mukana

Elinkeinopäällikkö tehnyt ja edistänyt oppilaitosyhteistyötä. Käynnistetty uuden Lamk (Lab) yhteistyösopimuksen suunnittelu.

## Tekemisen Hollola

Palvelualue	Elinvoimanpalvelualue	
Strategian tavoite	Vahvistamme osallisuutta ja yhteisöllisyyttä järjestöjen sekä yhteisöjen kumppanina	
Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)	Vastuutaho
Toimimme yhteistyössä ja haemme kumppanuuksia keskeisten hyvinvoinnin, terveydenedistämisen ja elinvoiman tavoitteiden saavuttamiseksi.	Vuoden 2019 aikana luomme toimintamallit, joiden avulla voimme osallistaa asiakkaita ruoka- ja siivouspalveluiden palvelusuunnitteluun.	Palvelupäällikkö

### Toteuma 31.12.2019

Sähköiset asiakastytytyväisyyskyselyt otettu käyttöön osallistaen ulkoiset ja sisäiset asiakkaat. Kyselyn vastausprosentti oli n. 17 % (604). Tulokset kerrottu asiakkaalle. Saadut tulokset ovat linjassa edellisvuoden tulosten kanssa ja aloitettua kehityslinjaa jatketaan.

#### Ruokapalvelu;

Ruokalistalta poistettiin inhokki ruoat.

Imagomuutos kouluruokailusta asiakasravintolaksi: ruokasalien nimikilpailu järjestettiin maaliskuussa yhteistyössä koulujen ja päiväkotien asiakkaiten kanssa.

Paimelan koulun asiakasravintolan ilmeen kohentaminen, pilottikohde tarjotin vapaasta ruokailusta: hankittiin uudet lautaset, siirrettiin aterimet ja lautasliinat pöytiin. Toiminnan jatkojalostaminen yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Pyhäniemen päiväkodin moottoroidun linjaston ja asiakasravintolan käyttöönotto maaliskuussa, tarjotin vapaa ruokailu. Kukkilan ja Soramäen päiväkodeille uudet linjastot samalla toimintamallilla kuin Pyhäniemessä, aloitus 5.8. Suunnittelu ja toteutus yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Ilmastonmuutoksen torjunta: tarjotin vapaan ruokailun lanseeraus ruokapalvelun muihin kohteisiin (Salpakankaan iso koulu ei vielä mukana) aloitettu yhteistyössä asiakkaiden kanssa, tavoite oli vuoden 2019 loppuun mennessä. Työ jatkuu vielä vuonna 2020 muutaman koulun osalta. Heinsuon koululla tehdyn seurannan tuloksena kemikaaleja (konetiskiainetta ja huuhtelukirkastetta) on kulunut elo- joulukuun 2019 aikana 52 kg vähemmän kuin vastaavana ajanjaksona 2018. Samalta aikajaksolta veden/jäteveden kulutus pieneni 24M3 ja energiaa kului 1001 Kwh vähemmän.

Varhaiskasvatuksen ruokailu ja ruokakasvatus Hollolassa: Olemme mukana SAPEREE toiminnassa, jonka tavoitteena on tuoda hyvinvointia ja terveyttä lapsille ja nuorille jo varhaiskasvatusvaiheessa. Kokoonnutumiset ovat säännöllisiä ja koollekutsujana toimii laillistettu ravitsemusterapeutti Anna-Leena Päätaalo P-H hyvinvoinnin kuntayhtymästä. Toiminnassa ovat mukana Hollolan varhaiskasvatuksen henkilöstö, Terveyden ja hyvinvointikuntayhtymän, naapurikuntien ja kaupunkien varhaiskasvatuksen ja ruokapalveluiden henkilöstö.

#### Siivouspalvelu;

Helmikuussa tehdyn asiakaskyselyn tulosten pohjalta laadun valvontaa on tehostettu. Palavereja pidetty asiakkaan kanssa säännöllisemmin ja lisätty vuoropuhelua johtoryhmätasolla ja asiakasrajapinnassa. Dokumentoitavien Laatukierrosten säännöllistäminen ja kerran kuukaudessa tapahtuvat teemapohjaiset laatukierrokset käynnistyivät syksyllä 2019.

Ikkunoiden pesu, yläpölyt ja niihin liittyvät haasteet hoidetaan osittain ulkoista siivouspalvelua apuna käyttäen. Yläpölyjen poistot ja ikkunoiden pesu kiinteistöissä toteutettiin maaliskuu- elokuun välisenä aikana ostopalveluna. Kuntaan hankittiin pölynimuriin kiinnitettävä hiilikuituinen imuletkusarja (8,8 m), jonka avulla yläpölyjen poisto onnistuu pääsääntöisesti omana työnä.

Palvelusopimukset otettu käyttöön ruoka- ja siivouspalveluissa 1.4.2019, jotka pitävät sisällään keskeisimmät palveluntuottajan ja asiakkaan vastuut ja veloitteet.

## Asumisen Hollola

Palvelualue	Elinvoimanpalvelualue	
Strategian tavoite	Tarjoamme luonnonläheisen viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön, joka edistää arjen sujuvuutta.	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Kannustamme ympäristöystävällisyyteen	Tiilijärven tilaan liittyvät selvitykset tehtynä 2019 aikana.	Johtava rakennustarkastaja ja ympäristösihteeri

### Toteuma 31.12.2019

Vähä-Tiilijärven selvitystyö toteutetaan Vesijärvisäätiön kaksivuotisena hankkeena 2019-2020 (KH 27.5.2019, § 121). Selvitykset ja tutkimukset on toteutettu 2019 vuoden aikana hankesuunnitelman mukaisesti. Asia jatkuu vuoden 2020 toiminnallisena tavoitteena Vähä-Tiilijärven kunnostustarpeiden suunnittelulla.

Palvelualue	Elinvoimanpalvelualue	
Strategian tavoite	Kehitämme kuntakeskusta palvelujen turvaamiseksi ja lisäämiseksi	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Laadimme keskustan kehittämissuunnitelman, missä painopiste on uudisrakentamisen käynnistymisessä, palvelujen monipuolistamisessa sekä viihtyvyyden ja toiminnallisuuden lisäämisessä.	Keskustan kehittämissuunnitelma on valmis 10/2019.	Kehitys- ja kaavoituspäällikkö

### Toteuma 31.12.2019

Keskustan kehittämissuunnitelmasta on laadittu runko, jonka pohjalta vuonna 2020 jatketaan toimenpiteiden ja keskustan kehittämissuunnitelmien laadinnalla.

Palvelualue	Elinvoimanpalvelualue	
Strategian tavoite	Kehitämme paikallisen ja seudullisen joukkoliikenteen sujuvuutta.	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Kehitämme kunnan sisäistä palveluliikennettä palvelemaan paremmin kuntakeskuksen ulkopuolella asuvia.	Kunnan alueellisen palveluliikenteen kehittäminen yhteistyössä palvelualueiden ja LSL:n kanssa. Matkustajamääräseuranta ja asiakastytyväisyyskyselyt tehty 12/2019.	Kuljetuskoordinaattori/LSL
Kehitämme seudullista joukkoliikennettä.	Seudullisen joukkoliikenteen kehittäminen yhteistyössä palvelualueiden ja LSL:n kanssa. Matkustajamääräseuranta ja asiakastytyväisyyskyselyt tehty 12/2019.	Kuljetuskoordinaattori/LSL

### Toteuma 31.12.2019

Kunnan järjestämästä palveluliikenteestä tehtiin talven ja kevään aikana asiakastytyväisyyskyselyt (Hämeenkoski, Maakansa, Vesikansa). Palautteet olivat myönteisiä kaikilta suunnilta. Saaduista vastauksista on koostettu yhteenvedot suunnittain ja palautteiden perusteella arvioitiin kehittämistarpeita. Koulujen loma-aikoina autojen käyttöastetta on nostettu.

Hollolan kunnan järjestämässä palveluliikenteessä oli keväällä 1799 ja syksyllä 1775 matkustajaa eli yhteensä 3574 matkustajaa vuonna 2019.

Seudullista joukkoliikennettä on kehitetty osallistamalla vahvemmin LSL:n runkolinjaston (kohde 8) suunnittelutyöhön. 1.7.2019 käynnistyi uusi sopimusliikenne (Koiviston Auto Oy), jolloin Hollolaan suuntautunutta joukkoliikennettä täydennettiin (mm. uusia linjareittejä ja vanhojen reittien täydennyksiä, uusia aikataulu- ja pysäkkijärjestelyjä, jne.). Kehittämiskohteina ovat olleet mm. seuraavat linjat, joilla liikennöinti alkoi 12.8. alkaen:

- Kalliola-Kukkila-Soltti-Lahti (linja 31 kokeiluna kevät, kesä) – jatkossa linja 33 Kalliola-Kukkila-Lahti
- uusi linja 20 kirkonkylältä Rantatien kautta Lahteen
- linjan 11 reittimuutos Kuntotien kautta
- reittimuutokset Salpakankaalla sekä suorat yhteydet Lahteen Vipusenkadulle asti
- 

LSL:n järjestämässä linjaliikenteessä oli Lahti-Hollola välillä autonomuja 12.8. – 31.12.2019 yhteensä kuntarajan sisällä 101. 142 kpl (787/ajopv) ja koko linjalla 475. 081 kpl (3.570/ajopv). Ns. koululaisvuoroilla nousuja oli vastaavana aikana koulupäivinä 52.926 nousua (595 kpl/ajopv).

Linjaliikenteen seudullinen kehittäminen jatkuu Lahden runkolinjastotyön edetessä, Lahti-Vääksy -suunnan vuorotarjonnan kehittämisellä sekä Waltti-vyöhykejako uudistuksella sekä käytettävän kaluston käyttövoimaratkaisulla.

Hollola hyväksyi myös seudullisesti esitetyt lippuhinta-alennukset lapsille, nuorille ja opiskelijoille. Loppuvuodesta hyväksyttiin myös Hollolan kunnan joukkoliikenteen kehittämisohjelma vuosille 2019 – 2021, joka määrittää mm. lähivuosien tavoitteita joukko- ja palveluliikenteen kehittämiseksi. Lokakuun alusta järjestettiin yhdessä Koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa aamuyhteys Hämeenkoskelta Lammille.

Matkustajamäärä- ja asiakastytyväisyysseuranta on tehostettu syksyn aikana, mutta varsinaista seudullista (LSL) asiakastytyväisyyskyselyä ei ole tehty.

1.7.2019 Hollolassa käynnistyneen linjaliikenteen osalta siirryttiin seudullisesti järjestettynä bruttomalliin. Kesken vuotta tapahtuva muutos toi omat haasteensa budjettiseurantaan ja vuoden 2020 talousarviovalmisteluun, mm. lipputuluarvioinnin osalta. Lahden johdolla päätettiin loppuvuodesta ottaa käyttöön seudullisesti järjestetyn liikenteen nettokustannusten laskituksen uusi kuntajakomalli jo vuodesta 2020 alkaen, joka Hollolan osalta vaikuttaa liikennepalvelujen kustannuksia lisäävänä noin 150.000 euroa/vuosi.



## Palvelujen Hollola

Palvelualue	Elinvoimanpalvelualue	
Strategian tavoite	Edistämme kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta.	
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>	<b>Vastuutaho</b>
Ylläpidämme ja kehitämme monipuolisia ulkoilu-, pyörätie- ja jalankulkureitistöjä ja lähivirkistysalueita.	Kehitämme ulkoilu- ja luontoreitistöjä. Toteutamme/parannamme yhden reitin vuodessa.	Kuntatekniikan päällikkö Elinkeinopäällikkö

### Toteuma 31.12.2019

Vuonna 2018 aloitettu laavujen rakentaminen (Tiirismaa, Kalliola ja Miekkiö) jatkui vuonna 2019, jolloin laavut nousivat paikallisten aktiivien voimin Länsi-Hollolaan Sairakkalanjärven rannalle ja Hämeenkoskelle Valkjärven rannalle. Laavuista kunta on saanut todella hyvää palautetta ja projekti on osoittanut kyläläisten yhteistyön loistavaa tasoa.

Vuonna 2018 valmistui Tiirismaan kierros – retkeilyreitti. Reittien verkosto sai jatkoa vuonna 2019, kun syyskuussa pidettiin Järvien kierros – retkeilyreitin avajaiset. Avajaisiin osallistuivat myös mm. Vesijärvisäätiön luotsaama selvityshanke sekä Maa- ja kotitalousnaisten Ruokahukka ruotuun, katse vesistöihin – hanke.

Järvien kierros – reitin yhteyteen liitettiin Tiirismaan muinaisjäännöskohde, jota kartoitettiin mm. kesäkuussa 2019. Kohteessa sijaitsee useampi muinaisjäännösesiintymä, joista on valittu 15 merkittävää ja esiteltävää. Tämän työn ohessa kartoitettiin muitakin Hollolan kunnan omistamilla mailla sijaitsevia muinaisjäännöksiä ja niiden kunnostamisesta on keskusteltu Lahden kaupungin museon ja Museoviraston kanssa. Kunnostusprojekteja viedään eteenpäin resurssien puitteissa.

## HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS, TASEYKSIKKÖ

### Elinvoiman Palvelualue / Vesihuoltolaitos

Vastuuhenkilö: Vesihuoltopäällikkö, Riikka Johansson

#### Toiminnan kuvaus

Hollolan vesihuoltolaitos vastaa Hollolan kunnan yleisen vesihuollon järjestämisestä lakien ja määräysten mukaisesti. Hollolan kunta on sopinut vesihuollon järjestämisestä ja vesihuoltopalvelujen tuottamisesta Lahti Aqua Oy:n kanssa konsessiosopimukseen perustuen vuodesta 2008 alkaen. Sopimuksen kokonaiskesto on 15 vuotta, minkä jälkeen sitä voidaan jatkaa 5 vuoden jaksoissa.

#### Yleistä

Hollolan vesihuoltolaitos on kunnan erillinen taseyksikkö, joka kuuluu elinvoiman palvelualueeseen. Kunta päättää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta, vesihuollon kehittämisestä, maksuista ja investoinneista. Hollolan vesihuoltolaitoksen tilinpäätöstiedot sisältyvät kunnan tilinpäätökseen. Vesihuoltolaitos vastaa vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella.

Lahti Aqua Oy hoitaa Hollolan vesihuoltolaitoksen asiakkaiden vesihuoltopalvelut, joita ovat vedenjakelu, viemäröinti ja jätevedenpuhdistus sekä asiakaspalvelu (sisältäen uudet liittymät, laskutuksen ja tiedottamisen). Toimintavuosi oli 12. yhteistyövuosi Lahti Aqua Oy:n kanssa (sopimuskausi 15 vuotta). Hollolan vesihuoltolaitoksen tärkeimmät tunnusluvut sisältyvät Lahti Aqua Oy:n vuosikertomukseen ([www.lahtiaqua.fi](http://www.lahtiaqua.fi)).

Hollolan vesihuoltolaitoksen verkostoihin on liittynyt 4 524 kiinteistöä ja arviolta 18 500 asukasta, mikä vastaa 78 % väestöstä. Vuonna 2019 talousvettä myytiin 840 169 m<sup>3</sup> ja jätevettä laskutettiin 816 070 m<sup>3</sup>. Vedenkulutuksessa on havaittavissa selvä aleneva suuntaus, mikä on myös valtakunnallinen ilmiö. Myydyn talousveden määrä laski jopa 3,6 % ja laskutetun jäteveden määrä laski 1,7 % vuodesta 2018. Suurinta lasku oli teollisuudella.

#### Vedenhankinta, -jakelu ja laatu

Hollolan vedenhankinta perustuu täysin pohjaveteen. Talousvesiverkostoon johdettiin desinfiointua sekä alkaloitua (pH:n nosto) vettä yhteensä 1 034 500 m<sup>3</sup>, josta 80 % ostettiin Hollolan - Lahden vesilaitoskuntayhtymältä. Omista vedenottamoista oli käytössä Kukkilan, Kellolanlähteen, Myllymäen, Ojastenmäen ja Herralan vedenottamot, joista pumpattiin vettä yhteensä 210 000 m<sup>3</sup> (20 %). Lahdesta ostettiin vettä kokonaismäärästä noin 0,5 %.

Toimintavuonna talousvesi täytti sosiaali- ja terveysministeriön asettamat laatuvaatimukset ja -tavoitteet. Talousveden laadusta tiedotetaan Lahti Aqua Oy:n sivuilla [www.lahtiaqua.fi](http://www.lahtiaqua.fi)

#### Vesi- ja jätevesiverkostot

Hollolassa on vesihuoltolaitoksen verkostoa seuraavasti:

- vesijohtoa 347,2 kilometriä, josta nk. tonttijohtoja 43,2 km.
- viemäröinti 387,8 kilometriä seuraavasti:
  - jätevesiviemäriä 283,5 km
  - hulevesiviemäriä 78,3 km
  - tonttijohdot 26 km

Talousvesiverkoston laskuttamattoman veden osuus oli noin 17 %, mikä on samalla tasolla kuin valtakunnallinen keskiarvo. Mikäli huomioidaan myös mitatut omien laitosten käyttövesimäärät ja säännölliset juoksutukset, varsinaisten vuotovesien osuus oli 11,6 %. Jätevedenpuhdistamoille tulevan laskuttamattoman jäteveden osuus oli 35 %, mikä on myös valtakunnallisella keskimääräisellä tasolla. Mikäli tarkoitukselliset ja säännölliset viemäreiden huuhelut huomioidaan, oli vuotovesiprosentti noin 32 %. Vuotovesimäärä oli nyt selvästi edellisvuotta pienempi (39 % vuonna 2018), mikä saattaa johtua osaltaan jätevesien virtaamamittauksen epävarmuustekijöistä. Vuotovesien vähentämiseen on myös kiinnitetty huomiota mm. kaivoja ja jätevesiviemäreitä saneeraamalla. Verkostojen vanheneminen ja saneerausvelan kasvu ovat valtakunnallinen ongelma, jolloin vuotovesimääriä on vaikea vähentää, vaikka saneeraukseen investoidaan.

Erillisten vesihuoltokohteiden uudisrakentaminen ja saneeraaminen toteutettiin tilaamalla rakennuttamispalvelut Lahti Aqua Oy:lta konsessiosopimuksen pohjalta. Tällaisia kohteita oli mm. Lintumäentien alueen 2 ja 3-vaiheen sekä Lautahaasian vesijohdon ja jätevesiviemäriin rakentaminen, Salpakankaantien-Mäkrinteentien vesihuoltoverkoston ja viiden jätevesipumppaamon saneeraus. Lisäksi vedenottamoiden varautumista häiriötilanteisiin parannettiin.

Uusille asemakaava-alueille sekä muille yhdyskuntatekniikan yhteiskohteille vesihuollon kilpailutus- ja valvontatoimet toteutettiin kunnan omin resurssein. Paassilta-Hopeakallion 5 vaiheena rakennettiin Tinatien vesijohto sekä jätevesi- ja hulevesiviemärit. Pääurakan toteutti Kuusan Maansiirto Oy. Lehtorannan uudelle asuinalueelle käynnistettiin vesi-, jätevesi- ja hulevesiviemäriverkostojen rakentaminen. Pääurakoitsijana Viren-Yhtiöt Oy. Rengassupantielle rakennettiin hulevesiverkosto katurakentamisen yhteydessä. Pääurakan toteutti PTS-Yhtiöt Oy.

#### Jäteveden käsittely

Viemäroidyt jätevedet käsitellään Hämeenkosken alueella Hollolan omassa jätevedenpuhdistamossa ja muutoin Lahti Aqua Oy:n puhdistamoissa. Salpakangas-Kukkonkoivun, Kirkonseutu-Pyhäniemen ja Herrala-Hakosilta-Nostavan alueilta jätevedet johdetaan Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamoon sekä Vesikansan (Kukkila, Kalliola, Paimela) alueelta Kariniemen jätevedenpuhdistamoon. Käytöstä poistetussa Salpakankaan puhdistamossa (Komola) on käytössä jäteveden esikäsitely, jossa suurimmat kiintoaineet poistetaan mekaanisesti. Vuoden aikana Hollolan jätevesiä käsiteltiin yhteensä 1 263 000 m<sup>3</sup>, josta 76 % Ali-Juhakkalan, 19 % Kariniemen ja 5 % Hämeenkosken puhdistamolla. Jätevedenkäsittely muodostaa pääosan (59 %) Hollolan maksamasta palvelumaksusta Lahti Aqua Oy:lle.

Toimintavuonna jäteveden käsittely on täyttänyt kaikki puhdistamoille ympäristöluvuissa asetetut puhdistusvaatimukset. Jäteveden käsittelytuloksista tiedotetaan Lahti Aqua Oy:n sivuilla [www.lahtiaqua.fi](http://www.lahtiaqua.fi)

Kunnan alueella muodostuvia sako- ja umpikaivolietettä vastaanotetaan Ali-Juhakkalan jätevedenpuhdistamolla sekä Hämeenkosken alueella sijaitsevalla erillisellä Ojastenmäen lietteiden vastaanottoasemalla.

#### Hulevedet

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kunta vastaa asemakaava-alueiden hulevesien hallinnan järjestämisestä. Kunta ja vesihuoltolaitos voivat kuitenkin sopia hulevesien viemäroinnistä. Hollolan kunnanvaltuusto teki 9.12.2019 päätöksen huleveden viemäroinnistä niin, että jatketaan aiemmin käytössä olevaa vastuunjakoja. Katualueiden kuivatusputket ja kaivot sekä muut katualueiden kuivatukseen liittyvät rakennelmat toteutetaan kunnan toimesta. Varsinaiset veden pois johtamiseksi rakennettavat hulevesiviemärit kuuluvat vesihuoltolaitokselle. Kunta vastaa mahdollisista hulevesiviemäreiden jälkeen alkavista avo-ojista, hulevesialtaista yms. rakenteista. Erilliset ojarummut tai yksittäiset sadevesiviemärit, jotka eivät sijaitse asemakaava-alueella, eivät kuulu vesihuoltolaitoksen vastuualueeseen.

Vesihuoltolaitos ei toistaiseksi peri kunnalta tai hulevesiverkostoon liittyneiltä kiinteistöiltä korvausta huleveden viemäroinnistä, mikä olisi vesihuoltolain mukaisesti mahdollista.

#### Riskien hallinta

Vesihuoltolaitokselle on laadittu vesihuoltolain mukainen suunnitelma häiriötilanteiden varalle, mikä sisältää riskikartoitukset sekä vedenhankinnalle ja -jakelulle että jätevesien viemäroinnille ja käsittelylle (WSP ja SSP). Suunnitelmaan sisältyy toimenpideohjelma vastuutahoineen ja aikatauluineen, minkä mukaisesti havaittujen riskien hallintatoimenpiteitä toteutetaan ja varautumistilannetta parannetaan. Häiriötilannesuunnitelmaa ja toimenpideohjelmaa päivitetään säännöllisesti Lahti Aqua Oy:n toimesta.

Riskien hallinnan toimenpiteinä vuonna 2019 vedenottamoita mm. aidattiin ja kaivoihin lisättiin murtohälyttimiä, kemikaalisäiliöitä uusittiin ja niille asennettiin varoaltaita. Hämeenkosken jätevedenpuhdistamolle asennettiin varavoimayhde ja lietteen varastoaltaan pinnanmittaus. Lisäksi näyttötoimet automatisoitiin.

## Talous

Liikevaihto 4 235 235 € muodostui vesi- ja jätevesimaksuista sekä perusmaksuista. Vesihuoltolaitoksen maksutulot nousivat 1.4.2019 voimaan tulleen hinnastomuutoksen myötä 153 349 € vuodesta 2018. Kokonaisuutena myyntituottojen toteutuma ylitti budjetoidun 62 835 €. Menopuoli alittui budjetoituun nähden 205 181 €, koska Lahti Aqua Oy:n palvelumaksut laskivat ja vakuutuksesta saatiin Kukkilan lipeävuodon lisäkorvauksia. Toiminnan kannattavuuden tunnuslukuna käytetään toimintakatetta suhteessa liikevaihtoon, joka oli 47 % ja jota voidaan pitää kohtuullisen hyvänä tasona.

Menot muodostuvat pääasiallisesti käyttötalouden kuluista, investoinneista sekä kunnalle maksettavasta peruspääoman korvauksesta. Peruspääoman mukainen vuotuinen korvaus omistajalle eli peruskunnalle oli 302 700 €. Samansuuruinen tuloutuskäytäntö on ollut voimassa vuodesta 1994. Käyttötalouden kustannuksista eniten ovat laskeneet Lahti Aqua Oy:n palvelumaksut, noin 2,6 % vuodesta 2018.

Lainojen (Kuntarahoiutus Oyj) kokonaissumma vuoden lopussa oli 1 575 000 €. Lainakanta kasvoi vuoden aikana 950 000 eurolla. Korkomenoja maksettiin 20 835 euroa. Suhteellinen velkaantuneisuus oli 354,8 %. Velkoja saatiin lyhennettyä suunnitelmien mukaisesti.

Sijoitetun pääoman tuotto oli 3,7 % (1,8 % vuonna 2018) ja omavaraisuusaste 47,0 % (47,7 % vuonna 2018). Kertynyt ylijäämä taseessa oli 4 004 00 € ja tilikauden alijäämä 8 507 €. Vuonna 2019 toiminta ei ollut kannattavaa.

## Vesihuoltomaksut

Hollolan vesihuoltolaitoksen perimiä talousveden ja jäteveden käyttömaksuja, perusmaksua sekä liittymismaksuja muutettiin 1.4.2019 alkaen. Hollolan vesihuoltomaksut ovat valtakunnallisia keskiarvoja korkeampia. Korkeita maksuja selittää mm. Hollolan hajanainen yhdyskuntakehitys, jolloin vesihuoltoverkostoa on paljon suhteessa liittyneisiin kiinteistöihin. Vesihuoltolaitoksella on myös paljon investointitarpeita sekä uudisrakentamisen että saneerauksen puolella. Lahti Aqua Oy:lle maksettavat asiakaspalvelun ja operatiivisen toiminnan palvelumaksut olivat yhteensä noin puolet Hollolan käyttö- ja perusmaksuilla kerättävistä tuloista.

Vedenkulutus on laskenut, mutta vesihuoltolaitoksen toimintakulut ovat nousseet suhteessa vesihuoltomaksuista saatuihin tuloihin. Vesihuoltolain mukaisesti perittävillä maksuilla tulee kattaa vesihuollon ylläpitokustannukset ja pitkällä aikavälillä myös uus- ja korjausinvestoinnit. Hollolan kunnanvaltuusto hyväksyi 9.12.2019 uuden Hollolan vesihuoltolaitoksen käyttö- ja perusmaksujen sekä liittymismaksujen hinnaston, mikä tulee voimaan 1.6.2020. Vedenkulutuksen mukaan perittävät käyttömaksut säilyvät ennallaan, mutta tavanomaisesta yhdyskuntajätevedestä selvästi poikkeavasta jätevedestä voidaan kuitenkin periä korotettua jätevesimaksua. Jos kiinteistö johtaa hulevesiä jätevesiviemäriin, siitä voidaan periä korotettua jätevesimaksua (50 %).

Kiinteitä perusmaksuja nostetaan 15 %. Perusmaksujen nosto perustuu valtakunnallisen vesihuoltomaksujen yleisohjeeseen (Vesilaitosyhdistys 2017), jonka mukaisesti kiinteät ylläpitokustannukset tulisi kattaa paremmin perusmaksujen avulla. Rekolan ja jatkossa myös Laitialan alueiden kiinteistöiltä peritään vesihuoltolain ns. aiheuttamisperiaatteen mukaisesti korkeampaa perusmaksua. Suurkuluttajat jaetaan jatkossa kahteen eri maksuluokkaan siten, että vesimäärän 500-1000 m<sup>3</sup>/vuosi kuluttajien perusmaksu laskee ja on puolet >1000 m<sup>3</sup>/vuosi vesimäärän maksusta.

1.6.2020 alkaen liittymismaksut muutetaan verollisiksi ja palautuskelvottomiksi. Käytännössä kiinteistön maksaman liittymismaksun suuruus säilyy ennallaan. 1.4.2004-31.5.2020 maksetut liittymismaksut ovat edelleen palautuskelpoisia.

## Muut asiat

Hollolan vesihuoltopalveluista on tehty kahdet eri kyselytutkimukset, Yhdyskuntatekniset palvelut 2019 (FCG) ja Lahti Aqua Oy:n tilaama WACSI-kysely 2019. Molemmissa kyselyissä asukkaat ovat antaneet pääosin hyvät tai erinomaiset tulokset vesihuoltopalveluille. Heikoimmat vesihuollon tulokset saatiin häiriötilanteiden tiedotuksesta, jota on kuitenkin Lahti Aqua Oy:n toimesta kehitetty selvästi viime vuosina.

Hollolan pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivitystyö käynnistyi ohjausryhmän kokoontumisella 10.10.2019. Varsinainen suunnitelma laaditaan vuosien 2020-2021 aikana.

Hollolan kunnanvaltuusto hyväksyi 9.12.2019 uudet vesihuollon yleiset toimitusehdot ja Hollolan vesihuoltolaitoksen sopimusehdot, mitkä tulevat voimaan 1.6.2020 alkaen. Sopimus- ja toimitusehdot on päivitetty vastaamaan voimassa olevaa vesihuolto- sekä maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntöä. Päivityksessä on käytetty Vesilaitosyhdistyksen, Suomen Kuntaliiton ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston yhteistyössä laatimaa mallisuositusta mm. laitoksen ja kiinteistön vastuiden, vesihuollon virheen ja hinnanalennuksen sekä hulevesien viemäroinnin osalta. Ehtoihin on päivitetty myös liittymismaksujen palautuskelpoisuuden muutos sekä henkilötietojen suoja-asiat.

Hollolan vesihuollon kehittämissuunnitelman päivitystä on laadittu vuoden 2019 aikana ja sen luonnos on asetettu julkisesti nähtäville helmikuussa 2020.

#### Arvio tulevasta kehityksestä

Hollolan vesihuoltolaitokselle kohdistuu suuria investointipaineita sekä uusien verkostojen rakentamistarpeista että olemassa olevan vanhenevan verkoston saneeraamistarpeesta. Lahti Aqua Oy:n palvelumaksut riippuvat mm. jätevesimääristä ja muista muuttuvista tekijöistä, jolloin niitä on vaikea ennustaa. Hollolan vesihuoltolaitoksen kuluttajilta perittäviä vesihuoltomaksuja on paine nostaa myös jatkossa toimintakustannusten kattamiseksi, mikä on valtakunnallinen trendi.

Hollolan vesihuollon kehittämissuunnitelman päivityksessä on kartoitettu kehittämistarpeita vesihuoltolaitoksen toimintaedellytysten parantamiseksi. Kehittämistarpeiden perusteella valitaan vuosittain toteutettavat toimenpiteet investointiohjelmaan käytettävissä olevien resurssien mukaisesti. Vesihuollon tunnusluvuille on asetettu tavoitteet, joiden kehitystä seurataan.

#### Tuloarviot ja määrärahat

##### Vesihuoltolaitos

	TP 2018	ALKUP. TA 2019	TA MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT-%	POIKKEAMA
TULOT	4 063 803	4 172 400	0	4 172 400	4 235 235	101,5	62 835
MENOT	-2 397 568	-2 465 400	-2 300	-2 467 700	-2 262 519	91,7	205 181
NETTO	1 666 235	1 707 000	-2 300	1 704 700	1 972 716	115,7	268 016
<b>TILIK. ALIJÄÄMÄ</b>	-178 456	-187 500	-2 300	-189 800	-8 507	4,5	181 293

## TUNNUSLUVUT TEHTÄVÄALUEITTAIN

	TP 2017	TP 2018	TP 2019
<b>Kuntatekniikka</b>			
Liikennealueiden hoito, €/asukas	23,0	25,6	24,8
Puistojen ja viheralueiden hoito, €/asukas	10,2	9,4	10,0
Liikunta-alueiden hoito €/asukas	19,7	22,1	18,0
* vuodesta 2019 lähtien kaikki liikuntapaikat mukana			
<b>Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto</b>			
Raakamaan hankinta, hehtaaria	4,1	25	48
Tonttireserviä (AO= Erillispientalo) yht. kpl	147	137	262
Tonttireserviä (AP= Asuinpientalo, AR=rivitalo), yht. k-m <sup>2</sup>	36 625	36 625	38166
Tonttireserviä (AK=Kerrostalo,AL=Liikehuoneisto) yht. k-m <sup>2</sup>	15 500	15 500	15500
Tonttireserviä (T= Teollisuus- ja varastorak.) yht. ha	38	47	46
Tonttireserviä (K=Liike- ja toimistorak.) yht. ha	13	14	14
Tonttireserviä ( LTA= Tavaraliikenneterminaali) yht. ha	65	65	65
Tonttireserviä (P=Palvelurak.) yht. ha	1	1	1
Uusia (AO) Pientalo-tontteja annettu luovutukseen	12	21	0
Myyty tai vuokrattu (AO=Erillispientalo), kpl	25	10	21
Myyty tai vuokrattu (AP=Asuinpientalo,AR=Rivitalo), k-m <sup>2</sup>	0	0	1960
Myyty tai vuokrattu (AK=Kerrostalo,AL=Liikehuoneisto), k-m <sup>2</sup>	0	0	0
<b>Kaavoitus</b>			
Asemakaava ja muutos yhteensä ha	69,1	29,8	94,7
Uutta rakennusoikeutta (AP=Asuinpientalo, AR=Rivitalo), k-m <sup>2</sup>	1 641	0	3501
Uutta rakennusoikeutta (AK=Kerrostalo,AL=Liikehuoneisto), k-m <sup>2</sup>	0	0	0
Uusia kaavoitettuja tontteja (AO=Erillispientalo), kpl	30	0	146
<b>Rakennusvalvonta</b>			
Rakennuslupien ja ilmoitusten määrä	317	309	303
Valmistuneet asunnot	72	30	46
<b>Siivous- ja ruokapalvelu</b>			
Siivouksen kokonaiskustannukset €/siiv.m <sup>2</sup> /kk	1,9	1,82	1,92
Siivouksen työaika menekit h/sm <sup>2</sup> /v	0,95	0,85	0,63
Ruokapalvelu/aterian keskihinta/ €	3,21	2,95	2,73
<b>Vesihuoltolaitos</b>			
Laskutettava vesimäärä, 1000 m <sup>3</sup>	875	872	840
Laskutettava jätevesimäärä, 1000 m <sup>3</sup>	842	830	816
Liittyjäkiinteistöjen määrä, kpl	4 413	4 480	4513
Vesimaksu, €/m <sup>3</sup>	1,54	1,54	1,57
Jätevesimaksu, €/m <sup>3</sup>	2,52	2,52	2,57
Tuloutus kunnalle, milj.€	0,3	0,3	0,3

## 2.3 Tuloslaskelmaosa

## Tuloslaskelman toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Tot-%	Poikkeama
<b>Toimintatuotot</b>	28 454 000	201 400	28 655 400	29 449 034	102,8 %	793 634
Myyntituotot	11 685 700	17 700	11 703 400	12 359 304	105,6 %	655 904
Maksutuotot	3 143 300	0	3 143 300	3 000 767	95,5 %	-142 533
Tuet ja avustukset	720 000	0	720 000	858 419	119,2 %	138 419
Vuokratuotot	12 426 600	83 700	12 510 300	12 738 132	101,8 %	227 832
Muut toimintatuotot	478 400	100 000	578 400	492 413	85,1 %	-85 987
<b>Valmistus omaan käyttöön</b>	60 000	0	60 000	70 450	117,4 %	10 450
<b>Toimintakulut</b>	-151 277 700	-3 129 900	-154 407 600	-152 869 057	99,0 %	1 538 543
Henkilöstökulut	-31 397 200	-633 400	-32 030 600	-31 886 597	99,6 %	144 003
Palvelujen ostot	-101 539 700	-2 847 000	-104 386 700	-100 934 935	96,7 %	3 451 765
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 515 100	10 200	-2 504 900	-4 421 721	176,5 %	-1 916 821
Avustukset	-4 434 600	340 000	-4 094 600	-3 732 294	91,2 %	362 306
Muut toimintakulut	-11 391 100	300	-11 390 800	-11 893 511	104,4 %	-502 711
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-122 763 700</b>	<b>-2 928 500</b>	<b>-125 692 200</b>	<b>-123 349 573</b>	<b>98,1 %</b>	<b>2 342 627</b>
<b>Verotulot</b>	94 400 000	-2 600 000	91 800 000	92 603 704	100,9 %	803 704
Kunnan tulovero	86 000 000	-2 900 000	83 100 000	83 879 157	100,9 %	779 157
Kiinteistövero	5 400 000	300 000	5 700 000	5 775 662	101,3 %	75 662
Osuus yhteisöveron tuotosta	3 000 000	0	3 000 000	2 948 885	98,3 %	-51 115
<b>Valtionosuudet</b>	36 834 000	888 000	37 722 000	37 747 015	100,1 %	25 015
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	34 700 000	958 600	35 658 600	35 686 020	100,1 %	27 420
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-4 558 000	43 500	-4 514 500	-4 516 883	100,1 %	-2 383
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	6 692 000	-114 100	6 577 900	6 577 878	100,0 %	-22
<b>Rahoitustuotot ja -kulut</b>	-480 000	710 000	230 000	545 549	237,2 %	315 549
Korkotuotot	1 000	0	1 000	5 895	589,5 %	4 895
Muut rahoitustuotot	765 700	710 000	1 475 700	1 505 589	102,0 %	29 889
Korkokulut	-932 000	0	-932 000	-659 387	70,7 %	272 613
Muut rahoituskulut	-314 700	0	-314 700	-306 548	97,4 %	8 152
<b>VUOSIKATE</b>	<b>7 990 300</b>	<b>-3 930 500</b>	<b>4 059 800</b>	<b>7 546 694</b>	<b>185,9 %</b>	<b>3 486 894</b>
Poistot ja arvonalentumiset	-9 209 600	0	-9 209 600	-8 991 745	97,6 %	217 855
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	750 000	750 000	787 152	105,0 %	37 152
Poistoero, varausten ja rahastojen muutokset	0	0	0	5 898	—	5 898
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)</b>	<b>-1 219 300</b>	<b>-3 180 500</b>	<b>-4 399 800</b>	<b>-652 001</b>	<b>14,8 %</b>	<b>3 747 799</b>

**TUOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU 2019**

HOLLOLAN KUNTA, VHL, Toimitilapalvelut,

	TA kunta	TA VHL	TA Yhteensä	Toteuma Kunta	Toteuma VHL	Toteuma Yhteensä	Poikkeama
<b>Toimintatuotot</b>	<b>24 483 000</b>	<b>4 172 400</b>	<b>28 655 400</b>	<b>25 213 799</b>	<b>4 235 235</b>	<b>29 449 034</b>	<b>-793 634</b>
Myyntituotot	7 531 000	4 172 400	11 703 400	8 124 069	4 235 235	12 359 304	-655 904
Maksutuotot	3143300	0	3143300	3000767,23	0	3000767,23	142532,77
Tuet ja avustukset	720000	0	720000	858418,73	0	858418,73	-138418,7
Muut toimintatuotot	13088700	0	13088700	13230544,43	0	13230544,43	-141844,4
<b>Valmistus omaan käyttöön</b>	<b>60000</b>	<b>0</b>	<b>60000</b>	<b>70449,65</b>	<b>0</b>	<b>70449,65</b>	<b>-10449,65</b>
<b>Toimintamenot</b>	<b>-151 939 900</b>	<b>-2 467 700</b>	<b>-154 407 600</b>	<b>-150 606 539</b>	<b>-2 262 519</b>	<b>-152 869 057</b>	<b>-1 538 543</b>
Henkilöstökulut	-31 950 800	-79 800	-32 030 600	-31 799 588	-87 008	-31 886 597	-144 003
Palvelujen ostot	-102 128 600	-2 258 100	-104 386 700	-98 863 019	-2 071 915	-100 934 935	-3 451 765
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 384 600	-120 300	-2 504 900	-4 326 957	-94 765	-4 421 721	1 916 821
Avustukset	-4094600	0	-4094600	-3732293,69	0	-3732293,69	-362306,3
Muut toimintakulut	-11 381 300	-9 500	-11 390 800	-11 884 680	-8 830	-11 893 511	502 711
<b>Toimintakate</b>	<b>-127 396 900</b>	<b>1 704 700</b>	<b>-125 692 200</b>	<b>-125 322 290</b>	<b>1 972 716</b>	<b>-123 349 573</b>	<b>-2 342 627</b>
Verotulot	91800000	0	91800000	92603703,74	0	92603703,74	-803703,7
Valtionosuudet	37722000	0	37722000	37747015	0	37747015	-25015
<b>Rahoitustuotot ja -kulut:</b>	<b>556 700</b>	<b>-326 700</b>	<b>230 000</b>	<b>869 085</b>	<b>-323 536</b>	<b>545 549</b>	<b>-315 549</b>
Korkotulot	1000	0	1000	5895,2	0	5895,2	-4895,2
Muut rahoitustulot	1475700	0	1475700	1505589,16	0	1505589,16	-29889,16
Korkokulut	-908 000	-24 000	-932 000	-638 553	-20 835	-659 387	-272 613
Muut rahoituskulut	-12 000	-302 700	-314 700	-3 847	-302 701	-306 548	-8 152
<b>Vuosikate</b>	<b>2 681 800</b>	<b>1 378 000</b>	<b>4 059 800</b>	<b>5 897 514</b>	<b>1 649 180</b>	<b>7 546 694</b>	<b>-3 486 894</b>
Poistot ja arvonalentumiset	-7 641 800	-1 567 800	-9 209 600	-7 328 160	-1 663 585	-8 991 745	-217 855
Satunnaiset erät	750000		750000	787152,22		787152,22	-37152,22
Satunnaiset tuotot	750000		750000	0		0	750000
<b>Tilikauden tulos</b>	<b>-4 210 000</b>	<b>-189 800</b>	<b>-4 399 800</b>	<b>-643 494</b>	<b>-14 405</b>	<b>-657 898</b>	<b>-3 741 902</b>
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)					5897	5897	5897
<b>Tilikauden ylijäämä+/alijäämä -</b>	<b>-4 210 000</b>	<b>-189 800</b>	<b>-4 399 800</b>	<b>-643 494</b>	<b>-8 507</b>	<b>-652 001</b>	<b>-3 741 902</b>



## 2.4 Investointiosa

### INVESTOINNIT YHTEENSÄ

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	9 081 299	13 005 000	-1 800 000	11 205 000	9 542 109	85,2%	1 662 891
TULOT	-4 316 193	-520 000	-1 500 000	-2 020 000	-3 735 462	184,9%	1 715 462
<b>NETTO</b>	<b>4 765 106</b>	<b>12 485 000</b>	<b>-3 300 000</b>	<b>9 185 000</b>	<b>5 806 646</b>	<b>63,2%</b>	<b>3 378 354</b>

### MAA-ALUEET, HANKINNAT

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	493 665	1 400 000	0	1 400 000	1 043 812	74,6%	356 188
TULOT	-126 144	-420 000	0	-420 000	-296 672	70,6%	-123 328
<b>NETTO</b>	<b>367 521</b>	<b>980 000</b>	<b>0</b>	<b>980 000</b>	<b>747 140</b>	<b>76,2%</b>	<b>-232 860</b>

### ARVOPAPERIT JA OSAKKEET

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	40 000	100 000	0	100 000	97 313	97,3%	2 687
TULOT	-78 523	0	0	0	-544 382	—	0
<b>NETTO</b>	<b>-38 523</b>	<b>100 000</b>	<b>0</b>	<b>100 000</b>	<b>-447 069</b>	<b>447,1%</b>	<b>547 069</b>

### ETELÄINEN KEHÄTIE

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	2 906 756	3 030 000	-300 000	2 730 000	2 517 973	92,2%	212 027
TULOT							
<b>NETTO</b>	<b>2 906 756</b>	<b>3 030 000</b>	<b>-300 000</b>	<b>2 730 000</b>	<b>2 517 973</b>	<b>92,2%</b>	<b>212 027</b>

### TALONRAKENNUS, PERUSPARANNUKSET

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT		920 000	0	920 000	850 774	92,48	-69 226
TULOT		0,00	-1 500 000	-1 500 000	-2 889 513	192,63	-1 389 513
<b>NETTO</b>		<b>920 000</b>	<b>-1 500 000</b>	<b>-580 000</b>	<b>-2 038 739</b>	<b>351,51</b>	<b>-1 458 739</b>

### TALONRAKENNUS, KORVAUS- JA UUSINVESTOINNIT

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT		2 200 000	-1 200 000	1 000 000	1 061 067	106,11	61 067
TULOT		0,00	0	0	0	—	0
<b>NETTO</b>		<b>2 200 000</b>	<b>-1 200 000</b>	<b>1 000 000</b>	<b>1 061 067</b>	<b>106,11</b>	<b>61 067</b>

## IRTAIN OMAISUUS

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	127 467	240 000	0	240 000	77 799	32,4%	162 201
TULOT			0		-4 895	—	0
<b>NETTO</b>	<b>127 467</b>	<b>240 000</b>	<b>0</b>	<b>240 000</b>	<b>72 904</b>	<b>30,4%</b>	<b>167 096</b>

## KADUNRAKENNUS

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	2 186 737	2 455 000	-300 000	2 155 000	1 694 040	78,6%	460 960
TULOT							
<b>NETTO</b>	<b>2 186 737</b>	<b>2 455 000</b>	<b>-300 000</b>	<b>2 155 000</b>	<b>1 694 040</b>	<b>78,6%</b>	<b>460 960</b>

## MUUT YLEISET ALUEET

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	178 979	210 000	0	210 000	202 409	96,4%	7 591
TULOT			0				
<b>NETTO</b>	<b>178 979</b>	<b>210 000</b>	<b>0</b>	<b>210 000</b>	<b>202 409</b>	<b>96,4%</b>	<b>7 591</b>

## TASEYKSIKÖN INVESTOINNIT

## VESIHUOLTOLAITOKSEN INVESTOINNIT

	TP 2018	ALKU- PERÄINEN TA 2019	TA- MUUTOKSET 2019	TA 2019 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2019	TOT %	POIKKEAMA
MENOT	2 034 358	2 450 000	0	2 450 000	1 996 922	81,5%	453 078
TULOT		-100 000	0	-100 000		—	-100 000
<b>NETTO</b>	<b>2 034 358</b>	<b>2 350 000</b>	<b>0</b>	<b>2 350 000</b>	<b>1 996 922</b>	<b>85,0%</b>	<b>353 078</b>

## 2.5 Rahoitusosa

Rahoitusosan toteutusvertailu 2019

Hollolan kunta (sisältää taseyksikön)	Alkuperäinen talousarvio 2019	Talousarviomuutokset 2019	Talousarvio muutosten jälkeen 2019	Toteutuma yhteensä 2019	Poikkeama
<b>Toiminta ja investoinnit</b>					
Toiminnan rahavirta	<b>7 690 300</b>	<b>-3 180 200</b>	<b>4 510 100</b>	<b>7 713 395</b>	<b>-3 203 295</b>
Vuosikate	7 990 300	-3 930 200	4 060 100	7 546 694	-3 486 594
Satunnaiset erät	0	750 000	750 000	787 152	-37 152
Tulorahoituksen korjauserät	-300 000	0	-300 000	-620 451	320 451
Investointien rahavirta	<b>-12 485 000</b>	<b>3 300 000</b>	<b>-9 185 000</b>	<b>-5 806 646</b>	<b>-3 378 354</b>
Investointimenot	-13 005 000	1 800 000	-11 205 000	-9 542 109	-1 662 891
Rahoitusosuudet investointimenoihin	100 000	0	100 000	0	100 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	420 000	1 500 000	1 920 000	3 735 462	-1 815 462
<b>Toiminta ja investoinnit netto</b>	<b>-4 794 700</b>	<b>119 800</b>	<b>-4 674 900</b>	<b>1 906 749</b>	<b>-6 581 649</b>
<b>Rahoitustoiminta</b>					
<b>Antolainauksen muutokset</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>186 684</b>	<b>-186 684</b>
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	-38 302	38 302
Antolainasaamisten vähennykset	0	0	0	224 986	-224 986
<b>Lainakannan muutokset</b>	<b>4 400 000</b>	<b>0</b>	<b>4 400 000</b>	<b>-4 661 792</b>	<b>9 061 792</b>
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 000 000	0	12 000 000	1 250 000	10 750 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-7 600 000	0	-7 600 000	-8 911 792	1 311 792
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	3 000 000	-3 000 000
<b>Vaikutus maksuvalmiuteen</b>	<b>-394 700</b>	<b>119 800</b>	<b>-274 900</b>	<b>-2 568 360</b>	<b>2 293 460</b>
<b>Muut maksuvalmiuden muutokset</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2 760 284</b>	<b>-2 760 284</b>
Toimeksiant.varojen ja pääomien muutos	0	0	0	49 818	-49 818
Saamisten muutos	0	0	0	2 434 504	-2 434 504
Korottomien velkojen muutos	0	0	0	275 963	-275 963
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>-394 700</b>	<b>119 800</b>	<b>-274 900</b>	<b>191 925</b>	<b>-466 825</b>

## Rahoitusosan toteutumisvertailu

	Talousarvio 2019			Toteutuma 2019			Poikkeama
	Hollolan kunta	VHL	Yhteensä	Hollolan kunta	VHL	Yhteensä	
<b>Toiminta ja investoinnit</b>							
Toiminnan rahavirta	<b>3 132 100</b>	<b>1 378 000</b>	<b>4 510 100</b>	<b>6 064 215</b>	<b>1 649 180</b>	<b>7 713 395</b>	<b>-3 203 295</b>
Vuosikate	2 682 100	1 378 000	4 060 100	5 897 514	1 649 180	7 546 694	-3 486 594
Satunnaiset erät	750 000	0	750 000	787 152	0	787 152	-37 152
Tulorahoituksen korjaukset	-300 000	0	-300 000	-620 451	0	-620 451	320 451
Investointien rahavirta	<b>-6 835 000</b>	<b>-2 350 000</b>	<b>-9 185 000</b>	<b>-3 809 724</b>	<b>-1 996 922</b>	<b>-5 806 646</b>	<b>-3 378 354</b>
Investointimenot	-8 755 000	-2 450 000	-11 205 000	-7 545 186	-1 996 922	-9 542 109	-1 662 891
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	100 000	100 000	0	0	0	100 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	1 920 000		1 920 000	3 735 462	0	3 735 462	-1 815 462
<b>Toiminta ja investoinnit netto</b>	<b>-3 702 900</b>	<b>-972 000</b>	<b>-4 674 900</b>	<b>2 254 491</b>	<b>-347 742</b>	<b>1 906 749</b>	<b>-6 581 649</b>
<b>Rahoitustoiminta</b>							
<b>Antolainauksen muutokset</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>186 684</b>	<b>0</b>	<b>186 684</b>	<b>-186 684</b>
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	-38 302	0	-38 302	38 302
Antolainasaamisten vähennykset	0	0	0	224 986	0	224 986	-224 986
<b>Lainakannan muutokset</b>	<b>3 430 000</b>	<b>970 000</b>	<b>4 400 000</b>	<b>-5 611 792</b>	<b>950 000</b>	<b>-4 661 792</b>	<b>9 061 792</b>
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 730 000	1 270 000	12 000 000	0	1 250 000	1 250 000	10 750 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-7 300 000	-300 000	-7 600 000	-8 611 792	-300 000	-8 911 792	1 311 792
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	3 000 000	0	3 000 000	-3 000 000
<b>Vaikutus maksuvalmiuteen</b>	<b>-272 900</b>	<b>-2 000</b>	<b>-274 900</b>	<b>-3 170 617</b>	<b>602 258</b>	<b>-2 568 360</b>	<b>2 293 460</b>
<b>Muut maksuvalmiuden muutokset</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>2 464 484</b>	<b>295 800</b>	<b>2 760 284</b>	<b>-2 760 284</b>
Toimeksiant.varojen ja pääomien muutos	0	0	0	49 818	0	49 818	-49 818
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0	0	0
Saamisten muutos	0	0	0	2 512 228	-77 724	2 434 504	-2 434 504
Korottomien velkojen muutos	0	0	0	-97 561	373 525	275 963	-275 963
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>-272 900</b>	<b>-2 000</b>	<b>-274 900</b>	<b>-706 133</b>	<b>898 058</b>	<b>191 925</b>	<b>-466 825</b>

## 2.6 Yhteenvedo valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

### YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMISTÄ SITOVIENT MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIODEN TOTEUMISTA 2019

HOLLOLAN KUNTA (sis. taseyksikön)		Määrärahat					Tuloarviot				
	Sitovuus N/B	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
<b>KÄYTTÖTALOUSOSA</b>						alle +					yli +
Konsernipalvelut	N	3 194 100	-280 800	2 913 300	2 886 294	27 006					
Sosiaali- ja terveystalvet	N	72 308 600	3 042 500	75 351 100	74 652 375	698 725					
Hyvinvoinnin palvelualue	N	44 551 200	633 000	45 184 200	45 239 107	-54 907					
Elinvoiman palvelualue	N	4 416 800	-468 800	3 948 000	2 544 513	1 403 487					
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö (tilik. alijäämä)	N	187 500	2 300	189 800	8 507	181 293					
<b>TULOSLASKELMAOSA</b>											
Verotulot	N						94 400 000	-2 600 000	91 800 000	92 603 704	803 704
Valtionosuudet	N						36 834 000	888 000	37 722 000	37 747 015	25 015
Korkotulot ja -menot	N	931 000	0	931 000	653 494	277 506					
Muut rahoitustulot ja -menot	N						451 000	710 000	1 161 000	1 199 042	21 736
<b>INVESTOINTIOSA</b>											
Maa-alueet, hankinnat	N	980 000	0	980 000	747 140	232 860					
Arvopaperit ja osuudet	N	100 000	0	100 000	-447 069	547 069					
Eteläinen kehätie	N	3 030 000	-300 000	2 730 000	2 517 973	212 027					
Irtain omaisuus	N	240 000	0	240 000	72 904	167 096					
Kadunrakennus	N	2 455 000	-300 000	2 155 000	1 694 040	460 960					
Muut yleiset alueet	N	210 000	0	210 000	202 409	7 591					
Talonrakennus, uusinvestit	N	2 200 000	-1 200 000	1 000 000	1 061 067	-61 067					
Talonrakennus, perusparannukset	N	920 000	-1 500 000	-580 000	-2 038 739	1 458 739					
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	N	2 350 000	0	2 350 000	1 996 922	353 078					
<b>RAHOITUSOSA</b>											
Antolainaukset muutokset											
Antolainasaamisten lisäys ja vähennys	N						0	0	0	186 684	186 684
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen lisäys ja vähennys	N	4 400 000	0	4 400 000	-4 661 792	9 061 792					
<b>YHTEENSÄ</b>		<b>142 474 200</b>	<b>-371 800</b>	<b>142 102 400</b>	<b>127 129 145</b>	<b>14 973 255</b>	<b>131 685 000</b>	<b>-1 002 000</b>	<b>130 683 000</b>	<b>131 736 445</b>	<b>1 037 139</b>

N= sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

### 3. Tilinpäätöslaskelmat

#### 3.1 Tuloslaskelma

#### HOLLOLAN KUNNAN TULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
Toimintatuotot		
Myyntituotot	7 231 982,65	6 646 750,98
Maksutuotot	2 987 161,06	2 139 214,12
Tuet ja avustukset	858 418,73	2 073 707,08
Vuokratuotot	2 198 325,43	2 685 807,60
Muut toimintatuotot	492 281,15	1 703 569,15
	<u>13 768 169,02</u>	<u>15 249 048,93</u>
Valmistus omaan käyttöön	70 449,65	72 617,14
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-25 024 999,25	-23 869 700,88
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-6 084 426,71	-6 408 334,46
Muut henkilösivukulut	-777 170,76	-806 794,01
Palvelujen ostot	-95 794 623,15	-90 432 479,99
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 420 994,66	-4 576 361,55
Avustukset	-3 732 293,69	-4 016 334,87
Muut toimintakulut	-1 353 683,94	-2 403 527,47
	<u>-137 188 192,16</u>	<u>-132 513 533,23</u>
<b>Toimintakate</b>	<b>-123 349 573,49</b>	<b>-117 191 867,16</b>
Verotulot	92 603 703,74	89 740 658,60
Valtionosuudet	37 747 015,00	36 416 981,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	5 895,20	24 581,73
Muut rahoitustuotot	1 202 889,16	571 067,60
Korkokulut	-659 387,33	-645 190,15
Muut rahoituskulut	-3 847,97	-10 756,86
	<u>545 549,06</u>	<u>-60 297,68</u>
<b>Vuosikate</b>	<b>7 546 694,31</b>	<b>8 905 474,76</b>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-9 092 697,82	-10 334 226,17
Arvonalentumiset	100 953,00	-102 614,10
	<u>-8 991 744,82</u>	<u>-10 436 840,27</u>
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä		
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	787 152,22	0,00
Satunnaiset kulut	0,00	-583 863,25
	<u>787 152,22</u>	<u>-583 863,25</u>
Satunnaiset tuotot ja kulut yhteensä		
<b>Tilikauden tulos</b>	<b>-657 898,29</b>	<b>-2 115 228,76</b>
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 897,59	5 897,59
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)</b>	<b>-652 000,70</b>	<b>-2 109 331,17</b>

### 3.2 Rahoituslaskelma

#### HOLLOLAN KUNNAN RAHOITUSLASKELMA

	2019	2018
<b>Toiminnan rahavirta</b>		
Vuosikate	7 546 694,31	8 905 474,76
Satunnaiset erät	787 152,22	-583 863,25
Tulorahoituksen korjauserät	-620 451,31	-949 498,21
	<u>7 713 395,22</u>	<u>7 372 113,30</u>
<b>Investointien rahavirta</b>		
Investointimenot	-9 542 108,70	-8 954 097,56
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 735 462,24	5 086 437,95
	<u>-5 806 646,46</u>	<u>-3 867 659,61</u>
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>1 906 748,76</b>	<b>3 504 453,69</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-38 302,20	-183 900,00
Antolainasaamisten vähennykset	224 986,00	99 530,00
	<u>186 683,80</u>	<u>-84 370,00</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 250 000,00	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 911 792,34	-8 046 082,34
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3 000 000,00	0,00
	<u>-4 661 792,34</u>	<u>-8 046 082,34</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	49 817,53	-21 518,77
Saamisten muutos	2 434 503,54	1 638 585,86
Korottomien velkojen muutos	275 963,32	-1 955 358,68
	<u>2 760 284,39</u>	<u>-338 291,59</u>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>-1 714 824,15</b>	<b>-8 468 743,93</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>191 924,61</b>	<b>-4 964 290,24</b>
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	9 811 811,79	9 619 887,18
Rahavarat 1.1.	9 619 887,18	14 584 177,42
	<u>191 924,61</u>	<u>-4 964 290,24</u>

### 3.3 Tase

#### HOLLOLAN KUNNAN TASE

VASTAAVAA	2019	2018
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	25 854,54	41 320,07
Muut pitkävaikutteiset menot	625 747,47	690 659,45
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	5 765 293,70	3 247 320,97
	<u>6 416 895,71</u>	<u>3 979 300,49</u>
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	24 158 912,88	23 532 038,33
Rakennukset	45 372 776,57	49 782 802,31
Kiinteät rakenteet ja laitteet	40 875 721,45	41 959 350,09
Koneet ja kalusto	2 201 834,51	2 758 057,74
Muut aineelliset hyödykkeet	28 798,37	28 798,37
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 988 459,19	1 088 417,10
	<u>114 626 502,97</u>	<u>119 149 463,94</u>
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	13 472 776,84	13 952 058,14
Muut lainasaamiset	1 761 477,48	1 948 161,28
Muut saamiset	432 916,74	432 916,74
	<u>15 667 171,06</u>	<u>16 333 136,16</u>
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	31 429,41	31 382,79
Muut toimeksiantojen varat		
	<u>31 429,41</u>	<u>31 382,79</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Siirtosaamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 116 833,39	1 050 752,44
Lainasaamiset		0,00
Muut saamiset	632 308,59	1 503 485,82
Siirtosaamiset	656 489,16	2 285 896,42
	<u>2 405 631,14</u>	<u>4 840 134,68</u>
Rahat ja pankkisaamiset	9 811 811,79	9 619 887,18
<b>VASTAAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>148 959 442,08</b>	<b>153 953 305,24</b>



<b>VASTATTAVAA</b>	<b>2019</b>	<b>2018</b>
<b>OMA PÄÄOMA</b>		
Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
Edellisten tilikausien ylijäämä	17 023 255,08	19 132 586,25
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-652 000,70	-2 109 331,17
	<u>82 253 755,26</u>	<u>82 905 755,96</u>
<b>POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET</b>		
Poistoero	16 426,22	22 323,81
Vapaaehtoiset varaukset	5 000 000,00	5 000 000,00
	<u>5 016 426,22</u>	<u>5 022 323,81</u>
<b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>		
Lahjoitusrahastojen pääomat	188 019,92	138 155,77
	<u>188 019,92</u>	<u>138 155,77</u>
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>		
<b>Pitkäaikainen</b>		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	26 730 106,64	37 601 660,98
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	11 146 462,57	10 655 880,57
Siirtovelat	881 578,66	1 272 588,66
	<u>38 758 147,87</u>	<u>49 530 130,21</u>
<b>Lyhytaikainen</b>		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	13 753 857,34	7 544 095,34
Saadut ennakot	21 295,90	19 373,08
Ostovelat	2 769 390,85	3 979 218,50
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	520 472,59	917 611,31
Siirtovelat	5 678 076,13	3 896 641,26
	<u>22 743 092,81</u>	<u>16 356 939,49</u>
<b>VASTATTAVAA YHTEENSÄ</b>	<b>148 959 442,08</b>	<b>153 953 305,24</b>

### 3.4 Konsernilaskelmat

#### HOLLOLA KONSERNI KONSERNITULOSLASKELMA

	01.01.- 31.12.2019	01.01.- 31.12.2018
<b>Toimintatuotot</b>	<b>98 475 054,49</b>	<b>96 553 372,52</b>
<b>Toimintakulut</b>	<b>-222 862 800,78</b>	<b>-215 817 674,66</b>
<b>Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)</b>	<b>40 269,19</b>	<b>5 622,39</b>
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-124 347 477,10</b>	<b>-119 258 679,75</b>
<b>Verotulot</b>	<b>92 603 703,74</b>	<b>89 740 658,60</b>
<b>Valtionosuudet</b>	<b>43 055 805,50</b>	<b>41 487 063,18</b>
<u>Rahoitustuotot ja -kulut</u>		
Korkotuotot	11 459,85	27 346,74
Muut rahoitustuotot	1 353 276,99	653 469,50
Korkokulut	-829 130,38	-833 351,92
Muut rahoituskulut	-29 167,13	-40 735,50
<b>Rahoitustuotot ja -kulut</b>	<b>506 439,33</b>	<b>-193 271,19</b>
<b>VUOSIKATE</b>	<b>11 818 471,47</b>	<b>11 775 770,84</b>
<u>Poistot ja arvonalentumiset</u>		
Suunnitelman mukaiset poistot	-11 927 697,77	-13 613 591,74
Omistuksen eliminointierot	0,00	56 655,71
Arvonalentumiset	-137 462,49	-1 710,00
<b>Poistot ja arvonalentumiset</b>	<b>-12 065 160,26</b>	<b>-13 558 646,03</b>
<b>Satunnaiset erät</b>	<b>585 191,44</b>	<b>68 548,11</b>
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>338 502,65</b>	<b>-1 714 327,08</b>
Tilinpäätössiirrot	0,00	-810,77
Tilikauden verot	-12 162,56	-3 630,67
Laskennalliset verot	-43 312,75	-45 556,05
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-28 172,78	-1 918,19
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ</b>	<b>254 854,55</b>	<b>-1 766 242,75</b>

**HOLLOLA KONSERNI  
KONSERNITASE**
**31.12.2019**
**31.12.2018**
**VASTAAVAA**
**PYSYVÄT VASTAAVAT**
**Aineettomat hyödykkeet**

Aineettomat oikeudet	116 006,63	195 241,37
Konserniliikearvo	0,00	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	635 659,99	706 893,71
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	5 765 293,70	3 247 480,65
<b>Aineettomat hyödykkeet</b>	<b>6 516 960,32</b>	<b>4 149 615,73</b>

**Aineelliset hyödykkeet**

Maa- ja vesialueet	25 754 473,68	25 131 077,91
Rakennukset	71 314 328,76	75 066 354,57
Kiinteät rakenteet ja laitteet	41 828 211,66	43 632 558,12
Koneet ja kalusto	4 790 984,59	5 609 058,32
Muut aineelliset hyödykkeet	61 252,87	183 990,65
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	3 536 011,12	2 058 098,17
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>	<b>147 285 262,67</b>	<b>151 681 137,74</b>

**Sijoitukset**

Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	186 362,93	49 164,18
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset	2 439 325,14	2 510 925,89
Joukkovelkakirjasaamiset	0,00	0,00
Muut lainasaamiset	1 557 362,17	1 712 778,32
Muut saamiset	475 514,72	59 952,00
<b>Sijoitukset</b>	<b>4 658 564,96</b>	<b>4 332 820,39</b>
<b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>	<b>158 460 787,95</b>	<b>160 163 573,87</b>

**TOIMEKSIANTOJEN VARAT**

Valtion toimeksiannot	23 512,33	118 350,77
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	31 429,41	31 382,79
Muut toimeksiantojen varat	13 454,91	13 454,91
<b>TOIMEKSIANTOJEN VARAT</b>	<b>68 396,64</b>	<b>163 188,46</b>

**VAIHTUVAT VASTAAVAT**
**Vaihto-omaisuus**

Aineet ja tarvikkeet	537 751,18	577 097,40
Keskeneräiset tuotteet	134 654,99	152 050,58
Valmiit tuotteet	5 548,41	5 034,89
<b>Vaihto-omaisuus</b>	<b>677 954,58</b>	<b>734 182,87</b>

**Saamiset**
**Pitkäaikaiset saamiset**

Myyntisaamiset	763 925,86	1 106 217,07
Siirtosaamiset	1 922,00	3 249,44
<b>Pitkäaikaiset saamiset</b>	<b>765 847,86</b>	<b>1 109 466,51</b>

**HOLLOLA KONSERNI  
KONSERNITASE**
**31.12.2019**
**31.12.2018**
**Lyhytaikaiset saamiset**

Myyntisaamiset	7 120 298,75	5 103 673,67
Muut saamiset	2 183 920,33	3 185 737,83
Siirtosaamiset	1 445 949,84	2 537 508,11
<b>Lyhytaikaiset saamiset</b>	<b>10 750 168,93</b>	<b>10 826 919,61</b>
<b>Saamiset</b>	<b>11 516 016,78</b>	<b>11 936 386,12</b>

**Rahoitusarvopaperit**

Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	713 250,00	1 242 183,80
Joukkovelkakirjalainasaamiset	98 144,40	92 597,60
<b>Rahoitusarvopaperit</b>	<b>811 394,40</b>	<b>1 334 781,40</b>

**Rahat ja pankkisaamiset**

<b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>	<b>14 860 186,68</b>	<b>17 885 952,32</b>
<b>VASTAAVAA</b>	<b>27 865 552,44</b>	<b>31 891 302,70</b>
	<b>186 394 737,04</b>	<b>192 218 065,03</b>

**HOLLOLA KONSERNI**  
**KONSERNITASE**

31.12.2019

31.12.2018

**VASTATTAVAA****OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
Arvonkorotusrahasto	771 583,77	1 275 261,78
Muut omat rahastot	73 019,04	73 019,04
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	22 757 745,64	24 523 988,39
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	254 854,55	-1 766 242,75
<b>OMA PÄÄOMA</b>	<b>89 739 703,87</b>	<b>89 988 527,33</b>

**VÄHEMMISTÖOSUUDET****552 443,93****524 271,15****PAKOLLISET VARAUKSET**

Muut pakolliset varaukset	1 050 832,80	1 397 860,56
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>	<b>1 050 832,80</b>	<b>1 397 860,56</b>

**TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT**

Valtion toimeksiannot	97 666,20	221 815,75
Lahjoitusrahastojen pääomat	188 019,92	138 155,77
Muut toimeksiantojen pääomat	163 542,31	190 321,61
<b>TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT</b>	<b>449 228,44</b>	<b>550 293,13</b>

**VIERAS PÄÄOMA****Pitkäaikainen vieras pääoma**

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	44 080 003,22	56 522 747,61
Lainat julkisyhteisöiltä	13 026,56	13 384,08
Liittymismaksut ja muut velat	11 039 919,04	10 665 068,87
Siirtovelat	784 493,14	1 132 442,44
Laskennalliset verovelat	573 843,80	530 531,05
<b>Pitkäaikainen vieras pääoma</b>	<b>56 491 285,75</b>	<b>68 864 174,06</b>

**Lyhytaikainen vieras pääoma**

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	15 024 869,61	9 087 563,74
Lainat julkisyhteisöiltä	357,53	357,53
Saadut ennakot	54 313,75	59 416,06
Ostovelat	7 706 992,32	7 530 426,29
Liittymismaksut ja muut velat	1 666 429,96	2 363 896,08
Siirtovelat	13 658 279,10	11 851 279,12
<b>Lyhytaikainen vieras pääoma</b>	<b>38 111 242,26</b>	<b>30 892 938,82</b>
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>	<b>94 602 528,01</b>	<b>99 757 112,88</b>
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>186 394 737,05</b>	<b>192 218 065,04</b>

**HOLLOLA KONSERNI**  
**KONSERNIRAHOITUSLASKELMA**

	<b>01.01.-31.12.2019</b>	<b>01.01.-31.12.2018</b>
<b>Toiminnan rahavirta</b>		
Vuosikate	11 818 471,47	11 775 770,84
Satunnaiset erät	585 191,44	68 548,11
Tilikauden verot	-12 162,56	-3 630,67
Tulorahoituksen korjaukset	-235 041,95	-1 535 228,53
	<u>12 156 458,39</u>	<u>10 305 459,75</u>
<b>Investointien rahavirta</b>		
Investointimenot	-13 801 595,67	-12 017 999,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 509 807,96	6 844 717,75
	<u>-11 291 787,71</u>	<u>-5 173 281,25</u>
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>864 670,68</b>	<b>5 132 178,51</b>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>		
<u>Antolainauksen muutokset</u>		
Antolainasaamisten lisäykset	-482 378,92	-154 911,05
Antolainasaamisten vähennykset	222 232,35	-240,79
	<u>-260 146,57</u>	<u>-155 151,84</u>
<u>Lainakannan muutokset</u>		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 579 655,79	208 194,78
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-13 923 603,71	-1 084 847,37
Lyhytaikaisten lainojen muutos	5 838 151,87	-8 749 194,04
	<u>-6 505 796,06</u>	<u>-9 625 846,63</u>
<u>Oman pääoman muutokset</u>		
Oman pääoman muutokset	0,00	191 985,55
Muutokset vähemmistön osuudessa	0,00	67 796,51
	<u>0,00</u>	<u>259 782,05</u>
<u>Muut maksuvalmiuden muutokset</u>		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-6 272,87	5 951,79
Vaihto-omaisuuden muutos	56 228,29	-15 154,67
Saamisten muutos	414 726,37	1 664 994,95
Korottomien velkojen muutos	1 887 437,53	-2 071 887,70
	<u>2 352 119,32</u>	<u>-416 095,63</u>
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>-4 413 823,31</b>	<b>-9 937 312,05</b>
<b>Rahavarojen muutos</b>	<b>-3 549 152,63</b>	<b>-4 805 133,54</b>
Rahavarat 31.12.	15 671 581,08	19 220 733,71
Rahavarat 1.1	19 220 733,71	24 025 867,25
Rahavarojen muutos	-3 549 152,63	-4 805 133,54

## 4. Tilinpäätöksen liitetiedot

### 4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

#### Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

##### Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

##### Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon.

##### Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon. Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

##### Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia. Kaikki johdannaissopimukset on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon. Sopimukset ovat voimassa 12.1.2023 ja 3.7.2023 asti. Vuonna 2019 ei ole tehty uusia johdannaissopimuksia.

##### Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

##### Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden tuloksen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa seuraavat erät huomioon;

- Maksutuottoihin sisältyy kertaluonteinen, poikkeuksellisen suuri maankäyttösopimuskorvaus 834 teur
- Tuet ja avustukset: vuonna 2019 ei saatu enää yhdistymisavustusta
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoittoja syntyi vuonna 2018 poikkeuksellisen paljon 1,3 milj. euroa kun taas vuonna 2019 voittoja syntyi 0,3 milj. euroa.
- Henkilöstömenoja kasvattaa lomarahaleikkauksen palautuminen.
- Muissa rahoitustuotoissa näkyy lisäyksenä PHP ylimääräinen osinko 510 teur
- Suunnitelman mukaiset poistot sisältää vuonna 2018 alaskirjauksia kiinteistöjen osalta 1,0 milj. euroa ja vuoden 2019 osalta 236 teur
- Valtionosuuksissa vuonna 2019 mukana kaksinkertaisen kiky-leikkauksen kompensatio 1,0 milj. euroa
- Satunnaisissa tuotoissa Hämeenkosken kiinteistöjen myyntituotto 787 teur v. 2019, satunnaisissa kuluissa v. 2018 satunnainen myyntitappio terveysaseman osalta.

##### Aikaisempia tilikausia koskevan virheen käsittely tilinpäätöksessä

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymästä saadun tiedon mukaan vammaisten pitkäaikaisen perhehoidon kuntalaskutuksessa on ollut virheitä vuosina 2017 ja 2018. Virhe on havaittu vuoden 2018 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen tehdyissä selvityksissä. Hollolan kunnan osalta nettohyvitys on 1.027.646,21 euroa. Oikaisu on kirjattu edellisten tilikausien yli/alijäämään ja myös vertailutietoja on oikaistu vastaavasti

## 4.2 Tuloslaskelman liitetiedot

Hollolan kunta	12/2019	12/2018
<b>TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄKOKONAISUUKSINA</b>		
Yleishallinto	1 473 941,06	2 687 353,57
Sosiaali- ja terveystalvet	66 807,47	151 786,31
Opetus- ja kulttuuripalvelut	3 924 225,88	4 146 156,59
Yhdyskuntapalvelut (sis. Vesihuoltolaitos)	8 223 605,21	8 221 728,25
Muut palvelut (vaalit, maaseutupalvelut)	79 589,40	42 024,21
<b>Toimintatuotot yhteensä</b>	<b>13 768 169,02</b>	<b>15 249 048,93</b>
<b>VEROTULOT</b>		
Kunnan tulovero	83 879 156,83	81 565 366,81
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 948 884,97	2 799 019,77
Kiinteistövero	5 775 661,94	5 376 272,02
<b>Verotulot yhteensä</b>	<b>92 603 703,74</b>	<b>89 740 658,60</b>
<b>VALTIONOSUUDET</b>		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	42 263 898,00	40 969 892,00
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	6 577 878,00	6 257 280,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-4 516 883,00	-4 552 911,00
<b>Valtionosuudet yhteensä</b>	<b>37 747 015,00</b>	<b>36 416 981,00</b>
<b>PALVELUJEN OSTOT ERITELTYINÄ</b>		
Asiakaspalvelujen ostot	75 572 334,59	73 674 945,52
Muiden palvelujen ostot	18 006 694,62	16 757 534,47
<b>Palvelujen ostot yhteensä</b>	<b>93 579 029,21</b>	<b>90 432 479,99</b>
<b>PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET</b>		
Osuus Metsäkartellin oikeudenkäyntikuluista 1.1.2018	0,00	204 184,49
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	-204 184,49
Osuus Metsäkartellin oikeudenkäyntikuluista 31.12.2018	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Varaukset yhteensä</b>		





## Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 25.09.2017 päivitetyn poistosuunnitelman käyttöön 1.1.2018 alkaen. Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

### Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

<b>Aineettomat hyödykkeet</b>		
Aineettomat oikeudet	5 vuotta	Tasapoisto
Liikearvo	5 vuotta	Tasapoisto
ATK-ohjelmistot	3 vuotta	Tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta	Tasapoisto
Osuus toisen yhteisön tiehankkeeseen	15 vuotta	
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>		
<b>Rakennukset ja rakennelmat</b>		
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Talousrakennukset	15 vuotta	Tasapoisto
Vapaa-ajan rakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta	Tasapoisto
<b>Kiinteät rakenteet ja laitteet</b>		
Kadut, tiet, torit ja puistot	20 %	Menojäännöspoisto
Sillat, laiturit ja uimalat	25 %	Menojäännöspoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	20 %	Menojäännöspoisto
Vedenjakelu- ja viemäriverkosto	30 vuotta	Tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 vuotta	Tasapoisto
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	20 %	Menojäännöspoisto
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	22 %	Menojäännöspoisto
Maakaasuverkko	15 %	Menojäännöspoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	20 %	Menojäännöspoisto
Sähkö-, vesi yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	25 %	Menojäännöspoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	20 %	Menojäännöspoisto
Liikenteen ohjauslaitteet	25 %	Menojäännöspoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	25 %	Menojäännöspoisto
<b>Koneet ja kalusto</b>		
Rautaiset alukset	15 vuotta	Tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta	Tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	5 vuotta	Tasapoisto
Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	Tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 vuotta	Tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 vuotta	Tasapoisto
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 vuotta	Tasapoisto
Atk-laitteet	3 vuotta	Tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	5 vuotta	Tasapoisto
<b>Vedenottamot ja jätevedenpuhdistamot</b>		
Rakennukset	8 %	Menojäännöspoisto
Pumput	25 %	Menojäännöspoisto
Muut koneet	18 %	Menojäännöspoisto
<b>Vesitorni</b>	40 vuotta	Tasapoisto

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluiksi.

### 4.3 Taseen liitetiedot

#### TASEEN LIITETIEDOT

Hollolan kunta	2019	2018
----------------	------	------

#### TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

##### PYSYVÄT VASTAAVAT

##### AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

###### Aineettomat oikeudet

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	41 320,07	0,00
Lisäykset (investoinnit) (+)	1 152,00	29 782,50
Vähennykset (-)	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-)	-1 152,00	16 614,11
Kauden poistot (-)	-15 465,53	-5 076,54
<b>Aineettomat oikeudet</b>	<b>25 854,54</b>	<b>41 320,07</b>

###### Muut pitkävaikutteiset menot

Muut pitkävaikutteiset menot (karkea syöttötaso, täsmäytys), +/-		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	690 659,45	66 812,61
Siirrot erien välillä (+/-)	0,00	699 593,44
Kauden poistot (-)	-64 911,98	-75 746,60
<b>Muut pitkävaikutteiset menot</b>	<b>625 747,47</b>	<b>690 659,45</b>

###### Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet

Keskeneräiset (karkea syöttötaso, täsmäytys). +/-		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	3 247 320,97	357 179,21
Lisäykset (investoinnit) (+)	2 517 972,73	2 906 755,87
Siirrot erien välillä (+/-)	0,00	-16 614,11
<b>Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet</b>	<b>5 765 293,70</b>	<b>3 247 320,97</b>

<b>Aineettomat hyödykkeet</b>	<b>651 602,01</b>	<b>3 979 300,49</b>
-------------------------------	-------------------	---------------------

##### AINEELLISET HYÖDYKKEET

###### Maa- ja vesialueet

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	23 961 955,07	23 699 521,60
Lisäykset (investoinnit) (+)	1 045 269,13	375 684,80
Vähennykset (-)	-418 394,58	-113 251,33
<b>Maa- ja vesialueet</b>	<b>24 588 829,62</b>	<b>23 961 955,07</b>

###### Rakennukset

Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	49 782 802,31	57 223 354,05
Lisäykset (investoinnit) (+)	854 137,99	944 342,35
Vähennykset (-)	-2 007 598,09	-4 212 588,11
Siirrot erien välillä (+/-)	0,00	0,00
Kauden poistot (-)	-3 256 565,64	-3 225 577,86
Arvonlennukset (-) ja arvonalennusten palautukset (+)	0,00	-946 728,12
<b>Rakennukset</b>	<b>45 372 776,57</b>	<b>49 782 802,31</b>

Hollolan kunta	2019	2018
<b>Kiinteät rakenteet ja laitteet</b>		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	41 959 350,09	37 192 169,50
Lisäykset (investoinnit) (+)	3 175 648,95	3 699 882,14
Vähennykset (-)	-1 728,51	-104 675,86
Siirrot erien välillä (+/-)	710 893,51	6 260 966,70
Kauden poistot (-)	-4 968 442,59	-5 088 992,39
<b>Kiinteät rakenteet ja laitteet</b>	<b>40 875 721,45</b>	<b>41 959 350,09</b>
<b>Koneet ja kalusto</b>		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	2 758 057,74	985 546,60
Lisäykset (investoinnit) (+)	210 299,30	70 026,00
Rahoitusosuudet tilikaudella		0,00
Vähennykset (-)	-6 868,86	-1 503,40
Siirrot erien välillä (+/-)	27 658,41	2 586 348,13
Kauden poistot (-)	-787 312,08	-882 359,59
Arvonlennukset (-) ja arvonlennusten palautukset (+)		0,00
<b>Koneet ja kalusto</b>	<b>2 201 834,51</b>	<b>2 758 057,74</b>
<b>Muut aineelliset hyödykkeet</b>		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	28 798,37	28 798,37
<b>Muut aineelliset hyödykkeet</b>	<b>28 798,37</b>	<b>28 798,37</b>
<b>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat</b>		
<b>Ennakkomaksut</b>		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	125 877,52	125 877,52
<b>Ennakkomaksut</b>	<b>125 877,52</b>	<b>125 877,52</b>
<b>Keskeneräiset hankinnat</b>		
Poistamaton hankintameno 1.1. (+)	962539,58	9 639 082,12
Lisäykset (investoinnit) (+)	1640315,9	887 623,90
Siirrot erien välillä (+/-)	-737399,92	-9 546 908,27
Arvonlennukset (-)	-2873,89	-17 258,17
<b>Keskeneräiset hankinnat</b>	<b>1 862 581,67</b>	<b>962 539,58</b>
<b>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat</b>	<b>1 988 459,19</b>	<b>1 088 417,10</b>
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>	<b>115 056 419,71</b>	<b>119 579 380,68</b>
<b>SIJOITUKSET</b>		
<b>Osakkeet ja osuudet</b>		
<b>Osakkeet ja osuudet tytäryhteisöissä</b>		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	2057103,79	2 118 056,79
Lisäykset (investoinnit) (+)	0	40 000,00
Vähennykset (-)	-591 187,00	-100 953,00
Arvonlennukset ja niiden palautukset kaudella (-+)	100 953,00	0,00
<b>Osakkeet ja osuudet tytäryhteisöissä</b>	<b>1 566 869,79</b>	<b>2 057 103,79</b>
<b>Kuntayhtymäosuudet</b>		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	11 142 255,73	11 142 255,73
<b>Kuntayhtymäosuudet</b>	<b>11 142 255,73</b>	<b>11 142 255,73</b>

Hollolan kunta	2019	2018
<b>Osakkeet ja osuudet osakkuus- ja muissa omistusyhteisöissä</b>		
<b>Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet</b>		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	34 560,93	34 560,93
Lisäykset (+)	96 812,70	
<b>Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet</b>	<b>131 373,63</b>	<b>34 560,93</b>
<b>Muut osakkeet ja osuudet</b>		
Kirjanpitoarvo 1.1. (+)	718 137,69	721 391,22
Lisäykset (investoinnit) (+)	500,00	0,00
Vähennykset (-)	-86 360,00	-3 253,53
<b>Muut osakkeet ja osuudet</b>	<b>632 277,69</b>	<b>718 137,69</b>
<b>Osakkeet ja osuudet</b>	<b>13 472 776,84</b>	<b>13 952 058,14</b>
<b>Muut lainasaamiset</b>		
<b>Pääomalainasaamiset muilta</b>		
Hankintameno 1.1.	1 283 175,28	0,00
Lisäykset (+)	0,00	1 283 175,28
<b>Hankintameno 31.12.</b>	<b>1 283 175,28</b>	<b>1 283 175,28</b>
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>1 283 175,28</b>	<b>1 283 175,28</b>
<b>Muut lainasaamiset tytäryhteisöiltä</b>		
Lisäykset (+)	495 000,00	550 000,00
Vähennykset (-)	-55 000,00	-55 000,00
<b>Hankintameno 31.12.</b>	<b>440 000,00</b>	<b>495 000,00</b>
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>440 000,00</b>	<b>495 000,00</b>
<b>Muut lainasaamiset muilta</b>		
Hankintameno 1.1.	169 986,00	33 616,00
Lisäykset (+)	52 316,20	180 900,00
Vähennykset (-)	-184 000,00	-44 530,00
<b>Hankintameno 31.12.</b>	<b>38 302,20</b>	<b>169 986,00</b>
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>38 302,20</b>	<b>169 986,00</b>
<b>Muut lainasaamiset yhteensä</b>	<b>1 761 477,48</b>	<b>1 948 161,28</b>
<b>Muut saamiset</b>		
<b>Muut saamiset muilta</b>		
Hankintameno 1.1.	3 000,00	0,00
Lisäykset (+)	0	3 000,00
Hankintameno 31.12.	3 000,00	3 000,00
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>3 000,00</b>	<b>3 000,00</b>
<b>Muut saamiset yhteensä</b>	<b>3 000,00</b>	<b>3 000,00</b>
<b>Sijoitukset</b>	<b>15 237 254,32</b>	<b>15 903 219,42</b>

Hollolan kunta	2019	2018
Omistukset muissa yhteisöissä		
Tytäryhteistöt		
Hollolan Asuntalot Oy, Hollola, 100%		
Kuntakonsernin osuus		
Omasta pääomasta	1054	985
Vieraasta pääomasta	12844	13636
Tilikauden voitto/tappio	69	97
Hämeenkosken Biolämpö Oy, Hollola, 100% purkautunut 5.11.2019		
Kuntakonsernin osuus		
Omasta pääomasta	0	49
Vieraasta pääomasta	0	1100
Tilikauden voitto/tappio	504	36
Asunto Oy Tervasmillu, Hollola, 88,08%		
Kuntakonsernin osuus		
Omasta pääomasta	85	85
Vieraasta pääomasta	461	490
Tilikauden voitto/tappio	0	0
Kiint. Oy Harmaaleppä, Hollola, 61,40%		
Kuntakonsernin osuus		
Omasta pääomasta	593	593
Vieraasta pääomasta	1035	1153
Tilikauden voitto/tappio	0	0
Hollolan Tilapalvelu Oy, Hollola, 100%		
Kuntakonsernin osuus		
Omasta pääomasta	121	56
Vieraasta pääomasta	1509	1188
Tilikauden voitto/tappio	65	0
Kuntayhtymät		
Hollolan-Lahden vesilaitos ky, Hollola, 60%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	718	1141
Vieraasta pääomasta	472	564
Tilikauden voitto/tappio	22	-7
Koulutuskeskus Salpaus ky, Lahti, 9,51%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	6775	6548
Vieraasta pääomasta	1739	1833
Tilikauden voitto/tappio	271	200
Päijät-Hämeen liitto, Lahti, 11,32%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	413	445
Vieraasta pääomasta	482	822
Tilikauden voitto/tappio	-32	75
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä, Lahti, 11,01%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	6987	7018
Vieraasta pääomasta	14228	14047
Tilikauden voitto/tappio	-31	80
Eteva kuntayhtymä, Mäntsälä, 0,60%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	104	100
Vieraasta pääomasta	298	298
Tilikauden voitto/tappio	4	9

Hollolan kunta	2019	2018
<b>Osakkuusyhteistöt</b>		
Kiint. Oy Liikejalava, Hollola, 35,46%		
Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
Omasta pääomasta	47	1
Vieraasta pääomasta	0	0
Tilikauden voitto/tappio	47	1
<b>VAIHTUVIEN VASTAAVIEN SAAMISET</b>		
<b>SAAMISET TYTÄRYHTEISÖILTÄ, KUNTAYHTYMILTÄ JA</b>		
<b>OSAKKUUS- JA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILTÄ</b>		
<b>Saamiset tytäryhteisöiltä</b>		
<b>Lyhytaikaiset</b>		
Myyntisaamiset	97 085,46	14 798,72
Muut saamiset	247,09	333,35
<b>Lyhytaikaiset yhteensä</b>	<b>97 332,55</b>	<b>15 132,07</b>
<b>Saamiset tytäryhteisöiltä yhteensä</b>	<b>97 579,64</b>	<b>15 132,07</b>
<b>Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä</b>		
Myyntisaamiset	12 363,15	40 737,20
Siirtosaamiset	63 142,41	1 109 468,00
<b>Yhteensä</b>	<b>75 505,56</b>	<b>1 150 205,20</b>
<b>Saamiset yhteensä</b>	<b>173 085,20</b>	<b>1 165 337,27</b>
<b>SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT</b>		
<b>Lyhytaikaiset siirtosaamiset</b>		
Tilapalvelu Oy:n hyvityslaskut	344 556,02	0,00
Jaksotetut henkilöstökulut	40 452,15	0,00
EU-tuet ja muut avustukset	1 225,77	118 458,14
Kelan korvaukset työterveyshuollosta	136 029,00	111 539,50
Leasing vuokrat	0,00	455 329,55
Lipeä vahinko Lahti Aqua	0,00	107 711,60
ELY palkkatuet	61 192,80	54 145,56
Valtionapusaamiset	23 994,00	0,00
PHHYKY sairaanhoito	0,00	1 109 468,00
AVI, saatava Lemminkäinen Oy	0,00	247 604,29
KEVA varhearvio	0,00	32 501,15
Muut tulojäämät	49 039,42	49 138,63
<b>Muihin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät</b>	<b>656 489,16</b>	<b>2 285 896,42</b>

Hollolan kunta	2019	2018
<b>TASEEN VASTATTAVAA KOSKEVAT LIITETIEDOT</b>		
<b>OMAN PÄÄOMAN ERITTELY</b>		
<b>Peruspääoma</b>		
Peruspääoma 1.1.	65 882 500,88	65 882 500,88
<b>Peruspääoma</b>	<b>65 882 500,88</b>	<b>65 882 500,88</b>
<b>Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 1.1.</b>	<b>17 023 255,08</b>	<b>17 959 428,25</b>
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	0,00	1 173 158,00
<b>Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 31.12.</b>	<b>17 023 255,08</b>	<b>19 132 586,25</b>
<b>Tilikauden ylijäämä (alijäämä)</b>	<b>-652 000,70</b>	<b>-2 109 331,17</b>
<b>OMA PÄÄOMA</b>	<b>82 253 755,26</b>	<b>82 905 755,96</b>
<b>ERITTELY POISTOEROSTA</b>		
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	16 426,20	22 323,81
<b>Poistoero yhteensä</b>	<b>16 426,20</b>	<b>22 323,81</b>
<b>VELAT, JOTKA ERÄÄNTYVÄT MYÖH. KUIN 5V. KULUTTUA</b>		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	6 108 333,28	9 643 182,62
<b>Velat, jotka erääntyvät myöh. kuin 5 v. kuluttua</b>	<b>6 108 333,28</b>	<b>9 643 182,62</b>
<b>VELAT TYTÄRYHTEISÖILLE, KUNTAYHTYMILLE, JOISSA KUNTA ON JÄSENEÄ SEKÄ OSAKKUUS- JA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILLE</b>		
<b>Velat tytäryhteisöille</b>		
<b>Lyhytaikaiset</b>		
Ostovelat	408717,12	1 097 469,98
<b>Yhteensä</b>	<b>408 717,12</b>	<b>1 097 469,98</b>
<b>Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä</b>		
<b>Pitkäaikaiset</b>		
Siirtovelat - potilasvahinkovastuu	<b>881 578,66</b>	<b>1 272 588,66</b>
<b>Lyhytaikaiset</b>		
Ostovelat	21218,45	6 141,21
Siirtovelat	1554341,5	0,00
<b>Yhteensä</b>	<b>1 575 559,95</b>	<b>6 141,21</b>
<b>MUIDEN VELKOJEN ERITTELY</b>		
<b>Pitkäaikainen</b>		
Liittymismaksut	11 146 462,57	10 655 880,57
<b>Lyhytaikainen</b>		
Muut velat	520 472,59	917 611,31
<b>Yhteensä</b>	<b>11 666 935,16</b>	<b>11 573 491,88</b>



**SIIRTOVELKoihin sisältyvät olennaiset erät****Pitkäaikaiset siirtovelat**

Siirtovelat jäsenkuntayhtymille, potilasvahinkovastuu	881 578,66	1 272 588,66
-------------------------------------------------------	------------	--------------

**Lyhytaikaiset siirtovelat**

Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	3 779 190,12	3 642 925,74
---------------------------------------------	--------------	--------------

Korkojaksotukset	147 589,19	101 221,18
------------------	------------	------------

PHHYKY loppulasku	1 553 862,00	0,00
-------------------	--------------	------

Hyvinvointipalvelualueen käyttötaloushankkeiden saldon siirto v. 2018	169 724,03	77 448,48
-----------------------------------------------------------------------	------------	-----------

Muut menojäämät	27710,79	1 248 203,86
-----------------	----------	--------------

<b>Muihin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät</b>	<b>5 678 076,13</b>	<b>5 069 799,26</b>
----------------------------------------------------------	---------------------	---------------------

**VUOKRAVASTUUT****Kone- ja laiteleasingvastuut**

Seuraavalla tilikaudella maksettavat	653 975,55	627 836,33
--------------------------------------	------------	------------

Myöhemmin maksettavat	1 044 093,54	1 627 956,05
-----------------------	--------------	--------------

<b>Yhteensä</b>	<b>1 698 069,09</b>	<b>2 255 792,38</b>
-----------------	---------------------	---------------------

**Kiinteistöleasingvastuut Kuntarahoitus Oyj:ltä yhteensä**

Seuraavalla tilikaudella maksettavat	1 236 314,64	1 236 314,64
--------------------------------------	--------------	--------------

Myöhemmin maksettavat	20 279 588,51	21 515 903,15
-----------------------	---------------	---------------

<b>Yhteensä</b>	<b>21 515 903,15</b>	<b>22 752 217,79</b>
-----------------	----------------------	----------------------

**VASTUUSITOUMUKSET****Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta**

<b>Alkuperäinen pääoma</b>	<b>22 117 986,00</b>	<b>21 820 587,00</b>
----------------------------	----------------------	----------------------

<b>Jäljellä oleva pääoma</b>	<b>12 371 841,81</b>	<b>13 246 528,97</b>
------------------------------	----------------------	----------------------

**Takaukset muiden puolesta**

<b>Alkuperäinen pääoma</b>	<b>2 717 906,26</b>	<b>1 985 906,26</b>
----------------------------	---------------------	---------------------

<b>Jäljellä oleva pääoma</b>	<b>978 515,93</b>	<b>269 562,93</b>
------------------------------	-------------------	-------------------

**VASTUU KUNTIEN TAKAUSKESKUKSEN TAKAUSVASTUISTA**

Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	142 090 993,00	135 769 692,00
-----------------------------------------------------	----------------	----------------

Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	93 486,00	87 225,76
-----------------------------------------------------------------------------	-----------	-----------

**MUUT TALOUDELLISET VASTUUT****Maankäyttösopimusvastuut**

Seuraavalla tilikaudella maksettavat	850 000,00	50 000,00
--------------------------------------	------------	-----------

Myöhemmin maksettavat	2 000 000,00	2 850 000,00
-----------------------	--------------	--------------

<b>Yhteensä</b>	<b>2 850 000,00</b>	<b>2 900 000,00</b>
-----------------	---------------------	---------------------

**Muut sopimusvastuut**

Seuraavalla tilikaudella maksettavat	5 025 297,00	6 850 497,00
--------------------------------------	--------------	--------------

Myöhemmin maksettavat	21 925 365,63	25 930 662,63
-----------------------	---------------	---------------

<b>Yhteensä</b>	<b>26 950 662,63</b>	<b>32 781 159,63</b>
-----------------	----------------------	----------------------

Hollolan kunta	2019	2018
<b>Johdannaissopimukset</b>		
Koronvaihtosopimus, Kuntarahoitus Oyj, no 34743 (talousjohtaja 2.7.2015, 1§21)		
Käypä arvo	-469 573,81	-448 328,09
Nimellisarvo	<b>10 000 000,00</b>	<b>10 000 000,00</b>

Sopimus on voimassa 3.7.2023 asti. Koronvaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,106 %-yksikkö p.a./6 kk euribor. Maksupäivät 3.1. ja 3.7. alkaen 3.1.2017

Koronvaihtosopimus, Nordea Bank Ab, no 1625689  
(talousjohtaja 8.1.2016, 1§21)

Käypä arvo	-28 433,00	-109 050,00
Nimellisarvo	<b>10 000 000,00</b>	<b>10 000 000,00</b>

Sopimus on voimassa 12.1.2023 asti. Koronvaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,49 %-yksikkö p.a./3 kk euribor. Maksupäivät 12.1., 12.4., 12.7., ja 12.10.

Johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia. Kaikki johdannaissopimukset on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon.

Valtuusto on 23.9.2019 §46 hyväksynyt kunnan rahoitus ja sijoitustoiminnan periaatteet. Hollolan kunnan korkoriskin hallinnan tavoitteena on:

- Varmistaa, että kunnalla on riittävästi aikaa sopeuttaa toimintaa ennen kuin markkinakorkojen nousu vaikuttaa korkokustannuksiin
- Minimoida korollisen vieraan pääoman kustannukset pitkällä aikavälillä
- Edesauttaa tuloslaskelman ennustettavuutta ja sitä kautta edelleen toiminnan suunnittelua ja esimerkiksi investointipäätöksiä

Kunnan lainasalkun suojausaste (pitkäaikaisten kiinteäkorkoisten luottojen ja/tai korkosuojausten osuus) on vähintään 50 %. Suojatuksi katsotaan lainat, jotka ovat joko a) kiinteäkorkoisia lainoja tai b) vaihtuvakorkoisia lainoja, jotka ovat muutettu johdannaissopimuksilla kiinteäkorkoiksi.

Kuntarahoituksen lainasalkkuanalyysin mukaan suojausaste 31.12.2019 on ollut 60,69 % (ilman kiinteistö-leasing-hankkeita) ja leasing-sopimusten kanssa 35,79 %.

Johdannaissopimuksia on tehty kaksi vuosina 2015-2016. Uusia johdannaissopimuksia ei ole tehty v. 2019. Tehdyt johdannaissopimukset kohdistuvat koko taseen vieraaseen pääomaan siten, että 20 milj. euroa lainasalkusta on suojattu johdannaissopimuksilla.

1. Kuntarahoituksen kanssa v. 2015 tehty 10 milj. eur johdannaissopimus on koronvaihtosopimus, joka on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Sopimuksen alkamispäivä 3.7.2016. Sopimus on voimassa 3.7.2023 asti. Koronvaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,106 %-yksikköä p.a./6 kk euribor. Maksupäivät 3.1. ja 3.7. Korot on kirjattu korkokuluihin. Johdannaissopimuksessa ei ole erillistä purkuehtoa. Sopimuksen lisäksi noudatetaan johdannaissopimuksen ehtoja. Sopimuksella on siirrytty 10 milj. tasesuojauksen osalta kiinteään korkoon, joten korkokustannukset ovat tältä osin olleet 140 049,72 euroa suuremmat kuin ilman johdannaissopimusta.

2. Nordean kanssa v. 2016 tehty 10 milj. eur johdannaissopimus on lukkiutuva koronvaihtosopimus, joka on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Sopimuksen alkamispäivä on 12.1.2016. Sopimus on voimassa 12.1.2023 asti. koronvaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,49 % kun 3 kk:n euriborin kynnystaso 0,25 % ylittyy. Korkopäivät 12.1., 12.4., 12.7. ja 12.10. Korkoja ei ole realisoitunut, joten niistä ei ole aiheutunut kirjauksia. Johdannaissopimuksessa ei ole erillistä purkuehtoa. Sopimuksen lisäksi noudatetaan johdannaissopimuksen ehtoja. Johdannaissopimus ei ole toistaiseksi alhaisesta korkotasosta johtuen realisoitunut kynnyskellisuuden vuoksi.

<b>Hollolan kunta</b>	<b>2019</b>	<b>2018</b>
-----------------------	-------------	-------------

---

Hollolan kunnalle saattaa muodostua palautusvastuu 1.1.2006 alkaen uudisrakennusten ja peruspantamisen hankintamenojen arvonlisäverosta, mikäli kiinteistöjä myydään tai niiden käyttötarkoitus muuttuu vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan käyttöön (AVL 11 luku 120§). Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.

Koivukoto palveluasuminen, koivukuja 7 Hämeenkoski	0,00	456 658,49
Hämeenkosken kunnanvirasto+asuntosiiپی, Koivukuja 3	0,00	4 182,95
Pyhäniemen vanhainkoti	41 324,06	62 221,39
Hiekkalinnan päiväkotii	4 437,74	0,00
<b>Yhteensä</b>	<b>45 761,80</b>	<b>523 062,83</b>

<b>Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu</b>	<b>10 421 141,00</b>	<b>11 142 240,00</b>
-----------------------------------------------------------	----------------------	----------------------

### HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

#### Henkilöstön lukumäärä 31.12.

Konsernipalvelut	39	38
Sivistys	588	577
Tekninen	129	61
<b>Kunta yhteensä</b>	<b>756</b>	<b>676</b>

Naisia	634	552
Miehiä	122	124
<b>Yhteensä</b>	<b>756</b>	<b>676</b>

Vakinaiset	619	550
Määräaikaiset ja sijaiset	112	105
Työllistetyt	25	21
<b>Yhteensä</b>	<b>756</b>	<b>676</b>

#### Henkilöstökulut

Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	31 886 596,72	31 084 829,35
<b>Henkilöstökulut yhteensä</b>	<b>31 886 596,72</b>	<b>31 084 829,35</b>

#### Luottamushenkilön palkkiosta perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

Kokoomus/Hollola	4 620,68	4060,36
Kristillisdemokraatit	70,32	56,67
Keskusta	4 077,42	3920,95
Sosiaalidemokraatit	5 399,04	5256,81
Vasemmistoliitto	569,94	203,65
Vihreät	1 981,95	1879,5
Perussuomalaiset	2 847,55	2977,89
Sininen Tulevaisuus ry	25,80	31,3
<b>Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä</b>	<b>19 592,70</b>	<b>18387,13</b>

## Tilintarkastajan palkkiot

### BDO Auditor Oy

Tilintarkastuspalkkiot	8206	19 907,76
Tilintarkastajan lausunnot	0	131,25
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	6064,5	7 519,00
Muut palkkiot	522	4 459,00
<b>Yhteensä</b>	<b>14 792,50</b>	<b>32 017,01</b>

### Revisium Oy

Tilintarkastuspalkkiot	2 820,00	0
Tilintarkastajan lausunnot	480,00	0
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	1 470,00	0
Muut palkkiot	3 330,00	0
<b>Yhteensä</b>	<b>8 100,00</b>	<b>0</b>
<b>Kaikki yhteensä</b>	<b>22 892,50</b>	<b>32 017,01</b>

## Kunnan ja sen intressitahoihin kuuluva liitetieto

Kunnan 100 %:sti omistamalta tytäryhtiö Hollolan Tilapalvelu Oy:ltä on ostettu palveluita v. 2019 yhteensä 8,6 milj. eurolla. Toiselta 100 %:sti omistetulta yhtiöltä Hollolan Asuntotalot Oy:ltä palveluita on ostettu 26 t eurolla.

Kunta on omistajana Provincia Oy:ssä, josta kunta ostaa merkittävän määrän kunnan palvelutuotantoon liittyviä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluita. Ostot vuonna 2019 Provincia Oy:ltä olivat yht. n. 521 t euroa. Kunta on osakkaana myös Työterveys Wellamo Oy:ssä, josta työterveyshuollon palveluita on ostettu v. 2019 237 t eurolla. Kunta on osakkaana myös Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy:ssä, josta palveluita on ostettu puolestaan 59 t eurolla.

Kunnan omistusten osalta on toteutettu muutoksia vuoden 2019 aikana. Kunnan tytäryhtiö Hämeenkosken Biolämpö Oy:n liiketoiminta myytiin vuoden 2019 aikana ja yhtiö on lakkautettu selvitysmenettelyn kautta vuoden 2019 lopussa. Lahden Työn Paikan osakkeet on puolestaan myyty Lahden kaupungille v. 2019. Kunnan tytäryhtiö kiinteistöosakeyhtiö Liikejalavan osakkeet ja maa-alueet on puolestaan lunastettu v. 2019 aikana ja yhtiön selvitysmenettely käynnistetty.

Muita intressitahoja (ja kuntakonserniin kuuluvia) ovat kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenkuntana. Näitä ovat Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä (ostot n. 73,5 milj. eur), Päijät-Hämeen liitto (maksut n. 1,8 milj. eur) ja Hollolan-Lahden Vesilaitoskuntayhtymä (ostot n. 130 t eur).

Kunnanjohtajan kanssa on vuonna 2017 (kv 35 §) solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu tietyissä tapauksissa vuoden palkkaa vastaavasta erokorvauksesta. Sopimus on edelleen ollut voimassa vuonna 2019.

Kunnalla on käytössään konsernitili, johon on liitetty Hollolan Tilapalvelu Oy. Tili sisältää Tilapalveluiden osalta 1 milj. euron limiitin. Limiitistä ei peritä yhtiöltä palkkiota.

Kunnalla on ollut voimassa oleva takaus koskien Hollolan Asuntotalot Oy:n 4,4 milj. euron lainaa. Valtuusto on lisäksi hyväksynyt 8.4.2019 kokouksessaan omavelkaisen lainatakauksen Hollolan Asuntotalot Oy:n 297 399,00 euron lainalle. Hollolan Asuntotalojen on tullut antaa takaukselle vastavakuus. Takauksesta peritään vuosittain 0,1 % takausprovisio.

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt kokouksessaan 23.9.2019 sijoitus- ja rahoitusperiaatteet, joiden mukaan kunnan myöntäessä välirahoitusta hollolalaisille yleishyödyllisille yhteisöille kunta ei vaadi välirahoituksesta vakuuksia.

Konsernin lähipiiriin/intressipiiriin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia

**Tunnusluvut****Hollolan kunta**

<b>TUNNUSLUVUT</b>	<b>2019</b>	<b>2018</b>
<b>Tuloslaskelman tunnusluvut</b>		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	10,0 %	11,5 %
Vuosikate/Poistot, %	83,9 %	85,3 %
Vuosikate, €/asukas	322	377
Asukasmäärä	23 426	23 591
Henkilöstön lukumäärä	756	676
<b>Rahoituslaskelman tunnusluvut</b>		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, euroa	7 578 403,63	1 615 834,68
Investointien tulorahoitus, %	84,3 %	98,5 %
Lainanhoitokate	0,9	1,1
Laskennallinen lainanhoitokate	1,4	1,5
Kassan riittävyys, pv	22,5	24,6
<b>Taseen tunnusluvut</b>		
Omavaraisuusaste, %	58,6 %	57,1 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	42,7 %	46,6 %
Kertynyt yli-/alijäämä	16 371 254	17 023 255
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	699	722
Lainakanta	40 483 964	45 145 756
Lainakanta 31.12. €/asukas	1 728	1 963
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	63 703 756	70 153 766
Lainat ja vuokravastuut 31.12 €/asukas	2 719	2 974
Lainasaamiset 31.12.,	1 761 477	1 948 161

#### 4.4 Vesihuoltolain edellyttämät liitetiedot

##### Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

###### Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

###### Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

###### Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

#### TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

TOIMINTATUOTOT	2019	2018
Ulkoiset		
Vesimaksut	1 351 485	1 334 545
Jätevesimaksut	2 119 957	2 080 978
Perusmaksut	740 173	647 780
<b>Yhteensä</b>	<b>4 211 615</b>	<b>4 063 303</b>

## Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 25.9.2017 päivitetyn poistosuunnitelman käyttöön 1.1.2018 alkaen. Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioitun taloudellisen käyttöiän mukaan.

**Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:**

### Aineelliset hyödykkeet

#### Rakennukset ja rakennelmat

Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	Tasapoisto

#### Kiinteät rakenteet ja laitteet

Vedenjakelu- ja viemäriverkosto	30 vuotta	Tasapoisto
Sähkö-, vesi yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	25 %	Menojäännöspoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	25 %	Menojäännöspoisto

#### Koneet ja kalusto

Muut laitteet ja kalusteet	5 vuotta	Tasapoisto
----------------------------	----------	------------

#### Vedenottamot ja jätevedenpuhdistamot

Rakennukset	8 %	Menojäännöspoisto
Pumput	25	Menojäännöspoisto
Muut koneet	18	Menojäännöspoisto

<b>Vesitorni</b>	40 vuotta	Tasapoisto
------------------	-----------	------------

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

## TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

### AINEETTOMAT JA AINEELLISET HYÖDYKKEET PYSYVIEN VASTAAVIEN MUUTOKSET

Aineelliset hyödykkeet	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset työt	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	194 096,88	556 105,29	26 269 315,58	27 030,14	486 459,71	27 533 007,60
Lisäykset tilikauden aikana	1 457,63	227 476,00	1 366 529,29	132 500,00	268 959,56	1 996 922,48
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä -/+	0,00	0,00	472 304,19	0,00	-472 304,19	0,00
Tilikauden poisto	0,00	-38 833,71	-1 619 885,90	-4 865,42	0,00	-1 663 585,03
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<b>Poistamaton hankintameno 31.12.</b>	<b>195 554,51</b>	<b>744 747,58</b>	<b>26 488 263,16</b>	<b>154 664,72</b>	<b>283 115,08</b>	<b>27 866 345,05</b>
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
<b>Kirjanpitoarvo 31.12.</b>	<b>195 554,51</b>	<b>744 747,58</b>	<b>26 488 263,16</b>	<b>154 664,72</b>	<b>283 115,08</b>	<b>27 866 345,05</b>

**SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT  
OLENNAISET ERÄT**

**Lyhytaikaiset siirtosaamiset**

Siirtosaamiset

	<b>2019</b>	<b>2018</b>
Lahti Aqua, lipeä vahinko	0,00	107 711,60
Muut siirtosaamiset	125,62	37,55
Siirtosaamiset yhteensä	125,62	107 749,15
<b>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</b>	<b>125,62</b>	<b>107 749,15</b>

**TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT**

**Oman pääoman erittely**

	<b>2019</b>	<b>2018</b>
Peruspääoma 1.1.	9 302 673,01	9 302 673,01
<b>Peruspääoma 31.12.</b>	<b>9 302 673,01</b>	<b>9 302 673,01</b>

Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.

Siirto edelliseltä tilikaudelta	-178 455,84	-66 989,14
<b>Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.</b>	<b>4 012 406,95</b>	<b>4 190 862,79</b>

**Tilikauden ylijäämä/alijäämä**

<b>-152 542,99</b>	<b>-178 455,84</b>
--------------------	--------------------

**Oma pääoma yhteensä**

<b>13 162 536,97</b>	<b>13 315 079,96</b>
----------------------	----------------------

**Erittely poistoerosta**

	<b>2019</b>	<b>2018</b>
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	16 426,22	28 221,40
<b>Poistoero yhteensä</b>	<b>16 426,22</b>	<b>28 221,40</b>

**Pitkäaikaiset velat**

	<b>saldo</b>						
	<b>31.12.2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2022</b>	<b>2023</b>	<b>2024</b>	<b>31.12.2024</b>
15628/12	750000	-300000	-300000	-150000			0,00
19834/19	1250000	-125000	-125000	-125000	-125000	-125000	625 000,00
	2 000 000,00	-425 000,00	-425 000,00	-275 000,00	-125 000,00	-125 000,00	625 000,00



**Muiden velkojen erittely**

	<b>2019</b>	<b>2018</b>
Pitkäaikaiset		
Muut velat		
Liittymismaksut	11 527 550,47	11 036 968,47
Muut velat yhteensä	11 527 550,47	11 036 968,47

**Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät**

	<b>2019</b>	<b>2018</b>
<b>Lyhytaikaiset</b>		
<b>Tuloennakot ja menojäämät</b>		
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	10 500,36	0,00
Korkojaksotukset	8 093,71	11 283,07
Muut siirtovelat	0,00	95 432,96
<b>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</b>	<b>18 594,07</b>	<b>106 716,03</b>
<b>Siirtovelat yhteensä</b>	<b>18 594,07</b>	<b>106 716,03</b>

**HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT**

<b>Henkilöstön lukumäärä 31.12.</b>	<b>2019</b>	<b>2018</b>
Vesihuoltolaitos	1	1
<b>Yhteensä</b>	<b>1</b>	<b>1</b>

**Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu**

Hanke	Päätös	Vastuu päättyy	Myönnetty avustus
<b>VESIHUOLTOLAITOS</b>			
Herralan siirtovesijohto ja -viemäri (työllisyysperusteinen investointiavustus)	HÄMELY/0070/05.02.09/2010/ 6.8.2010	31.12.2025	793 000,00
Raaskantien I vaiheen ja Tynnyrimäen tien vesihuolto	HAMELY/2242/2014 ja HAMELY/2246/2014/ 16.3.2015	31.12.2030	55 000,00

**HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS**

<b>TULOSLASKELMA</b>	<b>Vesihuolto ilman huleveden viemäröinnin osuutta 01.01. - 31.12.2019</b>	<b>Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriytys, huleveden viemäröinti 01.01. - 31.12.2019</b>
<b>Liikevaihto</b>	<b>4 235 234,89</b>	<b>0,00</b>
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut	-2 103 050,94	-63 629,26
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-94 764,71	0,00
Palvelujen ostot	-2 008 286,23	-63 629,26
Henkilöstökulut	-87 008,49	0,00
Palkat ja palkkiot	-57 806,52	0,00
Henkilösivukulut	-29 201,97	0,00
Eläkekulut	-27 305,28	0,00
Muut henkilösivukulut	-1 896,69	0,00
Poistot ja arvonalentumiset	-1 547 134,08	-116 450,95
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 547 134,08	-116 450,95
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut kulut	-8 830,02	0,00
<b>Liikeylijäämä</b>	<b>489 211,36</b>	<b>-180 080,21</b>
Rahoitustuotot ja -kulut:	-290 869,90	-32 665,98
Muille maksetut korkokulut	-18 438,66	-2 395,98
Korvaus peruspääomasta	-272 430,00	-30 270,00
Muut rahoituskulut	-1,24	0,00
<b>Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaiseriä</b>	<b>198 341,47</b>	<b>-212 746,20</b>
<b>Ylijäämä(alijäämä)ennen varauksia</b>	<b>198 341,47</b>	<b>-212 746,20</b>
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 484,76	412,83
<b>Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)</b>	<b>203 826,22</b>	<b>-212 333,36</b>

Erillisiä huleveden käyttömaksuja tai huleveden vuosittaisia perusmaksuja ei ole toistaiseksi käytössä. Hulevesiverkosto ei vaadi säännöllistä ennakkohuoltoa tai korjausta, josta aiheutuisi kuluja.

**HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS**

<b>RAHOITUSLASKELMA</b>	<b>Vesihuolto ilman huleveden viemäröinnin osuutta</b>	<b>Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriytys, huleveden viemäröinti</b>
	<b>01.01. - 31.12.2019</b>	<b>01.01. - 31.12.2019</b>
<b>Toiminnan rahavirta</b>		
Tulorahoitus	<b>1 978 377,45</b>	<b>-329 197,15</b>
Liikelyjäämä	489 211,36	-180 080,21
Poistot ja arvonalennukset	1 780 035,98	-116 450,95
Rahoitustuotot ja -kulut	-290 869,90	-32 665,98
<b>Investointien rahavirta</b>	<b>-1 926 447,48</b>	<b>-70 475,00</b>
Investointimenot	-1 926 447,48	-70 475,00
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>51 929,97</b>	<b>-399 672,15</b>
 <b>Rahoituksen rahavirta</b>		
Lainakannan muutokset	<b>950 000,00</b>	<b>0,00</b>
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	1 250 000,00	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-300 000,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	<b>-602 257,82</b>	<b>0,00</b>
Saamisten muutos muilta	-77 724,32	0,00
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-898 058,20	0,00
Korottomien velkojen muutos muilta	373 524,70	0,00
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>347 742,18</b>	<b>0,00</b>
 <b>Rahavarojen muutos</b>	<b>399 672,15</b>	<b>-399 672,15</b>
 <b>Rahavarojen muutos</b>		
Rahavarat 31.12.	0,00	0,00
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00
	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>

## HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS

	<b>Vesihuolto ilman huleveden viemäroinnin osuutta 31.12.2019</b>	<b>Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriytys, huleveden viemärointi 31.12.2019</b>
<b>TASE</b>		
<b>VASTAAVAA</b>		
<b>Pysyvät vastaavat</b>		
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	195 554,51	0,00
Rakennukset	744 747,58	0,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	24 305 154,16	2 183 109,00
Koneet ja kalusto	154 664,72	0,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	283 115,08	0,00
	<b>25 683 236,05</b>	<b>2 183 109,00</b>
<b>Vaihtuvat vastaavat</b>		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	395 684,34	0,00
Saamiset kunnalta	0,00	0,00
Muut saamiset	86 837,60	0,00
Siirtosaamiset	125,62	0,00
	<b>482 647,56</b>	<b>0,00</b>
<b>VASTAAVAA</b>	<b>26 165 883,61</b>	<b>2 183 109,00</b>
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>31.12.2019</b>	<b>31.12.2019</b>
<b>Oma pääoma</b>		
Peruspääoma	-8 372 405,71	-930 267,30
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä	-4 579 809,35	567 402,40
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-203 826,22	212 333,36
	<b>-13 156 041,28</b>	<b>-150 531,54</b>
<b>Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset</b>		
Poistoero	-14 783,60	-1 642,62
	<b>-14 783,60</b>	<b>-1 642,62</b>
<b>Vieras pääoma</b>		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-1 393 875,00	-181 125,00
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	-10 201 882,17	-1 325 668,30
	<b>-11 595 757,17</b>	<b>-1 506 793,30</b>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-376 125,00	-48 875,00
Lainat kunnalta	-1 012 946,57	-131 625,82
Ostovelat	-296 719,83	-38 556,81
Siirtovelat	-18 594,07	0,00
	<b>-1 704 385,46</b>	<b>-219 057,64</b>
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>-13 300 142,63</b>	<b>-1 725 850,94</b>
	<b>-26 470 967,51</b>	<b>-1 878 025,10</b>

## 4.5 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

### Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

### Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kunnan tytäryhtiöt sekä kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä, sekä osakkuusyhteisö.

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisällyvistä yhteisöistä		
	Yhdistelty konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
<b>Tytäryhteisöt</b>		
Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt	4	-
Osakeyhtiö	2	-
Kuntayhtymät	5	-
Osakkuusyhteisöt	1	-
<b>Yhteensä</b>	<b>12</b>	<b>-</b>

### Konsernitilinpäätöksen poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpitolautakunnan mukaisesti vapaaehtoisten ja verotusperusteisten varausten ja poistoeron muutokset on konsernituloslaskelmassa laskettu laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli-/alijäämään ja vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on konsernitaseessa jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa ja vähemmistöosuusien erottamisessa. Laskennallinen verovelka on esitetty kokonaisuudessaan pitkäaikaisen vieraana pääomana.

### Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Kiinteistöverot on eliminoitu siltä osin kuin konserniyhtiöt ne ilmoittaneet.

### Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäisen omistuksen eliminoinnit on tehty Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konserniyleisohjeen mukaisesti käyttäen ns. sovellettua hankintamenomenetelmää. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudella tilikauden tulokseen.

### Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

### Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden rakennusten poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi niillä yhtiöillä, jotka eivät ole tehneet suunnitelman mukaisia poistoja.

## **Kuntayhtymät**

Kuntayhtymät on yhdistelty konsernitilinpäätökseen peruspääomaosuuden suhteessa.

## **Osakkuusyhteisöt**

Osakkuusyhtiöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

## **Konsernirakenteet muutokset tilikaudella**

Kiinteistö Oy Liikejalava on hankittu loput osakkeet Hollolan kunnalle tilinkauden aikana. Yhtiön tullaan purkamaan vuoden 2020 aikana. Kiinteistö Oy Liikejalavan omistus luetaan kirjanpitolain mukaisesti lyhytaikaiseksi omistukseksi, tästä syystä yhtiön yhdistely tapaa ei olla muutettu vuoden 2019 tilinpäätöksen.

Hämeenkosken Biolämpö oy on 10.6.2019 pidetyssä yhtiökokouksessa asetettu vapaaehtoiseen selvitystilaan. Selvitystilan aikana selvitysmies on tehnyt yhtiön lopettamiseen liittyvät toimenpiteet ja 5.11.2019 tehdyllä jakokirjalla yhtiön jäljelle jääneet varat on jaettu osakkaille.

## **Yksikköhintarahoituksen oikaisu valtionosuuksiin**

Koulutuskuntayhtymälle maksettu yksikköhintarahoitus 55,8 milj. € on konsernitilinpäätöksessä siirretty toimintatuotoista valtionosuuksiin.

## **Kiinteistöverojen käsittely**

Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen kunnalle maksamat kiinteistöverot 295 teur on eliminoitu konsernituloslaskelmassa.

## **Vertailukelpoisuus edellisten tilikausien tilinpäätökseen**

Edellisen vuoden konsernitilinpäätökseen on tehty korjaus, joka koskee Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymästä saadun tiedon mukaan vammaisten pitkäaikaisen perhehoidon kuntalaskutuksessa havaittuja virheitä vuosina 2017 ja 2018 ja Ensihoidon jäsenkuntalaskutuksessa vuosina 2013 – 2017. Virheet havaittiin vuoden 2018 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen tehdyissä selvityksissä. Hollolan kunnan osalta nettohyvyitys on 1 173 158,00 euroa. Korjauksella on vaikutus konsernin vuoden 2018 tunnuslukuihin, jonka vuoksi myös konsernin tunnusluvut on vertailuvuodelta korjattu vastaamaan tehtyjä muutoksia.

## Tuloslaskelman liitetiedot

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Toimintatuotot tehtäväkokonaisuuksina</b>				
Sosiaali- ja terveyspalvelut	76 749 601,73	73 259 669,75	66 807,47	151 786,31
Opetus- ja kulttuuripalvelut	4 575 647,15	4 929 354,29	3 924 225,88	4 146 156,59
Yhdyskuntapalvelut	8 868 850,23	8 227 490,90	8 223 605,21	8 221 728,25
Asumis- ja kiinteistöpalvelut	4 493 103,69	4 191 103,16	0,00	0,00
Muut palvelut	2 360 227,78	3 258 400,84	79 589,40	42 024,21
Yleishallinto	1 427 623,89	2 687 353,57	1 473 941,06	2 687 353,57
<b>Toimintatuotot</b>	<b>98 475 054,49</b>	<b>96 553 372,52</b>	<b>13 768 169,02</b>	<b>15 249 048,93</b>
<b>Verotulot</b>				
Kunnan tulovero	83 879 156,83	81 565 366,81	83 879 156,83	81 565 366,81
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 948 884,97	2 799 019,77	2 948 884,97	2 799 019,77
Kiinteistövero	5 479 709,20	5 376 272,02	5 775 661,94	5 376 272,02
<b>Verotulot</b>	<b>92 307 751,00</b>	<b>89 740 658,60</b>	<b>92 603 703,74</b>	<b>89 740 658,60</b>
<b>Valtionosuudet</b>				
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	35 686 020,00	34 712 612,00	35 686 020,00	34 712 612,00
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	6 577 878,00	6 257 280,00	6 577 878,00	6 257 280,00
Koulutuskuntayhtymien valtionosuus	5 308 790,50	5 070 082,18	0,00	0,00
Muu opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	-4 516 883,00	-4 552 911,00	-4 516 883,00	-4 552 911,00
<b>Valtionosuudet</b>	<b>43 055 805,50</b>	<b>41 487 063,18</b>	<b>37 747 015,00</b>	<b>36 416 981,00</b>
<b>Satunnaiset tuotot ja kulut</b>				
<b>Satunnaiset tuotot</b>				
Hämeenkosken kiinteistöjen myynti PHHYKY, laboratoriotuotteiden myynti, PHP os. myynti	787 152,22	0,00	787 152,22	0,00
Koulutuskeskus Salpaus, As. Oy Hedelmätarhantien myyntivoitto	0,00	653 518,50	0,00	0,00
	0,00	3 420,77	0,00	0,00
<b>Satunnaiset tuotot</b>	<b>787 152,22</b>	<b>656 939,27</b>	<b>787 152,22</b>	<b>0,00</b>
<b>Satunnaiset kulut</b>				
Salpakankaan TA:n myyntitappio	0,00	583 863,25	0,00	583 863,25
Koulutuskeskus Salpaus, Kiint. Oy myyntitappiot	19 902,93	4 527,91	0,00	0,00
Opintie 2, Heinola kiinteistön purkukustannukset	31 404,09	0,00	0,00	0,00
Svinhufvudinkatu 2-4 tonttien lohkominen	513,54	0,00	0,00	0,00
Svinhufvudinkatu 7, Nelon kiinteistön purkukustannukset	150 140,22	0,00	0,00	0,00
<b>Satunnaiset kulut</b>	<b>201 960,78</b>	<b>588 391,16</b>	<b>0,00</b>	<b>583 863,25</b>
<b>Satunnaiset erät</b>	<b>585 191,44</b>	<b>68 548,11</b>	<b>787 152,22</b>	<b>583 863,25</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>				
<b>Potilasvahinkovakuutusmaksu</b>				
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.	1 386 895,12	1 329 158,23	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	215 218,36	0,00	0,00
Vähennykset	-341 768,15	-157 481,47	0,00	0,00
<b>Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12.</b>	<b>1 045 126,97</b>	<b>1 386 895,12</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Muut pakolliset varaukset</b>				
Muut pakolliset varaukset 1.1.	10 965,44	229 838,35	0,00	204 184,49
Vähennykset	-5 259,61	-218 872,91	0,00	-204 184,49
<b>Muut pakolliset varaukset 31.12.</b>	<b>5 705,83</b>	<b>10 965,44</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>	<b>1 050 832,80</b>	<b>1 397 860,56</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot</b>				
<b>Myyntivoitot</b>				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	260 280,63	629 325,75	260 280,63	628 164,27
Rakennusten luovutusvoitot	19 243,00	643 602,07	14 347,84	641 340,19
Muut luovutusvoitot	4 801,02	95 542,29	4 895,16	75 269,58
<b>Myyntivoitot</b>	<b>284 324,65</b>	<b>1 368 470,12</b>	<b>279 523,63</b>	<b>1 344 774,04</b>
<b>Myyntitappiot</b>				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot	310 185,73	0,00	310 185,73	0,00
Muut luovutustappiot	106 490,99	0,00	133 164,92	0,00
<b>Myyntitappiot</b>	<b>416 676,72</b>	<b>0,00</b>	<b>443 350,65</b>	<b>0,00</b>
<b>Yhteismäärät muihin rahoitustuottoihin sisällyvistä tuotoista, jotka on saatu osuuksista muissa yrityksissä</b>				
Osinkotuotot ja osuuspääomien korot	1 090 512,60	554 389,00	1 090 512,60	554 389,00
Osinkotuotot muilta	37 767,11	485,70	0,00	0,00
Muut rahoitustuotot	224 997,28	98 594,80	112 376,56	16 678,60
<b>Muut rahoitustuotot</b>	<b>1 353 276,99</b>	<b>653 469,50</b>	<b>1 202 889,16</b>	<b>571 067,60</b>
<b>Omistuksen eliminointierot</b>				
Omistuksen eliminointierot	0,00	56 655,71		
Omistuksen eliminointierot, negatiivinen	0,00	0,00		
<b>Omistuksen eliminointierot</b>	<b>0,00</b>	<b>56 655,71</b>		



	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Tilintarkastajien palkkiot</b>				
Tilintarkastus	11 026,00	19 907,76	11 026,00	19 907,76
Tilintarkastajan muut toimeksiannot	480,00	131,25	480,00	131,25
Veroneuvonta	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut palvelut	11 386,50	11 978,00	11 386,50	11 978,00
<b>Tilintarkastajien palkkiot</b>	<b>22 892,50</b>	<b>32 017,01</b>	<b>22 892,50</b>	<b>32 017,01</b>

## Taseen liitetiedot, vastaavaa

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>PYSYVÄT VASTAAVAT</b>				
<b>Aineettomat hyödykkeet</b>				
<b>Aineettomat oikeudet</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Aineettomat oikeudet	210 764,28	307 148,89	25 732,65	25 732,65
Lisäykset tilikauden aikana, Aineettomat oikeudet	627,81	7 259,39	0,00	0,00
Yritysmyyntit (-), Aineettomat oikeudet	0,00	654,09	0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana, Aineettomat oikeudet	0,00	-190,89	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-), Aineettomat oikeudet	0,00	-104 107,20	0,00	0,00
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Aineettomat oikeudet	-164 377,99	-126 399,15	-25 732,65	-25 732,65
Yritysosojen kertyneet poistot (-), Aineettomat oikeudet	0,00	-70,33	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Aineettomat oikeudet	0,00	-7 688,41	0,00	0,00
Kauden poistot (-), Aineettomat oikeudet	-20 691,91	-30 220,10	0,00	0,00
<b>Aineettomat oikeudet</b>	<b>26 322,19</b>	<b>46 386,29</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Tietokoneohjelmistot</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Tietokoneohjelmistot	282 634,62	119 858,61	46 396,61	0,00
Yritysosot (investoinnit) (+), Tietokoneohjelmistot	0,00	554,00	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana, Tietokoneohjelmistot	13 265,85	112 907,42	1 152,00	29 782,50
Siirrot erien välillä (+/-), Tietokoneohjelmistot	-1 152,00	49 314,58	-1 152,00	16 614,11
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Tietokoneohjelmistot	-133 779,53	-159 752,27	-5 076,54	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Tietokoneohjelmistot	0,00	79 165,48	0,00	0,00
Kauden poistot (-), Tietokoneohjelmistot	-71 284,48	-53 192,74	-15 465,53	-5 076,54
<b>Tietokoneohjelmistot</b>	<b>89 684,45</b>	<b>148 855,08</b>	<b>25 854,54</b>	<b>41 320,07</b>
<b>Aineettomat oikeudet</b>	<b>116 006,63</b>	<b>195 241,37</b>	<b>25 854,54</b>	<b>41 320,07</b>
<b>Muut pitkävaikutteiset menot</b>				
<b>Liikearvo</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Liikearvo	38 958,84	38 958,84	0,00	0,00
Yritysmyyntit (-), Liikearvo	-38 958,84	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Liikearvo	-38 958,84	-25 972,56	0,00	0,00
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Liikearvo	38 958,84	0,00	0,00	0,00
Kauden poistot (-), Liikearvo	0,00	-12 986,28	0,00	0,00
<b>Liikearvo</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Muut pitkävaikutteiset menot</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Muut pitkävaikutteiset menot	985 265,50	285 569,49	928 426,63	228 833,19
Lisäykset tilikauden aikana, Muut pitkävaikutteiset menot	381,64	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-), Muut pitkävaikutteiset menot	191,75	699 696,00	0,00	699 593,44
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Muut pitkävaikutteiset menot	-278 371,78	-192 333,32	-237 767,18	-162 020,58
Kauden poistot (-), Muut pitkävaikutteiset menot	-71 807,11	-86 038,47	-64 911,98	-75 746,60
<b>Muut pitkävaikutteiset menot</b>	<b>635 659,99</b>	<b>706 893,71</b>	<b>625 747,47</b>	<b>690 659,45</b>
<b>Muut pitkävaikutteiset menot</b>	<b>635 659,99</b>	<b>706 893,71</b>	<b>625 747,47</b>	<b>690 659,45</b>
<b>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet</b>				
<b>Ennakkomaksut</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Ennakkomaksut	3 247 480,65	357 179,21	3 247 320,97	357 179,21
Lisäykset tilikauden aikana, Ennakkomaksut	2 518 004,75	2 907 018,11	2 517 972,73	2 906 755,87
Siirrot erien välillä (+/-), Ennakkomaksut	-191,70	-16 716,67	0,00	-16 614,11
<b>Ennakkomaksut</b>	<b>5 765 293,70</b>	<b>3 247 480,65</b>	<b>5 765 293,70</b>	<b>3 247 320,97</b>
<b>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet</b>	<b>5 765 293,70</b>	<b>3 247 480,65</b>	<b>5 765 293,70</b>	<b>3 247 320,97</b>
<b>Aineettomat hyödykkeet</b>	<b>6 516 960,32</b>	<b>4 149 615,73</b>	<b>6 416 895,71</b>	<b>3 979 300,49</b>
<b>Aineelliset hyödykkeet</b>				
<b>Maa- ja vesialueet</b>				
<b>Maa- ja vesialueet</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Maa- ja vesialueet	24 376 330,78	24 114 822,28	22 799 847,31	22 537 413,84
Yritysosotot (investoinnit) (+), Maa- ja vesialueet	0,00	1 555,09	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana, Maa- ja vesialueet	1 045 269,13	376 786,07	1 045 269,13	375 684,80
Vähennykset tilikauden aikana, Maa- ja vesialueet	-421 873,36	-136 498,34	-418 394,58	-113 251,33
Siirrot erien välillä (+/-), Maa- ja vesialueet	0,00	19 665,68	0,00	0,00
<b>Maa- ja vesialueet</b>	<b>24 999 726,55</b>	<b>24 376 330,78</b>	<b>23 426 721,86</b>	<b>22 799 847,31</b>
<b>Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	734 365,85	753 842,24	732 191,02	732 191,02
Siirrot erien välillä (+/-), Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut	0,00	-19 665,68	0,00	0,00
<b>Ei-palautuskelpoiset liittymismaksut</b>	<b>734 365,85</b>	<b>734 365,85</b>	<b>732 191,02</b>	<b>732 191,02</b>
<b>Maa- ja vesialueet</b>	<b>25 754 473,68</b>	<b>25 131 077,91</b>	<b>24 158 912,88</b>	<b>23 532 038,33</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Rakennukset</b>				
<b>Rakennukset</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Rakennukset	103 196 794,82	97 308 205,27	63 658 859,46	66 816 422,37
Yritysosot (investoinnit) (+), Rakennukset	0,00	271 715,01	0,00	83 771,85
Lisäykset tilikauden aikana, Rakennukset	3 214 571,41	1 395 995,69	854 137,99	944 342,35
Yritysmyyntit (-), Rakennukset	-457 005,18	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana, Rakennukset	-2 052 212,58	-4 991 362,37	-2 007 598,09	-4 185 677,11
Siirrot erien välillä (+/-), Rakennukset	652 528,58	9 212 241,22	0,00	0,00
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Rakennukset	-29 280 420,35	-13 740 484,51	-13 876 057,15	-9 593 068,32
Yritysosojen kertyneet poistot (-), Rakennukset	0,00	-202 133,93	0,00	0,00
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Rakennukset	68 549,03	249 548,23	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Rakennukset	0,00	-9 164 659,17	0,00	0,00
Kauden poistot (-), Rakennukset	-5 134 919,05	-5 357 978,27	-3 256 565,64	-3 226 515,61
Arvonalennukset (-) ja arvonalennusten palautukset (+), Rakennukset	0,00	-1 064 712,71	0,00	-1 056 473,22
<b>Rakennukset</b>	<b>70 207 886,69</b>	<b>73 916 374,47</b>	<b>45 372 776,57</b>	<b>49 782 802,31</b>
<b>Rakennusten arvonkorotukset</b>				
Rakennusten arvonkorotukset 1.1.	1 149 980,10	1 193 518,13	0,00	0,00
Rakennusten arvonkorotusten vähennykset	-43 538,03	-43 538,03	0,00	0,00
<b>Rakennusten arvonkorotukset</b>	<b>1 106 442,07</b>	<b>1 149 980,10</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Rakennukset</b>	<b>71 314 328,76</b>	<b>75 066 354,57</b>	<b>45 372 776,57</b>	<b>49 782 802,31</b>
<b>Kiinteät rakenteet ja laitteet</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Kiinteät rakenteet ja laitteet	56 871 010,22	45 478 246,60	54 562 214,37	44 669 720,12
Yritysosot (investoinnit) (+), Kiinteät rakenteet ja laitteet	0,00	1 406 684,61	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana, Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 175 648,95	3 728 882,14	3 175 648,95	3 699 882,14
Yritysmyyntit (-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	-246 423,57	-41 850,16	0,00	-41 850,16
Vähennykset tilikauden aikana, Kiinteät rakenteet ja laitteet	-434 403,06	-26 504,43	-1 728,51	-26 504,43
Siirrot erien välillä (+/-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	710 893,51	6 325 551,45	710 893,51	6 260 966,70
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	-13 238 452,10	-7 802 775,63	-12 602 864,28	-7 514 809,67
Yritysosojen kertyneet poistot (-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	0,00	-58 238,68	0,00	0,00
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Kiinteät rakenteet ja laitteet	78 944,02	0,00	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Kiinteät rakenteet ja laitteet	0,00	-128 489,05	0,00	0,00
Kauden poistot (-), Kiinteät rakenteet ja laitteet	-5 089 006,31	-5 248 948,74	-4 968 442,59	-5 088 054,61
<b>Kiinteät rakenteet ja laitteet</b>	<b>41 828 211,66</b>	<b>43 632 558,12</b>	<b>40 875 721,45</b>	<b>41 959 350,09</b>
	<b>Hollola-konserni</b>		<b>Hollolan kunta</b>	

	2019	2018	2019	2018
<b>Koneet ja kalusto</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Koneet ja kalusto	10 259 278,42	6 304 533,78	4 666 413,59	2 048 801,91
Yritysosot (investoinnit) (+), Koneet ja kalusto	0,00	138 019,88	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana, Koneet ja kalusto	799 196,16	988 211,40	210 299,30	74 688,64
Yritysmyyntit (-), Koneet ja kalusto	0,00	-41 921,69	0,00	-41 921,69
Vähennykset tilikauden aikana, Koneet ja kalusto	-23 694,86	-68 502,28	-6 868,86	-1 503,40
Siirrot erien välillä (+/-), Koneet ja kalusto	30 608,38	2 938 937,34	27 658,41	2 586 348,13
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Koneet ja kalusto	-4 650 220,10	-2 657 666,73	-1 908 355,85	-1 025 996,26
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot, Koneet ja kalusto	0,00	-261 817,29	0,00	0,00
Kauden poistot (-), Koneet ja kalusto	-1 624 183,41	-1 730 736,08	-787 312,08	-882 359,59
<b>Koneet ja kalusto</b>	<b>4 790 984,59</b>	<b>5 609 058,32</b>	<b>2 201 834,51</b>	<b>2 758 057,74</b>
<b>Muut aineelliset hyödykkeet</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Muut aineelliset hyödykkeet	265 523,14	1 667 278,57	28 798,37	28 798,37
Yritysosot (investoinnit) (+), Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	-1 400 570,05	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana, Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	2 200,00	0,00	0,00
Yritysmyyntit (-), Muut aineelliset hyödykkeet	-146 008,29	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana, Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	-3 385,38	0,00	0,00
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Muut aineelliset hyödykkeet	-81 532,50	-110 992,81	0,00	0,00
Yritysosojen kertyneet poistot (-), Muut aineelliset hyödykkeet	0,00	58 238,68	0,00	0,00
Yritysmyyntien kertyneet poistot (+), Muut aineelliset hyödykkeet	40 029,00	0,00	0,00	0,00
Kauden poistot (-), Muut aineelliset hyödykkeet	-16 758,49	-28 778,37	0,00	0,00
<b>Muut aineelliset hyödykkeet</b>	<b>61 252,87</b>	<b>183 990,65</b>	<b>28 798,37</b>	<b>28 798,37</b>
<b>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat</b>				
<b>Ennakkomaksut</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Ennakkomaksut	146 458,63	146 458,63	125 877,52	125 877,52
Lisäykset tilikauden aikana, Ennakkomaksut	750,29	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-), Ennakkomaksut	-14 656,48	0,00	0,00	0,00
<b>Ennakkomaksut</b>	<b>132 552,44</b>	<b>146 458,63</b>	<b>125 877,52</b>	<b>125 877,52</b>
<b>Keskeneräiset hankinnat</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Keskeneräiset hankinnat	2 009 812,48	9 954 868,65	964 200,68	9 639 082,12
Lisäykset tilikauden aikana, Keskeneräiset hankinnat	2 885 681,34	1 731 774,16	1 640 315,90	887 623,90
Vähennykset tilikauden aikana, Keskeneräiset hankinnat	-15 640,21	-55 472,39	-2 873,89	-15 597,07
Siirrot erien välillä (+/-), Keskeneräiset hankinnat	-1 378 221,99	-9 621 357,94	-737 399,92	-9 546 908,27
Kertyneet poistot ja arvonalennukset 1.1. (-), Keskeneräiset hankinnat	-98 172,94	-96 511,84	-1 661,10	0,00
Arvonalennukset (-), Keskeneräiset hankinnat	0,00	-1 661,10	0,00	-1 661,10
<b>Keskeneräiset hankinnat</b>	<b>3 403 458,69</b>	<b>1 911 639,54</b>	<b>1 862 581,67</b>	<b>962 539,58</b>
<b>Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat</b>	<b>3 536 011,12</b>	<b>2 058 098,17</b>	<b>1 988 459,19</b>	<b>1 088 417,10</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Sijoitukset</b>				
<b>Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	49 164,18	174 700,19	34 560,93	34 560,93
Lisäykset tilikauden aikana, Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	96 929,56	383,91	96 812,70	0,00
Vähennykset tilikauden aikana, Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	0,00	-153 415,72	0,00	0,00
Siirrot erien välillä (+/-), Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	0,00	21 873,40	0,00	0,00
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta), Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	40 269,19	5 622,39	0,00	0,00
<b>Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet</b>	<b>186 362,93</b>	<b>49 164,18</b>	<b>131 373,63</b>	<b>34 560,93</b>
<b>Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset</b>				
<b>Muut osakkeet ja osuudet</b>				
Hankintameno 1.1. (+), Muut osakkeet ja osuudet	2 530 970,48	2 152 967,67	718 137,69	721 391,22
Lisäykset tilikauden aikana, Muut osakkeet ja osuudet	51 268,74	412 598,33	500,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana, Muut osakkeet ja osuudet	-86 360,00	-5 212,37	-86 360,00	-3 253,53
Siirrot erien välillä (+/-), Muut osakkeet ja osuudet	0,00	-29 383,16	0,00	0,00
Kertyneet arvonlennukset 1.1. (-), Muut osakkeet ja osuudet	-21 867,98	-21 819,08	0,00	0,00
Arvonlennukset kaudella (-), Muut osakkeet ja osuudet	-36 509,49	-48,90	0,00	0,00
<b>Muut osakkeet ja osuudet</b>	<b>2 437 501,74</b>	<b>2 509 102,50</b>	<b>632 277,69</b>	<b>718 137,69</b>
Markkina-arvo, muut osakkeet ja osuudet	0,00	0,00	0,00	0,00
<b>Osakkeiden arvonkorotukset</b>				
Osakkeiden arvonkorotukset 1.1.	1 823,39	3 655,90	0,00	0,00
Osakkeiden arvonkorotusten kuntayhtymäosuuksien vähennykset	0,00	-1 832,51	0,00	0,00
<b>Osakkeiden arvonkorotukset</b>	<b>1 823,39</b>	<b>1 823,39</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonkorotukset</b>	<b>2 439 325,14</b>	<b>2 510 925,89</b>	<b>632 277,69</b>	<b>718 137,69</b>
<b>Joukkovelkakirjasaamiset</b>				
<b>Pääomalainasaamiset muilta</b>				
Hankintameno 1.1., Pääomalainasaamiset muilta	1 542 792,32	1 542 792,32	1 283 175,28	1 283 175,28
Vähennykset (-), Pääomalainasaamiset muilta	-23 732,35	0,00	0,00	0,00
<b>Pääomalainasaamiset muilta</b>	<b>1 519 059,97</b>	<b>1 542 792,32</b>	<b>1 283 175,28</b>	<b>1 283 175,28</b>
<b>Muut lainasaamiset muilta</b>				
Hankintameno 1.1., Muut lainasaamiset muilta	169 986,00	33 616,00	169 986,00	33 616,00
Lisäykset (+), Muut lainasaamiset muilta	52 316,20	136 370,00	52 316,20	136 370,00
Vähennykset (-), Muut lainasaamiset muilta	-184 000,00	0,00	-184 000,00	0,00
<b>Muut lainasaamiset muilta</b>	<b>38 302,20</b>	<b>169 986,00</b>	<b>38 302,20</b>	<b>169 986,00</b>
<b>Muut lainasaamiset</b>	<b>1 557 362,17</b>	<b>1 712 778,32</b>	<b>1 761 477,48</b>	<b>1 948 161,28</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Muut saamiset</b>				
<b>Muut saamiset muilta</b>				
Hankintameno 1.1., Muut saamiset muilta	6 403,33	3 403,33	3 000,00	0,00
Lisäykset (+), Muut saamiset muilta	0,00	3 000,00	0,00	3 000,00
<b>Muut saamiset muilta</b>	<b>6 403,33</b>	<b>6 403,33</b>	<b>3 000,00</b>	<b>3 000,00</b>
<b>Palautuskelpoiset liittymismaksut</b>				
Hankintameno 1.1., Palautuskelpoiset liittymismaksut	50 342,56	34 560,73	0,00	0,00
Yritysmyyntit (-), Palautuskelpoiset liittymismaksut	-14 500,00	240,79	0,00	0,00
Lisäykset (+), Palautuskelpoiset liittymismaksut	430 062,72	15 541,05	429 916,74	0,00
<b>Palautuskelpoiset liittymismaksut</b>	<b>465 905,28</b>	<b>50 342,56</b>	<b>429 916,74</b>	<b>0,00</b>
<b>Palautuskelpoiset liittymismaksut, sisäinen</b>				
Hankintameno 1.1., Palautuskelpoiset liittymismaksut, sisäinen	3 206,10	3 206,10	429 916,74	429 916,74
Yritysmyyntit (-), Palautuskelpoiset liittymismaksut, sisäinen	0,00	3 206,10	0,00	0,00
Vähennykset (-), Palautuskelpoiset liittymismaksut, sisäinen	0,00	-3 206,10	-429 916,74	0,00
<b>Palautuskelpoiset liittymismaksut, sisäinen</b>	<b>3 206,10</b>	<b>3 206,10</b>	<b>0,00</b>	<b>429 916,74</b>
<b>Muut saamiset</b>	<b>475 514,72</b>	<b>59 952,00</b>	<b>432 916,74</b>	<b>432 916,74</b>
<b>Sijoitukset</b>	<b>4 658 564,96</b>	<b>4 332 820,39</b>	<b>15 667 171,06</b>	<b>16 434 089,16</b>
<b>VAIHTUVAT VASTAAVAT</b>				
<b>Saamiset</b>				
<b>Pitkäaikaiset saamiset</b>				
<b>Myyntisaamiset</b>				
Myyntisaamiset muilta	763 925,86	1 106 217,07	0,00	0,00
<b>Myyntisaamiset</b>	<b>763 925,86</b>	<b>1 106 217,07</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Muut siirtosaamiset</b>				
Muut siirtosaamiset muilta	1 922,00	3 249,44	0,00	0,00
<b>Muut siirtosaamiset</b>	<b>1 922,00</b>	<b>3 249,44</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Siirtosaamiset</b>	<b>1 922,00</b>	<b>3 249,44</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Pitkäaikaiset saamiset</b>	<b>765 847,86</b>	<b>1 109 466,51</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Lyhytaikaiset saamiset</b>				
<b>Myyntisaamiset</b>				
Myyntisaamiset jäsenkuntayhtymiltä	9 787,58	38 348,63	8 823,91	40 737,20
Myyntisaamiset muilta	7 110 511,17	5 065 325,04	1 101 020,03	995 216,52
<b>Myyntisaamiset</b>	<b>7 120 298,75</b>	<b>5 103 673,67</b>	<b>1 116 833,39</b>	<b>1 050 752,44</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Muut saamiset</b>				
Muut saamiset tytäryhteisöiltä	6,71	0,00	0,00	0,00
Konsernitilisaamiset	739,04	0,00	0,00	0,00
Muut saamiset	2 043 857,15	2 328 064,94	492 991,15	844 410,97
<b>Muut saamiset</b>	<b>2 183 920,33</b>	<b>3 185 737,83</b>	<b>632 308,59</b>	<b>1 503 485,82</b>
<b>Siirtosaamiset</b>				
<b>Muut siirtosaamiset</b>				
Muut siirtosaamiset jäsenkuntayhtymiltä	56 185,41	987 285,33	63 138,00	1 109 467,55
Muut siirtosaamiset muilta	1 389 764,43	1 550 222,78	593 351,16	1 176 095,52
<b>Muut siirtosaamiset</b>	<b>1 445 949,84</b>	<b>2 537 508,11</b>	<b>656 489,16</b>	<b>2 285 896,42</b>
<b>Siirtosaamiset</b>	<b>1 445 949,84</b>	<b>2 537 508,11</b>	<b>656 489,16</b>	<b>2 285 896,42</b>
<b>Lyhytaikaiset saamiset</b>	<b>10 750 168,93</b>	<b>10 826 919,61</b>	<b>2 405 631,14</b>	<b>4 840 134,68</b>
<b>Saamiset</b>	<b>11 516 016,78</b>	<b>11 936 386,12</b>	<b>2 405 631,14</b>	<b>4 840 134,68</b>
<b>Muihin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät</b>				
Verosaamiset	58,08	0,00	0,00	0,00
Jaksotetut henkilöstökulut	41 206,55	796,13	40 452,15	0,00
Valtionapu- ja EU-tukisaamiset	103 997,92	106 335,99	86 412,57	90 753,14
Kelan korvaukset työterveyshuollosta	753 646,29	341 104,73	136 029,00	111 539,50
Muut siirtosaamiset	548 963,00	2 092 520,69	555 915,59	2 083 603,78
<b>Muihin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät</b>	<b>1 447 871,84</b>	<b>2 540 757,55</b>	<b>656 489,16</b>	<b>2 285 896,42</b>
<b>Rahoitusarvopapereiden kirja- ja markkina-arvojen erotus</b>				
<b>Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin</b>				
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	713 250,00	1 242 183,80	0,00	0,00
<b>Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin kirja- ja markkina-arvon erotus</b>	<b>-713 250,00</b>	<b>-1 242 183,80</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Joukkovelkakirjalainasaamiset</b>				
JVK-lainasaamisten markkina-arvo	105 179,99	97 715,76	0,00	0,00
Joukkovelkakirjalainasaamiset	98 144,40	92 597,60	0,00	0,00
<b>JVK-lainasaamiset kirja- ja markkina-arvon erotus</b>	<b>7 035,59</b>	<b>5 118,16</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>



## Taseen liitetiedot, vastattavaa

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>OMA PÄÄOMA</b>				
<b>Peruspääoma</b>				
Peruspääoma 1.1.	65 882 500,88	65 882 500,88	65 882 500,88	65 882 500,88
<b>Peruspääoma</b>	<b>65 882 500,88</b>	<b>65 882 500,88</b>	<b>65 882 500,88</b>	<b>65 882 500,88</b>
<b>Arvonkorotusrahasto</b>				
Arvonkorotusrahasto 1.1.	1 275 261,78	1 320 632,32	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto, vähennykset	-503 678,01	-45 370,54	0,00	0,00
<b>Arvonkorotusrahasto</b>	<b>771 583,77</b>	<b>1 275 261,78</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Muut omat rahastot</b>				
<b>Rahastopääomat</b>				
Rahastopääomat 1.1.	73 019,04	72 661,51	0,00	0,00
Rahastopääomat, lisäykset	0,00	357,53	0,00	0,00
<b>Rahastopääomat</b>	<b>73 019,04</b>	<b>73 019,04</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Muut omat rahastot</b>	<b>73 019,04</b>	<b>73 019,04</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)</b>				
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 1.1.	22 757 745,64	23 158 391,61	17 023 255,08	17 959 428,25
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset	0,00	1 180 584,21	0,00	1 173 158,00
Yritysmyyntit	0,00	185 012,58	0,00	0,00
<b>Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)</b>	<b>22 757 745,64</b>	<b>24 523 988,39</b>	<b>17 023 255,08</b>	<b>19 132 586,25</b>
<b>Tilikauden ylijäämä (alijäämä)</b>	<b>254 854,55</b>	<b>-1 766 242,75</b>	<b>-652 000,70</b>	<b>-2 109 331,17</b>
<b>OMA PÄÄOMA</b>	<b>89 739 703,87</b>	<b>88 815 369,33</b>	<b>82 253 755,26</b>	<b>81 833 550,96</b>
<b>Velat, jotka erääntyvät +5 vuoden kuluttua</b>				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8 219 434,36	12 198 877,38	6 108 333,28	9 643 182,62
Lainat julkisyhteisöiltä	165 000,00	220 000,00	0,00	0,00
<b>Velat, jotka erääntyvät myöh. kuin 5 v. kuluttua</b>	<b>8 384 434,36</b>	<b>12 418 877,38</b>	<b>6 108 333,28</b>	<b>9 643 182,62</b>
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>				
<b>Muut pakolliset varaukset</b>				
Potilasvahinkovakuutusmaksu	1 045 126,97	1 386 895,12	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	5 705,83	10 965,44	0,00	0,00
<b>Muut pakolliset varaukset</b>	<b>1 050 832,80</b>	<b>1 397 860,56</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>PAKOLLISET VARAUKSET</b>	<b>1 050 832,80</b>	<b>1 397 860,56</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Pitkäaikainen vieras pääoma</b>				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	44 080 003,22	56 522 747,61	26 730 106,64	37 601 660,98
Lainat julkisyhteisöiltä	13 026,56	13 384,08	0,00	0,00
<b>Liittymismaksut ja muut velat</b>				
Muut velat liittymismaksut	11 039 919,04	10 665 068,87	11 044 728,20	10 558 201,46
Muut velat, liittymismaksut, sisäinen	0,00	0,00	101 734,37	97 679,11
<b>Liittymismaksut ja muut velat</b>	<b>11 039 919,04</b>	<b>10 665 068,87</b>	<b>11 146 462,57</b>	<b>10 655 880,57</b>
<b>Siirtovelat</b>				
<b>Muut siirtovelat</b>				
Muut siirtovelat jäsenkuntayhtymille	784 493,14	1 132 442,18	881 578,66	1 272 588,40
Muut siirtovelat	0,00	0,26	0,00	0,26
<b>Muut siirtovelat</b>	<b>784 493,14</b>	<b>1 132 442,44</b>	<b>881 578,66</b>	<b>1 272 588,66</b>
<b>Siirtovelat</b>	<b>784 493,14</b>	<b>1 132 442,44</b>	<b>881 578,66</b>	<b>1 272 588,66</b>
<b>Laskennalliset verovelat</b>				
Laskennallinen verovelka, 1.1.	530 531,05	484 975,00	0,00	0,00
Laskennallinen verovelka, tuloslaskelman kautta kirjattu kauden muutos	43 312,75	45 556,05	0,00	0,00
<b>Laskennalliset verovelat</b>	<b>573 843,80</b>	<b>530 531,05</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Pitkäaikainen vieras pääoma</b>	<b>56 499 301,01</b>	<b>68 864 174,06</b>	<b>38 758 147,87</b>	<b>49 530 130,21</b>
<b>Lyhytaikainen vieras pääoma</b>				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	15 024 869,61	9 087 563,74	13 753 857,34	7 544 095,34
Lainat julkisyhteisöiltä	357,53	357,53	0,00	0,00
<b>Saadut ennakot</b>				
Saadut ennakot muilta	60 209,61	59 416,06	21 295,90	19 373,08
<b>Saadut ennakot</b>	<b>60 209,61</b>	<b>59 416,06</b>	<b>21 295,90</b>	<b>19 373,08</b>
<b>Ostovelat</b>				
Ostovelat tytäryhteisöille	0,00	0,00	401 176,03	1 097 469,98
Ostovelat jäsenkuntayhtymille	25 271,38	37 191,03	2 687,60	16 231,60
Ostovelat muille	7 681 720,94	7 493 235,26	2 365 527,22	2 865 516,92
<b>Ostovelat</b>	<b>7 706 992,32</b>	<b>7 530 426,29</b>	<b>2 769 390,85</b>	<b>3 979 218,50</b>
<b>Liittymismaksut ja muut velat</b>				
Muut velat jäsenkuntayhtymille	0,00	295,30	0,00	331,85
Muut velat muille	1 665 926,89	2 234 704,92	520 472,59	917 279,46
Automaattiset täsmäytysviennit	-13 408,05	-300,40	0,00	0,00
<b>Liittymismaksut ja muut velat</b>	<b>1 652 518,84</b>	<b>2 234 699,83</b>	<b>520 472,59</b>	<b>917 611,31</b>

	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Siirtovelat</b>				
<b>Siirtyvät korot</b>				
Siirtyvät korot muille	12 644,55	14 729,57	0,00	0,00
<b>Siirtyvät korot</b>	<b>12 644,55</b>	<b>14 729,57</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Muut siirtovelat</b>				
Muut siirtovelat jäsenkuntayhtymille	1 382 739,99	0,00	1 553 862,00	-1 173 158,00
Muut siirtovelat muille	12 262 864,56	13 138 903,80	4 124 184,13	5 069 799,26
<b>Muut siirtovelat</b>	<b>13 645 604,55</b>	<b>13 138 903,80</b>	<b>5 678 046,13</b>	<b>3 896 641,26</b>
<b>Siirtovelat</b>	<b>13 658 249,10</b>	<b>13 153 633,38</b>	<b>5 678 046,13</b>	<b>3 896 641,26</b>
<b>Lyhytaikainen vieras pääoma</b>	<b>38 103 197,00</b>	<b>32 066 096,82</b>	<b>22 743 062,81</b>	<b>16 356 939,49</b>
<b>VIERAS PÄÄOMA</b>	<b>94 602 498,02</b>	<b>100 930 270,88</b>	<b>61 501 210,68</b>	<b>65 887 069,70</b>
<b>Maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkitililimiitti</b>				
Luotollisen sekkitilin limiitti	2 814 911,13	2 814 911,13	0,00	0,00
<b>Muihin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät</b>				
Verovelat	5 439,85	312,45	0,00	0,00
Jaksotetut henkilöstökulut	9 683 284,31	9 143 813,90	3 779 190,12	3 437 146,59
Potilasvahinkovastuut	0,00	193 324,47	0,00	0,00
Valtionosuus- ja EU-tukiennakot	156 109,12	141 132,98	0,00	0,00
Muut siirtovelat	2 418 031,28	4 792 762,45	344 994,01	1 632 652,67
PHHYKY	2 167 233,13	0,00	2 435 440,66	99 430,66
<b>Muihin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät</b>	<b>14 430 097,69</b>	<b>14 271 346,25</b>	<b>6 559 624,79</b>	<b>5 169 229,92</b>
Siirtyvät korot muille	12 644,55	14 729,57	0,00	0,00
	<b>14 442 742,24</b>	<b>14 286 075,82</b>	<b>6 559 624,79</b>	<b>6 342 387,92</b>

Vakuudet ja vastuut	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja osakkeita</b>				
<b>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta</b>				
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta, vakuutena kiinteistökiinnityksiä	14 015 750,07	16 475 847,67	0,00	0,00
<b>Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta</b>	<b>14 015 750,07</b>	<b>16 475 847,67</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Velat, joiden vakuudeksi on annettu kiinnityksiä ja osakkeita</b>	<b>14 015 750,07</b>	<b>16 475 847,67</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet</b>				
<b>Vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset</b>				
Rahoitus- ja vakuutuslaitoslainojen vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset	12 678 939,03	12 440 332,58	0,00	0,00
<b>Vakuudeksi annetut kiinteistökiinnitykset</b>	<b>12 678 939,03</b>	<b>12 440 332,58</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Lainojen vakuudeksi annetut kiinnitykset ja osakkeet</b>	<b>12 678 939,03</b>	<b>12 440 332,58</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Muut omasta puolesta annetut vakuudet</b>				
Kiinteistökiinnitykset	12 954 938,79	12 544 515,67	0,00	0,00
Pantattujen arvopapereiden kirjanpitoarvo	199 995,00	0,00	0,00	0,00
Takaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
<b>Muut omasta puolesta annetut vakuudet</b>	<b>13 154 933,79</b>	<b>12 544 515,67</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Leasingvastuut</b>				
Alle vuoden sisällä erääntyvät leasingvastuut	0,00	467 448,31	0,00	0,00
1-5 vuoden sisällä erääntyvät leasingvastuut	0,00	421 024,99	0,00	0,00
Myöhemmin erääntyvät leasingvastuut	0,00	132 679,15	0,00	0,00
<b>Leasingvastuut</b>	<b>0,00</b>	<b>1 021 152,45</b>	<b>0,00</b>	<b>0,00</b>
<b>Vuokravastuut</b>				
Toimitilojen vuokravastuut	59 742 920,52	57 389 095,07	21 521 723,15	22 752 217,79
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	2 862 780,14	3 346 500,83	1 698 069,09	2 255 792,38
Muut vuokravastuut	50,76	1 220,23	0,00	0,00
<b>Vuokravastuut yhteensä</b>	<b>62 605 751,42</b>	<b>60 736 816,13</b>	<b>23 219 792,24</b>	<b>25 008 010,17</b>
- josta PPP- hankkeet	21 515 903,15	21 515 903,15	22 752 217,79	22 752 217,79
<b>Vuokravastuut, seuraavalla tilikaudella maksettava osuus</b>				
Toimitilojen vuokravastuut	5 544 834,38	4 182 099,22	1 242 134,64	1 236 314,64
Koneiden ja laitteiden vuokravastuut	799 270,37	1 078 331,22	653 975,55	627 836,33
Muut vuokravastuut	0,00	946,34	0,00	0,00
<b>Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus, vuokravastuut</b>	<b>6 344 104,75</b>	<b>5 261 376,78</b>	<b>1 896 110,19</b>	<b>1 864 150,97</b>
- josta PPP- hankkeet, seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	1 236 314,64	1 236 314,64	1 236 314,64	1 236 314,64

Vakuudet ja vastuut	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Muut vuokravastuut</b>				
Alle vuoden sisällä erääntyneet vuokravastuut	0,00	0,00	0,00	0,00
1-5 vuoden sisällä erääntyvät vuokravastuut	0,00	12 576 576,89	0,00	0,00
Myöhemmin erääntyvät vuokravastuut	0,00	21 630 807,33	0,00	0,00
<b>Kunnan vastuusitoumukset</b>				
Alkuperäinen pääoma, takaukset tytäryhtiöiden puolesta	0,00	0,00	22 117 986,00	21 820 587,00
Jäljellä oleva pääoma, takaukset tytäryhtiöiden puolesta	0,00	0,00	12 371 841,81	13 246 528,97
Alkuperäinen pääoma, takaukset omasta puolesta	22 117 986,00	21 820 587,00	0,00	0,00
Jäljellä oleva pääoma, takaukset omasta puolesta	12 371 841,81	13 246 528,97	0,00	0,00
Alkuperäinen pääoma, takaukset muiden puolesta	2 735 424,99	2 003 424,99	2 717 906,26	1 985 906,26
Jäljellä oleva pääoma, takaukset muiden puolesta	991 290,00	140 496,78	978 515,93	126 992,76
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	142 090 993,00	135 769 692,00	142 090 993,00	135 769 692,00
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	93 486,00	87 225,76	93 486,00	87 225,76
<b>Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt</b>				
Sopimusvastuut	28 270 057,48	33 875 764,15	26 950 662,63	32 781 159,63
Maankäytösopimuksista kunnalle aiheutuvat velvoitteet	2 850 000,00	2 900 000,00	2 850 000,00	2 900 000,00
Sopimukseen sisältyvät palautusvastuut	118 794,93	235 863,03	0,00	0,00
Pitkäaikaiset vuokravastuut	38 079,58	30 340,13	0,00	0,00
Arvonlisäveron palautusvastuu	1 150 567,36	1 359 928,00	45 761,80	523 062,83
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	10 538 209,10	11 142 240,00	10 421 141,00	11 142 240,00
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	2 847,00	0,00	0,00	0,00
<b>Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt</b>	<b>42 968 555,44</b>	<b>49 544 135,30</b>	<b>40 267 565,43</b>	<b>47 346 462,46</b>
<b>Avoinna olevien johdannaisopimusten nimellisarvot</b>				
<b>Korkojohdannaiset</b>				
Koronvaihtosopimukset	20 782 047,45	20 000 000,00	20 000 000,00	20 000 000,00
<b>Korkojohdannaiset</b>	<b>20 782 047,45</b>	<b>20 000 000,00</b>	<b>20 000 000,00</b>	<b>20 000 000,00</b>
<b>Avoinna olevien johdannaisopimusten nimellisarvot</b>	<b>20 782 047,45</b>	<b>20 000 000,00</b>	<b>20 000 000,00</b>	<b>20 000 000,00</b>

Vakuudet ja vastuut	Hollola-konserni		Hollolan kunta	
	2019	2018	2019	2018
<b>Avoinna olevien johdannaissopimusten markkina-arvot</b>				
<b>Korkojohdannaiset</b>				
Koronvaihtosopimukset	-638 353,97	-557 378,09	-498 006,81	-557 378,09
<b>Korkojohdannaiset</b>	<b>-638 353,97</b>	<b>-557 378,09</b>	<b>-498 006,81</b>	<b>-557 378,09</b>
<b>Avoinna olevien johdannaissopimusten markkina-arvot</b>	<b>-638 353,97</b>	<b>-557 378,09</b>	<b>-498 006,81</b>	<b>-557 378,09</b>

**HOLLOLA-KONSERNI**

<b>Konsolidoidut tunnusluvut</b>	<b>2019</b>	<b>2018</b>
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	44,2 %	44,7 %
Vuosikate/Poistot, %	98,0 %	85,9 %
Vuosikate, €/asukas	505	499
Asukasmäärä	23 426	23 591
Investointien tulorahoitus, %	85,6 %	98,00 %
Lainanhoitokate	0,9	6,6
Laskennallinen lainanhoitokate	1,50	1,40
Kassan riittävyys, pv	22,7	30,5
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, 1 000 €	5 698	2 593
Omavaraisuusaste, %	48,5 %	46,5 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	40,4 %	44,3 %
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	40,5 %	70,4 %
Kertynyt ylijäämä, 1 000 €	23 013	22 758
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	982	965
Lainat ja vuokravastuut, 1000 euroa	121 724	65 624
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	5 196	2 782
Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	59 118	65 624
Konsernin lainat, €/asukas	2 524	2 782
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	1 557	1 713
Henkilöstön lukumäärä	1 628	1 587

## 5. Taseyksiköiden erillistilinpäätöslaskelmat

### 5.1 Vesihuoltolaitos

#### TULOSLASKELMA

	01.01. - 31.12.2019	01.01. - 31.12.2018
<b>Liikevaihto</b>	<b>4 235 234,89</b>	<b>4 063 302,92</b>
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00	500,00
Materiaalit ja palvelut	-2 166 680,20	-2 352 552,84
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-94 764,71	-157 251,98
Palvelujen ostot	-2 071 915,49	-2 195 300,86
Henkilöstökulut	-87 008,49	-40 611,04
Palkat ja palkkiot	-57 806,52	-20 000,00
Henkilösivukulut	-29 201,97	-20 611,04
Eläkekulut	-27 305,28	-17 814,02
Muut henkilösivukulut	-1 896,69	-2 797,02
Poistot ja arvonalentumiset	-1 663 585,03	-1 519 695,84
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 663 585,03	-1 518 034,74
Arvonalentumiset	0,00	-1 661,10
Liiketoiminnan muut kulut	-8 830,02	-4 404,36
<b>Liikelylijäämä</b>	<b>309 131,15</b>	<b>146 538,84</b>
Rahoitustuotot ja -kulut:	-323 535,88	-330 892,27
Muille maksetut korkokulut	-20 834,64	-28 192,27
Korvaus peruspääomasta	-302 700,00	-302 700,00
Muut rahoituskulut	-1,24	0,00
<b>Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaiseriä</b>	<b>-14 404,73</b>	<b>-184 353,43</b>
<b>Ylijäämä(alijäämä)ennen varauksia</b>	<b>-14 404,73</b>	<b>-184 353,43</b>
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 897,59	5 897,59
<b>Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)</b>	<b>-8 507,14</b>	<b>-178 455,84</b>
<b>TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT</b>		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,7 %	1,8 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	4,3 %	1,5 %
Voitto, %	-0,3 %	-4,5 %



**HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS**

<b>RAHOITUSLASKELMA</b>	<b>01.01. - 31.12.2019</b>	<b>01.01. - 31.12.2018</b>
<b>Toiminnan rahavirta</b>		
Tulorahoitus	<b>1 649 180,30</b>	<b>1 335 342,41</b>
Liikelyjäämä	309 131,15	146 538,84
Poistot ja arvonalennukset	1 663 585,03	1 519 695,84
Rahoitustuotot ja -kulut	-323 535,88	-330 892,27
<b>Investointien rahavirta</b>	<b>-1 996 922,48</b>	<b>-2 034 357,63</b>
Investointimenot	-1 996 922,48	-2 034 357,63
<b>Toiminnan ja investointien rahavirta</b>	<b>-347 742,18</b>	<b>-699 015,22</b>
 <b>Rahoituksen rahavirta</b>		
Lainakannan muutokset	<b>950 000,00</b>	<b>-300 000,00</b>
Pitkäaikaisten lainojen lisäys muilta	1 250 000,00	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-300 000,00	-300 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	<b>-602 257,82</b>	<b>998 917,96</b>
Saamisten muutos muilta	-77 724,32	67 502,52
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-898 058,20	460 734,60
Korottomien velkojen muutos muilta	373 524,70	470 680,84
<b>Rahoituksen rahavirta</b>	<b>347 742,18</b>	<b>698 917,96</b>
 <b>Rahavarojen muutos</b>	<b>0,00</b>	<b>-97,26</b>
 <b>Rahavarojen muutos</b>		
Rahavarat 31.12.	0,00	0,00
Rahavarat 1.1.	0,00	-97,26
	<b>0,00</b>	<b>97,26</b>
 <b>RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT</b>		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, eur	-3 465 919	-4 116 274
Investointien tulorahoitus, %	82,6	65,6
Pääomamenojen tulorahoitus, %	71,8	57,1
Laskennallinen lainanhoitokate	28,6	20,7
Lainanhoitokate	5,2	4,1
Quick Ratio	0,3	0,1
Current Ratio	0,3	0,1

**HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS****TASE**

<b>VASTAAVAA</b>	<b>31.12.2019</b>	<b>31.12.2018</b>
<b>Pysyvät vastaavat</b>		
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	195 554,51	194 096,88
Rakennukset	744 747,58	556 105,29
Kiinteät rakenteet ja laitteet	26 488 263,16	26 269 315,58
Koneet ja kalusto	154 664,72	27 030,14
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	283 115,08	486 459,71
	<b>27 866 345,05</b>	<b>27 533 007,60</b>
<b>Vaihtuvat vastaavat</b>		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	395 684,34	235 879,98
Saamiset kunnalta	0,00	0,00
Muut saamiset	86 837,60	61 294,11
Siirtosaamiset	125,62	107 749,15
	<b>482 647,56</b>	<b>404 923,24</b>
<b>VASTAAVAA</b>	<b>28 348 992,61</b>	<b>27 937 930,84</b>
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>31.12.2019</b>	<b>31.12.2018</b>
<b>Oma pääoma</b>		
Peruspääoma	-9 302 673,01	-9 302 673,01
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä	-4 012 406,95	-4 190 862,79
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	8 507,14	178 455,84
	<b>-13 306 572,82</b>	<b>-13 315 079,96</b>
<b>Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset</b>		
Poistoero	-16 426,22	-22 323,81
	<b>-16 426,22</b>	<b>-22 323,81</b>
<b>Vieras pääoma</b>		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-1 575 000,00	-750 000,00
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	-11 527 550,47	-11 036 968,47
	<b>-13 102 550,47</b>	<b>-11 786 968,47</b>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-425 000,00	-300 000,00
Lainat kunnalta	-1 144 572,39	-2 042 630,59
Ostovelat	-335 276,64	-364 211,98
Siirtovelat	-18 594,07	-106 716,03
	<b>-1 923 443,10</b>	<b>-2 813 558,60</b>
<b>VASTATTAVAA</b>	<b>-15 025 993,57</b>	<b>-14 600 527,07</b>
	<b>-28 348 992,61</b>	<b>-27 937 930,84</b>
<b>TASEEN TUNNUSLUVUT</b>		
Omavaraisuusaste, %	47,0	47,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	354,8	359,3
Kertynyt ylijäämä, 1000 eur	4 004	4 012
Lainakanta 31.12., 1000 eur	2 000	1 050

## 6. Konserniyhtiöt

Talousarviossa on hyväksytty konserniyhtiöille seuraavat yleiset ja yhtiökohtaiset tavoitteet:

### Yleiset tytäryhteisöjä koskevat tavoitteet

- Tytäryhtiöiden tulee toimia kunnanvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti ja konserniohjetta noudattaen
- Sisäinen valvonta ja riskienhallinta tulee järjestää konserniohjeen mukaisesti ja niissä raportoitaessa noudatetaan konserniohjetta
- Kaikilta yhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta
- Tytäryhteisöjen tulee mahdollisuuksien mukaan hyödyntää tukityöllistämisen
- Konsernin sisäiset palveluostot on keskitettävä tarkoituksenmukaisesti koko konsernin etu huomioiden

Konserniyhtiö	Hollolan Asuntotalot Oy
<b>Strategian näkökulma</b> Strategian tavoite	<b>Asumisen Hollola</b> Tarjoamme luonnonläheisen viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön, joka edistää arjen sujuvuutta.
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asiakkaisen pysyvyys	Asukkaiden vaihtuvuus alle 5% Käyttöaste yli 97%
Pitkän tähtäimen korjaus- ja kehityssuunnitelman laatiminen/päivitys, kestävä kehityksen ratkaisut huomioiden (esim. aurinkoenergian hyödyntäminen)	Suunnitelma ajan tasalla
<b>Toteuma 31.12.2019</b>	
Asukkaiden vaihtuvuus <5%/kk. Toteuma vuoden aikana 2,7% Huoneistojen käyttöastetavoite 97%. Toteuma kesäkuussa oli 94 %. PTS-suunnitelma ajan tasalla. Toteutuma on päivitetty 18.10.2019	
<b>Strategian näkökulma</b> Strategian tavoite	<b>Asumisen Hollola</b> Hyödynnämme Hollolan vetovoimatekijöitä aktiivisesti markkinoinnissa ja viestinnässä asukasluvun kasvattamiseksi
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asuntojen nettimarkkinoinnin vahvistaminen Hintataso kilpailukykyinen	Julkiset vuokra-asuntojen markkinointikanavat käytössä Vuokrataso kehyskuntien tasolla
<b>Toteuma 31.12.2019</b>	
Asuntojen markkinoinnin vahvistaminen. Tehty sopimus vuokra- oven kanssa 15.3.2019. Yhtiön näkyvyyttä parannettiin yhteistyössä HC Giantsin kanssa. Hintataso kilpailukykyinen, vuokrataso kehyskuntien tasolla. Vuokrataso on kilpailukykyinen.	
<b>Strategian näkökulma</b> Strategian tavoite	<b>Palvelujen Hollola</b> Panostamme parhaaseen asiakaspalveluun
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asiakkaiden tyytyväisyys Toteuma 31.12.2019	Asiakaspalautteet vähintään edellisen vuoden tasolla
Asiakkaiden tyytyväisyys. Asiakastyytyväisyyskysely toteutettu vuoden 2019 aikana.	
<b>Taloudelliset tavoitteet</b> <b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Tasapainoinen talous</b> <b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>

Vuokrasaatavien määrä Toteuma 31.12.2019	Kuluksi kirjattavien vuokrasaatavien määrä ei kasva
Vuokrasaatavien määrä ei kasva. Ovat olleet vähäisiä tarkastelujaksolla. Toteutuma 20 110,92 euroa, pienempi kuin edellisenä vuonna (34 939,26 eur).	

<b>Konserniyhtiö</b>	<b>Hollolan Tilapalvelu Oy</b>
<b>Strategian näkökulma</b>	<b>Asumisen Hollola</b>
Strategian tavoite	Tarjoamme luonnonläheisen viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön, joka edistää arjen sujuvuutta.
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Kiinteistöjen korjausvelan pitäminen kohtuullisella tasolla	PTS-ohjelman toteutus 95%Kiinteistöjen korjausvelan määrä ei kasva
Vajaakäyttöisistä tiloista luopuminen/tilankäytön tehostaminen	Vajaakäyttöiset tilat myyty Kiinteistökehityssuunnitelman laadinta (kunnanvirasto)
<b>Toteuma 31.12.2019</b>	
Korjausvelka väheni, toteutuma 96 %. Vajaakäyttöiset tilat myyty, kiinteistökehityssuunnitelma laadittu (kunnanvirasto). Toteutus myymättä vain vanhainkoti ja sen lämpölaite. Kunnanviraston kehittämisen hankesuunnitelman toteutus alkoi joulukuussa 2019..	
<b>Strategian näkökulma</b>	<b>Palvelujen Hollola</b>
Strategian tavoite	Panostamme parhaaseen asiakaspalveluun
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asiakastyytyväisyys	Asiakaspalautteisiin vastaaminen sovitussa ajassa (vastausaika) < 24 h Asiakaspalautekyselyn toteutus
Kiinteistöjen vuokrauksen hallinnointi ja sen kehittäminen kestäväälle tasolle	Vuokrasopimukset laadittu ennen vuokra-ajan alkua (sisäiset ja ulkoiset sopimukset) Kiinteistökohtaisten tulojen ja kustannusten seuranta ja raportointi säännöllistä
<b>Toteuma 31.12.2019</b>	
Toteutus, asiakaspalautteisiin vastaaminen toteutuu <24h, asiakaspalautekysely toteutettu marraskuussa. Ulkoiset vuokrasopimukset on laadittu ennen vuokra-ajan alkua. Sisäisiä vuokrasopimuksia ei ole vielä laadittu. Kiinteistökohtaista seuranta toteutetaan ja raportointi toteutetaan neljännesvuosittain.	

<b>Konserniyhtiö</b>	<b>Koy Harmaaleppä</b>
<b>Strategian näkökulma</b>	<b>Asumisen Hollola</b>
Strategian tavoite	Tarjoamme luonnonläheisen viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön, joka edistää arjen sujuvuutta.
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asiakastyytyväisyys	Asiakaspalautteet hyvää tasoa Täyttyäste 98%
<b>Toteuma 31.12.2019</b>	
Täyttyäste ennallaan 98 %	
<b>Strategian näkökulma</b>	<b>Asumisen Hollola</b>
Strategian tavoite	Hyödynnämme Hollolan vetovoimatekijöitä aktiivisesti markkinoinnissa ja viestinnässä asukasluvun kasvattamiseksi

<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Hintataso kilpailukykyinen Toteuma 31.12.2019	Vuokrataso kilpailukykyinen tasolla (vrt Lahden seutu)
1.7.2020 alkaen 9,25 eur/m2, kilpailukykyinen	
<b>Strategian näkökulma</b> Strategian tavoite	<b>Palvelujen Hollola</b> Panostamme parhaaseen asiakaspalveluun
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asiakastyytyväisyys Toteuma 31.12.2019	Asiakaspalautteet hyvää tasoa
Ei erikseen mitattu..	
<b>Konserniyhtiö</b>	<b>Koy Tervasmiiu</b>
<b>Strategian näkökulma</b> Strategian tavoite	<b>Asumisen Hollola</b> Tarjoamme luonnonläheisen viihtyisän ja turvallisen asuinympäristön, joka edistää arjen sujuvuutta.
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asiakastyytyväisyys	Asiakaspalautteet hyvää tasoa Täyttöaste 98%
<b>Toteuma 31.12.2019</b> Tietoa ei saatavilla.	
<b>Strategian näkökulma</b> Strategian tavoite	<b>Asumisen Hollola</b> Hyödynnämme Hollolan vetovoimatekijöitä aktiivisesti markkinoinnissa ja viestinnässä asukasluvun kasvattamiseksi
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Hintataso kilpailukykyinen <b>Toteuma 31.12.2019</b> Asumiskulut kilpailukykyisiä ja kohtuulliset	Vuokrataso kilpailukykyinen tasolla (vrt Lahden seutu)
<b>Strategian näkökulma</b> Strategian tavoite	<b>Palvelujen Hollola</b> Panostamme parhaaseen asiakaspalveluun
<b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Asiakastyytyväisyys <b>Toteuma 31.12.2019</b> Tietoa ei saatavilla.	Asiakaspalautteet hyvää tasoa
<b>Konserniyhtiö</b>	<b>Hämeenkosken Biolämpö Oy</b>
<b>Taloudelliset tavoitteet</b> <b>Talousarvioon sisältyvä tavoite/toimenpide</b>	<b>Tasapainoinen talous</b> <b>Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)</b>
Yhtiön tulos positiivinen, talouden seuranta on säännöllistä Toteuma 31.12.2019	Tulos positiivinen
Kunta on myynyt yhtiön liiketoiminnan ja yhtiön toiminta on päättynyt joulukuussa 2019.	

## 7. Käytetyt kirjanpito kirjat ja tositelajit

Kirjanpidon osa	Tosite- laji	Numero- sarja		Kirjanpitojärjestelmien keskinäiset yhteydet	Miten ja missä säilytetään
<b>Tilinpäätös</b>				Yrityksen tasekirjassa on esitetty kirjanpitolain edellyttämä tilinpäätös, toimintakertomus sekä luettelo kirjanpidoista ja aineistosta	Yrityksessä paperilla
<b>Pääkirjanpito</b>			Pää- ja Päiväkirjat	Pääkirjanpitoon kootaan yhteenveto esijärjestelmien tapahtumista	Tapahtumat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
<b>Käyttöomaisuus</b>	AA	01	Käyttöom.kirjaus	KOM osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä
	AF	03	Poistokirjaukset		
	PU	77	Pääkirjat. (purku)		
<b>Kirjanpitotosite - Tasaustosite</b>	AB	01	pankin+myren+osren välitilien tasaukset	osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä
<b>Pääkirjatilitosite</b>	JP	12	jaksotustositteen purku		
	KU	07	Muistio, kertasuoritus, kumppanikoodi pakollinen		
	KT	91	Toistuvaistosite -sisäinen		
	SA	10	Oikaisumuistio		
	SB	12	Pääkirjatilikirjaus, jaksotus	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon manuaalisesti	
	SE	01	Pääkirjatosite, esijärjestelmästä	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon excelinä	
	SP	01	oikaisumuistio - sähköinen hyväksyntä	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon manuaalisesti	
	ST	10	Muistio, toistuvaissuoritus - ulkoinen		
	Y1	06	Yritysten välinen kirjaus	Pääkirjatositteet viedään pääkirjanpitoon manuaalisesti	
<b>Alv-vero kauden vaihteessa</b>	SV	01	alv saatava- ja velkatilien netotus	osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	SAP kirjanpitojärjestelmässä, sähköisessä IR arkistossa
<b>Liittymät</b>	L1	02	Populus Palkkaliittymä	Tapahtumat siirretään liittymän kautta pääkirjanpitoon tapahtumakohtaisesti	Palkkakirjanpito ja siihen liittyvät erittelyt ja laskelmat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
	L4		CPU- kassaliittymä		Säilytetään sähköisenä IR kansiossa
	R2	04	Rahoitus - Maksatus, pankin välitili	SAP järjestelmä	Tapahtumat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
<b>Myyntireskontra</b>	RV	98	Laskun siirto	Myyntireskontran tapahtumat ovat osa SAP-järjestelmää, joka on integroitu suoraan pääkirjanpitoon	Tapahtumat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
	DA	16	Asiakastosite		
	DZ	14	Asiakkaat - maksu		
	LT	11	Luottotappiokirjaus		
<b>Ostoreskontra</b>	KR	19	Toimittajat - lasku	Tositteet siirtyvät Basware IP:n kautta SAP järjestelmään	Tapahtumat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
	KZ	15	Toimittajat - maksu		
	KG	17	Toimittajat - hyvät.		
<b>Tiliotteet</b>	SK	21	Kassatosite		
	ZP	20	Maksukirjaus	Basware maksuliikenneohjelmasta liittymien kautta SAP kirjanpitojärjestelmään	Tapahtumat säilytetään sähköisenä IR-arkistossa
	ZV	20	Maksuselvitys		

<b>LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA</b>	
<b>Tasekirja</b>	Paperituloste, sidottu
<b>Tilikartta</b>	Sähköinen arkisto
<b>Päiväkirja</b>	Sähköinen arkisto
<b>Pääkirja</b>	Sähköinen arkisto
<b>Ostoreskontra</b>	Sähköinen arkisto
<b>Myyntireskontra</b>	Sähköinen arkisto
<b>Palkkakirjanpito</b>	Sähköinen arkisto/atk-listat
<b>Käyttöomaisuuskirjanpito</b>	Sähköinen arkisto
<b>Konsernikirjanpito</b>	Sähköinen arkisto
<b>Tase-erittelyt ja saldospelvitykset</b>	Paperitulosteet

<b>Konsernilaskennassa käytetyt tositiesarjat</b>	
10000	<b>Erillistilinpäätös, yhtiön tuloslaskelma, tase ja liitetiedot</b>
20000	<b>Sisäiset erät, Yhtiön tuloslaskelma, tase ja liitetiedot</b>
23000	<b>Konsolidointiviennit, sisäiset erät</b>
30000	<b>Konsolidointiviennit, erillistilinpäätös</b>
110000	<b>Erillistilinpäätöksen oikaisu (sisäisten erien täsmäytys)</b>
120 000	<b>Sisäiset erät, erillistilinpäätöksen oikaisu (sisäisten erien täsmäytys)</b>
123000	<b>Konsolidointiviennit, etp -oikaisu, sisäiset erät</b>
130000	<b>Konsolidointiviennit, erillistilinpäätöksen oikaisu</b>
410000	<b>Kuntakonsernioikaisu</b>
420000	<b>Kuntakonsernioikaisu, sisäiset erät</b>
430000	<b>Konsolidointiviennit, kuntakonsernioikaisu</b>
32000	<b>Vapaaehtoisten varausten purku, erillistilinpäätös</b>
50000	<b>Käyttöomaisuuden sisäisen katteen eliminointi</b>
60000	<b>Sisäisen omistuksen eliminoinnit</b>
72000	<b>Muut eliminoinnit, muuttuvat</b>
80000	<b>Pääomaosuusmenetelmä konsolidointi</b>

## 8. Tunnuslukujen laskentakaavat

### Tuloslaskelma

**Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista**

=  $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

**Vuosikate prosenttia poistoista**

=  $100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot} + \text{Arvonalentumiset}$

**Vuosikate € / asukas**

=  $\text{Vuosikate} / \text{Asukasmäärä}$

### Rahoituslaskelma

#### INVESTOINNIT

**Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €**

=toiminnan ja investointien rahavirta –välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

**Investointien tulo-rahoitus, %**

=  $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

**Pääomamenojen tulo-rahoitus, %**

=  $100 * \text{Vuosikate} / (\text{Investointien omahankintameno} + \text{Antolainojen nettolisäys} + \text{Lainanlyhennykset})$

#### LAINANHOITO

**Lainanhoitokate**

=  $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

#### MAKSUVALMIUS

**Rahavarat 31.12.**

= Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut – Valmistus omaan käyttöön

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainojen lisäys

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

**Kassan riittävyys (pv)**

=  $365 \text{ pv} * \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

### Tase

**Kertynyt ylijäämä (alijäämä)**

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

**Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas**

=  $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

**Omavaraisuusaste, %**

=  $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

**Suhteellinen velkaantuneisuus, %**

=  $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

**Lainakanta 31.12.**

=  $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$



**Lainat € / asukas**

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

**Lainat ja vuokravastuut 31.12.**

= Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

**Lainat ja vuokravastuut € / asukas**

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

**Lainasaamiset 31.12.**

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

**Taseyksikön tunnusluvut****Tuloslaskelma****Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %**

=  $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

**Sijoitetun pääoman tuotto, %**

=  $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalla maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

**Voitto, %**

=  $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$

**Rahoituslaskelma****Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €**

=toiminnan ja investointien rahavirta –välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä

**Investointien tulorahoitus, %**

=  $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / \text{Investointien omahankintameno}$

**Pääomamenojen tulorahoitus, %**

=  $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / (\text{Investointien omahankintameno} + \text{Antolainojen nettolisäys} + \text{Lainanlyhennykset})$

**Lainanhoito Lainanhoitokate**

=  $(\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut} - \text{Tuloverot}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

**Maksuvalmius****Current ratio**

=  $(\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

**Quick ratio**

=  $(\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

**Kassan riittävyys (pv)**

=  $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

**Tase****Kertynyt yli- / alijäämä**

= Edellisten tilikausien yli- / alijäämä + Tilikauden yli- / alijäämä

**Omavaraisuusaste, %**

=  $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

**Suhteellinen velkaantuneisuus, %**

=  $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

**Lainat ja vuokravastuut 31.12.**

= Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

**Lainat ja vuokravastuut € / asukas**

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

**Lainakanta 31.12.**

= Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

**Lainasaamiset 31.12.**

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

**Konsernin tunnusluvut****Tuloslaskelma****Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista**

=  $100 \times \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

**Vuosikate prosenttia poistoista**

=  $100 \times \text{Vuosikate} / (\text{Poistot} + \text{Arvonalentumiset})$

**Vuosikate € / asukas**

= Vuosikate / Asukasmäärä

**Asukasmäärä****Rahoituslaskelma**INVESTOINNIT**Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä viideltä vuodelta, €****Investointien tulorahoitus, %**

=  $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

LAINANHOITO**Lainanhoitokate**

=  $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

MAKSUVALMIUS**Kassan riittävyys (pv)**

=  $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kassasta maksut kootaan seuraavista eristä:

Konsernituloslaskelmasta:

Toimintakulut

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Konsernin rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainasaamisten lisäykset

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

**Tase****Omavaraisuusaste (%)**

=  $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

**Suhteellinen velkaantuneisuus, %**

=  $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

**Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista**

=  $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

**Kertynyt yli / alijäämä (1 000) €**

=  $\text{Edellisten tilikausien yli- / alijäämä} + \text{Tilikauden yli- / alijäämä} / 1000$

**Kertynyt yli / alijäämä € / asukas**

=  $(\text{Edellisten tilikausien yli- / alijäämä} + \text{Tilikauden yli- / alijäämä}) / \text{Asukasmäärä}$

**Konsernin lainakanta (1 000) € 31.12.**

=  $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

**Konsernin lainat (1 000) € / asukas**

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla konsernin lainakanta tilinpäätös-  
vuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

**Konsernin lainat ja vuokravastuut 31.12.**

=  $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokravastuut}$

**Konsernin lainat ja vuokravastuut € / asukas**

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä  
tilinpäätös-  
vuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

**Konsernin lainasaamiset (1 000) € 31.12.**

= Sijoituksiin merkityt joukkovelkakirjasaamiset ja muut lainasaamiset

**Konsernin henkilöstömäärä 31.12.**

= Kunnan ja sen tytäryhteisöjen palveluksessa olleiden henkilöiden lukumäärä 31.12.



## 8. Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja merkinnät

**Hollolan kunta**

**Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan allekirjoitukset:**

Hollolassa \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ 2020

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

**Tilintarkastajan merkintä:**

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus

Hollolassa \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_ 2020

Tilintarkastusyhteisö Revisium Oy

\_\_\_\_\_

Ville Valkonen, HT, JHT



Hollolan kunta  
Käyntiosoite: Virastotie 3  
Postiosoite: PL 66, 15871 Hollola  
kirjaamo@hollola.fi | 03 880 111  
[hollola.fi](http://hollola.fi) | [Facebook](#) | [Instagram](#) | [Twitter](#) | [HollolaNyt](#)  
[#montaluontoa](#) [#hollola](#)

